

Jussipekka Luukkonen

KANSALLISEN KOKOOMUSPUOLUEEN JA SUOMEN SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN KIELTOLAKIKESKUSTELUT EDUSKUNNAN TÄYSISTUNNOISSA

1929–1931

Pro gradu -tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Arkistohallinnan maisteriohjelma
Suomen historia
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2018

<p>Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta</p>	<p>Laitos – Department Historian ja etnologian laitos</p>
<p>Tekijä – Author Jussipekka Luukkonen</p>	
<p>Työn nimi – Title Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen kieltolakikeskustelut eduskunnan täysistunnoissa 1929–1931</p>	
<p>Oppiaine – Subject Suomen historia – Arkistohallinnan maisteriohjelma</p>	<p>Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma</p>
<p>Aika – Month and year Marraskuu 2018</p>	<p>Sivumäärä – Number of pages 103</p>
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen kieltolakiin liittyvää keskustelua vuosina 1929–1931. Tutkimuskysymyksenä on, ketkä puolueissa olivat keskeisimmät toimijat, jotka vaikuttivat mielipiteen muodostukseen kieltolakiasioissa? Keskeisten keskustelijoiden mielipiteitä ja taustoja käsitellään tarkemmin.</p> <p>Lisäksi pohditaan sitä, mitkä olivat ne seikat, joilla kieltolakia vastustettiin ja kannatettiin? Tarkastelussa ovat puolueiden ja kansanedustajien kantojen keskeiset aiheet. Muita tutkielmassa käsiteltäviä asioita ovat kieltolakikannan ilmeneminen eduskunnan puheessa: miten edustajan kanta kieltolakiin vaikuttaa esitettyyn mielipiteeseen? Entä mikä selittää eriäviä mielipiteitä? Miksi kieltolakia kannatettiin, vaikka sen vastustaminen oli yleisesti havaittavissa ja julkisessa keskustelussa esitetty tosiasia? Tutkielmassa perustellaan, mikä on kieltolakikeskustelujen keskiössä ja taustalla vaikuttavien painostusryhmien ja puolueiden vaikutus keskusteluun.</p> <p>Primaarilähteinä on kansanedustuslaitoksen täysistuntopöytäkirjat ja valtiopäiväasiakirjat sekä puolueiden pää-äänenkannattajat <i>Uusi Suomi</i> ja <i>Suomen Sosialidemokraatti</i>. Tutkielmassa on aineistolähtöinen lähestymistapa, jonka teoreettisena viitekehystenä on vertailun näkökulma. Aineistoa vertaillaan puoluejaon, määrällisen enemmistön, teemojen, ja kolinjojen, kieltolakikannan, siinä esiintyvien välihuutojen ja keskeisten henkilöiden mukaan.</p>	
<p>Asiasanat – Keywords kieltolaki, alkoholi, eduskunta, täysistunnot, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue, Kansallinen Kokoomuspuolue, pää-äänenkannattajat, kansanedustajat</p>	
<p>Säilytyspaikka – Depository Jyx-julkaisuarkisto</p>	
<p>Muita tietoja – Additional information</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 AIKAISEMPI TUTKIMUS	2
1.2 KYSYMYKSENASETTELU.....	8
1.3 LÄHDEAINEISTOT JA MENETELMÄT	14
2 KIELTOLAKITOIMIJAT	20
2.1 KANSANEDUSTAJAT JA PUOLUEET	20
2.2 TOIMIJOIDEN MIELIPITEET, TAUSTAT JA MIELIPITEIDEN VASTAANOTTO.....	30
3 KIELTOLAKIKESKUSTELU	43
3.1 TOISTUNEET TEEMAT	43
3.2 MIELIPITEIDEN PERUSTELUT: TIETÄMYS.....	55
3.3 JAKOLINJAT JA PAINOSTUSRYHMÄT	62
3.4 KIELTOLAKIKANNAT EDUSKUNNAN TÄYSISTUNNOISSA JA PÄÄ- ÄÄNENKANNATAJISSA	71
3.5 VUOROVAIKUTUS EDUSKUNTAKESKUSTELUISSA.....	75
4 TUTKIMUSTULOKSET	84
LÄHTEET	91
LIITTEET	100

1 JOHDANTO

1.1 AIKAISEMPI TUTKIMUS

Pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kahden suomalaisen eduskuntapuolueen, Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen, kieltolakiin liittyvää keskustelua vuosina 1929–1931. Primaarisena lähdeaineistona käytetään kansanedustuslaitoksen täysistuntopöytäkirjoja ja valtiopäiväasiakirjoja sekä puolueiden sanomalehtiä eli pää-äänenkannattajia *Uutta Suomea (US)* ja *Suomen Sosialidemokraattia (SSd)*¹, jotka esittävät puheiden aiheiden suhteita ympäröivään poliittiseen kulttuuriin, puolueisiin ja yhteiskuntaan. Pöytäkirjat puolestaan esittävät toimijoiden virallisen näkemyksen aiheesta.

Kieltolaki, joka kielsi alkoholin valmistuksen, myynnin, kuljetuksen, varastoinnin ja maahantuonnin tuli voimaan Suomessa 1.6.1919. Laissa poikkeuksena oli lääkinnälliset, teknilliset ja tieteelliset tarkoitukset. Lain perusteltuna oli vahva käsitys alkoholiongelmien yhteydestä yleiseen hyvinvointiin, moraaliin ja rikollisuuteen. Lakia vastustettiin neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä 29.–30.12.1931 ja lain lopettanut lakimuutos astui voimaan 5.4.1932. Samana päivänä kello 10 aamulla valtion alkoholin myynnin monopoliyritys Alko avasi ovensa.² Lain periaatteet olivat tulleet kansalle tutuksi jo ensimmäisen maailmansodan aikaisen alkoholia rajoittavan kiellon aikana 1914-1917.³

Kieltolain toimeenpanoon vaikutti 1905 suurlakon aiheuttama kansanliike. Lakossa Suomen talous- ja yhteiskuntajärjestelmä oli sekasortoisessa, vallankumouksellisessa tilassa. Lakon tapahtumat on nähty kansannousuna, jossa kollektiivisesti vaadittiin äänioikeutta ja kannatettiin kieltolakia. Yksi lakon tulos oli se, että sosiaalidemokraattiset puolueet syvensivät yhteistyötään raittiusjärjestöjen

---

¹ Lehdistä käytetään näitä aiemmassa tutkimuksessa vakiintuneita lyhenteitä.

² Häikiö 2007, 24, 62.

³ Peltonen 1997, 88.

kanssa: työväestö järjestäytyi organisoitumalla raittiusliikkeeksi 1800-luvun loppulla.⁴ Laki ei ollut kuitenkaan pelkästään raittius- tai työväen ansiota, sillä käytännössä koko yhteiskunta vaati lakia ennen ensimmäistä maailmansotaa. Lakia alettiin vastustaa heti lain voimaantumisen jälkeen 1919.⁵

Raittiusaatteen tavoitteena oli köyhempien kansanluokkien ja erityisesti työväestön kasvatus, jossa yhteisen kansan moraalin ja tapojen muuttaminen tekisi heistä velvollisuudentuntoisia kansalaisia.⁶ Raittiusliike perustui ennen kieltolaki-aikaa ja lain voimassaolon aikana ehdottomaan, absoluuttiseen raittiuteen, eli alkoholin kieltämiseen kokonaan.⁷ Raittiusliike oli kansainvälinen ilmiö: varsinainen kieltolaki oli Suomen lisäksi voimassa Yhdysvalloissa, Islannissa ja Norjassa.⁸ Alkoholiasioiden ja kieltolakien poliittista merkitystä korostaa se, että ne olivat 1930-luvun vaihteessa ympäri maailmaa tärkeimpiä ajankohtaisia kysymyksiä.⁹

Suomessa alkoholin rajoittamisen kehitys on alkanut 1700-luvulla. Suomalaista alkoholikulttuuria leimasi kieltolain loppuun asti kieltoihin turvautuminen, jossa hallitsevana näkemyksenä oli kansan varjelu alkoholilta – se ei ollut itse tarvittavan viisas päättämään, onko alkoholi terveydelle haitallista vai ei.¹⁰ Kieltolain loppumisen 1932 on nähty päättäneen 1733 alkaneen, yksinomaan kieltoihin perustuvan alkoholipolitiikan.¹¹ Ensimmäinen varsinaisesti alkoholia rajoittava lakisäädös oli viinan kotipolton kieltäminen, joka tuli voimaan 1866.¹² Alkoholin rajoittamiseen tähtäävä lainsäädäntö on silti yhä tänä päivänä valtion vallitseva toimin-

---

⁴ Sulkunen 1986, 253, 258; Louhelainen 1991, 33–35.

⁵ Peltonen 1997, 12, 86, 94, 96. Lain kannatus pysyi vankkana myös 1914–1917 alkoholin rajoittamisen jälkeen.

⁶ Alapuro & Sulkunen 1989, 142, 144.

⁷ Kaartinen 2011, 81. Nykyisin alkoholista kieltäytyneet henkilöt tunnetaan absolutisteina.

⁸ Kallenautio 1979, 9; Louhelainen 1991, 23–24, 34–35, 92, 189. Raittiusliike oli saanut vankkaa kannatusta etenkin muissa Pohjoismaissa.

⁹ Kaartinen 2011, 17–18, 81. Nykyisin alkoholista kieltäytyneet henkilöt tunnetaan absolutisteina.

¹⁰ Peltonen 2006, 7; Samasta ilmiöstä aiemmalta ajalta: Vilkuna 2015, 28–29.

¹¹ Peltonen 1997, 9–10. 1733 tuli voimaan juoppouden vastainen asetus.

¹² Häikiö 2007, 54–55.

talinja. Tästä esimerkkinä on julkinen keskustelu loppuvuodesta 2017, jolloin arveltiin vuoden alusta 2018 voimaan tulevien, uusien alkoholilain vapautusten aiheuttavan suurempia haittavaikutuksia kansalaisten terveydelle.¹³

Alkoholikulttuurilla viitataan usein tapoihin ja käytäntöihin. Suomalaista alkoholikulttuurin ajattelutapaa on leimannut humalahakuisuus, julkisuus ja kaiken salliva käytös, mikä on ollut yhteydessä henkisen, fyysisen ja taloudellisen rappion käsitteisiin. Alkoholien yhteys laajemmin yhteiskuntamoraaliin on selkeä. Alkoholilla on tiivis suhde suomalaisen yhteiskuntaan: se on kuulunut instituutionalisesti elämäntapoihin ja erottanut työ- ja vapaa-ajan. Alkoholiin liittyvät diskurssit ovat pysyneet samoina vuosisatojen yli.¹⁴

1910-luvulla yleistynyt ja ennen kieltolakea suosituksi muodostunut käsitys suomalaisesta viinapäästä esitti suomalaisen juomatavan, jossa alkoholia käytettiin vain päihtymistarkoituksessa. Suomalaisessa geeniperimässä nähtiin väistämättömän taipumus joutua ongelmiin alkoholin käytön myötä. Se korosti väärää, barbaarista moraalikäsitystä ja oli yhteydessä ajalle tyypilliseen rotuajatteluun. Näkökulmassa viinapää oli erityisesti suomalaiselle kansalle ominaista, perintöön kuuluva ominaisuus. Ajattelutapa alkoi siirtyä syrjään vasta 1980-luvulla, eikä esimerkiksi 1970-luvun ajatukset alkoholin kansanterveyshaitoista pystyneet syrjäyttämään sitä.¹⁵ ”Viinapään” piirteitä on yhä näkyvissä suomalaisessa alkoholi-poliittisessa keskustelussa.

Kieltolain kiinnostavuus tutkimuskohteena on yhteydessä koko yhteiskunnan kattaneeseen poikkeukselliseen tilanteeseen. Laki muodostui ongelmaksi voimassaolonsa aikana 1919–1932. Lain rikkomisen oli yleistä ja lakia pidettiin epäonnistuneena. Sen puolestaan nähtiin johtavan kansalaisten yleisen lainkunnioituksen heikkenemiseen.¹⁶ Kieltolain tutkijoiden suhtautuminen kieltolakiin on

---

¹³ Esim. Turun Sanomat 31.5.2018, Juho Mäkelä, ”THL:n erikoistutkija: ”Emme väittäneetkään ihmisiä kuolevan kadulla” – uusi alkoholilaki ei aiheuttanut myyntipiikkiä”.

¹⁴ Vilkuna 2015, 12–13, 522, 526–528, 532.

¹⁵ Peltonen 1988, 26–32; 2007, 12–13, 63, 65, 71–73 114, 116; Apo 2001, 212; Vilkuna 2015, 531.

¹⁶ Kallenautio 1979, 238.

usein ristiriitaista. Tutkijat ovat esimerkiksi erimielisiä siitä, nousiko kieltolain aikana alkoholin kulutus vai ei. Osa tutkijoista on ottanut ”kieltolain ajan kosteuden” annettuna, eivätkä kyseenalaista sitä.¹⁷

Keskeisin aiempi kieltolakitutkimus on Jorma Kallenaution (1979) väitöskirja *Kieltolaki ja sen kumoaminen puoluepoliittisena ongelmana*. Haaste tutkimusasetelmalleni on se, että Kallenautio tarkastelee laajasti eri puolueiden roolia ja jakolinjoja kieltolakiin liittyen. Hänellä on aineisto, joka käsittää esimerkiksi puolueiden arkistosta saadun virallisen aineiston ja puolueiden lehdistön.¹⁸

Matti Peltonen on käsitellyt erityisesti sitä, miksi kieltolaki hyväksyttiin. Teoksessa *Kerta kiellon päälle. Suomalainen kieltolakimentaliteetti vuoden 1733 juopumusasetuksesta kieltolain kumoamiseen 1932* (1997) Peltonen lähestyy aihetta sosiaalishistoriallisesta näkökulmasta. Peltoselle suomalainen alkoholin kieltokulttuuri on satojen vuosien kehityksessä muotoutunut ajattelutapa. Laki edustaa Peltoselle vankilaa, josta lain vastustajat pyrkivät pakenemaan.¹⁹

Kieltolain kansanäänestystä on käsitellyt Pekka Louhelainen (1991) sosiaalipolitiikan tutkimuksessaan *Vettä, viiniä vai väkeviä? Neuvoa-antava kansanäänestys 29.–30.12.1931. kieltolain kohtalon kiirehtijänä*. Louhelaisen teoksessa käsitellään käytännössä vain äänestystä, joten se on tärkeä lähinnä aiheeseen liittyvän taustatietonsa vuoksi. Ajan eduskuntakeskustelua tutkielmaa vastaavalla näkökulmalla on tutkinut aiemmin Juho Salonen pro gradu -tutkielmassaan *Via tonta raittiusjuomaa. Miedosta ja keskivahvasta mallasjuomasta käydyt eduskuntakeskustelut 1926–1940*.²⁰

Kieltolakiin liittyvässä tutkimuksessa on nostettava esiin Uno Tuominen, laajasti suomalaiseen alkoholipolitiikkaan, raittiuteen ja kieltolakiin keskittyneitä

¹⁷ Kaartinen 2011, 236–237.

¹⁸ Kallenautio 1979, 82–122, 144–173. Kallenautiolla on kronologinen esitystapa ja erityisesti vuosilta 1927–1929 on selvennetty tarkasti kaikkien eduskuntapuolueiden suhde kieltolakiin.

¹⁹ Peltonen 1997, 9–10, 111–112.

²⁰ Salonen 2013, 5, 51. Salosen aikarajaukseen on vaikuttanut mallasjuomakeskustelun hiipuminen 1930-luvun loppupuolelle tultaessa.

tutkijoita. Tuomisen kiinnostusta aiheeseen selittää se, että hän toimi raittiusjärjestö Raittiuden Ystävien pääsihteerinä (1936–1961) sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raittius- ja alkoholiosaston päällikkönä 1961–1971.²¹ Tuominen on esimerkiksi väitöskirjassaan (1950) tutkinut Suomen viinan ja tislattujen alkoholien politiikkaa 1860–1870-luvuilla. Lisäksi hän kirjoitti lukuisia muita raittiuteen liittyviä julkaisuja.²²

Kieltolakikeskustelu-termiä on aiemmin käyttänyt Aija Kaartinen (2011) väitöskirjassaan *Kansan raittiudeksi ja kotien onneksi - naisten kieltolakimieliä ja toiminta kieltolain puolesta ja sitä vastaan 1919–1932*. Kaartinen lähestyy naisten kieltolakimieliä ja roolia laajan lehdistömateriaalin pohjalta.²³ Lisäksi Kaartinen (2006) on tutkinut 120 000 naisen vuonna 1931 allekirjoittamasta kieltolain lopettamista vaativasta adressista käytyä sanomalehtikirjoittelua ja niitä argumentteja, joita sanomalehdissä esitettiin adressin julkaisemisen jälkeen. Hänen kiinnostuksenaan on tutkia kieltolakikeskustelussa naisille asetettuja määrittäjä- ja toiminnan rajoja yhteiskunnassa.²⁴

Raittiusliikkeeseen liittyvä tutkimus on otettu huomioon tutkielmassa. Liikkeen tutkijoista on mainittava erityisesti Irma Sulkunen, joka on seikkaperäisesti tutkinut aiheita. Sulkusen teoksesta *Raittius kansalaisuskontona – raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin* (1986) saa kuvan siitä, kuinka merkittävä raittiusliikkeen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan oli. Suomalaista alkoholikulttuuria 1500-luvulta 1800-luvun puoliväliin tutkineen Kustaa H. J. Vilkkunan mukaan alkoholiin liittyvät ilmiöt ovat historian tutkimuksen jatkuvan mielenkiinnon kohteena: alkoholi on ollut tutkimuksissa osana lainsäädäntöä, raittiusaatetta tai mitä tahansa ajankohtaista kysymystä.²⁵

---

²¹ Tuominen & Pulkkinen 1967, 57, 269; Huovinen 1974, 995.

²² Esim. Tuominen, Uuno (1953), *Tie raittiuteen*. Teos on tarkoitettu 1950-luvun alun raittiusopetukseen, ja se pyrki kuvaamaan alkoholittoman kulttuuriin hyötyjä ja syitä raittiiksi ryhtymiseen.

²³ Kaartinen 2011, 32. Vuosien 1919–1932 aikana ilmestyneistä sanomalehdistä Kaartisen tutkimusasetelmassa tärkeimmät ovat Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Ilkka, Kotimaa, Suomen Sosialidemokraatti ja Uusi Suomi.

²⁴ Kaartinen 2006, 129.

²⁵ Vilkkuna 1995, 210.

Historian tutkimuksen ulkopuolella lakia on käsitelty lukuisissa tutkimuksissa. Käsittelen seuraavassa vain tutkielmaa vastaavia aineistoja käyttäneet muiden alojen tutkimukset, sillä se antaa tarvittavaa perspektiiviä eduskunnan täysistuntoaineiston käsittelyyn. Kansanedustajien aloitteita ovat aiemmin tutkineet Sirkka Sinkkonen ja Elina Haavio-Mannila, jotka tekivät empiirisen analyysin yli 5000 aloitteesta vuosina 1907–1977.²⁶ Muista aloitetutkimuksista mainittakoon Leena Suomisen sisällön erittelylle rakentuva tutkimus kansanedustajien vuosina 1934–1973 tekemien perhepoliittisten aloitteiden perustelusta.²⁷

Kansanedustajien suhtautumista yhteen aihealueeseen on tarkastellut Vilho Tervasmäki väitöskirjassaan *Eduskuntaryhmät ja maanpuolustus valtiopäivillä 1917–1939*. Tutkimuksessa selvitetään syyt, joiden takia eduskuntaryhmien asenteet muuttuivat. Lähteinä ovat eduskunnan ja sen valiokuntien pöytäkirjat ja asiakirjat. Puheet on tilastoitu ja teemoiteltu sisällön erittelyn periaattein.²⁸ Kansanedustajien aktiivisuutta eduskuntatyössä on tutkinut Markku Lehto, vuoden 1961 valtiopäivien kontekstissa. Hänen tutkimuksensa lähteinä ovat valtiopäivien pöytäkirjat, liitteet ja asiakirjat, joista aktiivisuutta on mitattu. Edustajat on jaettu aktiivisuuden mukaan kolmeen yhtä suureen ryhmään, ja pisteytetty asteikolla 0–6. Aktiivisuutta on jaoteltu sisällön mukaan käsiteltävien asioiden mukaisesti, edustajien vaalipiirin, sukupuolen, koulutustason ja iän perusteella.²⁹

Yksittäiseen eduskuntakeskusteluun keskittyvistä uudemmissa tutkimuksista esimerkiksi Pasi Öytenmaa on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut eduskunnan liikuntapoliittisia keskusteluita 2011–2015.³⁰ Aiemmat muut, lähinnä yhteiskuntatieteelliset tutkimukset käsittelevät aiheita lähtökohtaisesti määrällisen näkökulman mukaan. Tutkielmaan verrattuna näkökulma poikkeaa, sillä tässä työssä käsitellään aihetta sekä määrällisesti että laadullisesti.

---

²⁶ Sinkkonen & Haavio-Mannila 1980, 103.

²⁷ Suominen 1975, 23–25, 30–31.

²⁸ Tervasmäki 1964, 11, 13–14, 312.

²⁹ Lehto 1968, 4–6, 18–23.

³⁰ Öytenmaa 2015, 1, 4, 39. Metodina Öytenmaalla on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Muita vastaavia ovat esimerkiksi Karhun (2008) ja Ylimaunun (2018) pro gradu -tutkielmat.

1.2 KYSYMYKSENASETTELU

Tutkielmassa tarkastellaan kieltolakiin liittyvää keskustelua: SDP:n ja kokoomuksen kansanedustajien puheita ja pää-äänenkannattajissa esiintyneitä lehti-juttuja. Perusteena näkökulman valinnalle on yhtäältä se, että mainittujen puolueiden edustajat olivat kaikkein eniten tutkimusaineistossa esillä. Toisaalta puolueista löytyy merkittäviä kieltolakivaikuttajia: kannattajia ja vastustajia. Erityisesti SDP:n kieltolakia kannattava rooli on kiistaton.

Puolueiden valinnassa olennaisena osana on ollut politiikan perinteinen vasemmisto–oikeisto–ulottuvuus, jota pidetään poliittisen järjestelmän vakiintuneena vastakkainasetteluna.³¹ Ulottuvuus on ennen muuta apukeino rajata käsiteltäviä asioita, sillä ajan puoluejärjestelmä asettui 1920-luvulla tälle ulottuvuudelle. Myllyn mukaan suomalaisten puolueiden leirijaossa on perinteisesti ollut 6 pääpuoluetta, joista on nähtävissä 4 eri leiriä: 1. Kansallinen Kokoomuspuolue ja Ruotsalainen Kansanpuolue, 2. keskusta: Maalaisliitto ja Kansallinen Edistyspuolue, 3. sosiaalidemokraatit sekä 4. kommunistit/vasemmistososialistit.

Leirijako on ollut näkyvässä kaikessa ajan poliittisessa toiminnassa käytännön politiikasta ohjelmajulistuksiin ja aikalaisten kielenkäyttöön. Leireille on ollut ominaista niiden sisäinen samankaltaisuus. Suomen puoluejärjestelmästä on erotettu lisäksi neljä poliittisen kulttuurin vedenjakajaa, dikotomiaa, jotka ovat ajan poliittiselle kulttuurille tyypillisiä ja jotka syventävät leirien jakolinjoja.³²

Puolueiden erityispiirteet näkyvät oletettavasti kieltolakikeskusteluissa, sillä kokoomuksessa oli monia eri näkökulmia avoimesti salliva kulttuuri, kun taas SDP yritti sulkea kieltolakikielteiset puheenvuorot kokonaan pois virallisesta keskus-

---

³¹ Valen 1990, 198–213. Poliitiikan tutkimuksessa on tarkasteltu samaa ilmiötä vasemmistossa ja oikeistossa. Esim. Tuomo Siivinen (2016), Punavalkoinen propaganda. Vaalistrategiat Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen vaalijulisteissa 1919–1939.

³² Mylly 1989b, 91–93. Jakolinjat ovat sosialistit – ei-sosialistit, maaseutu – kaupunki, kommunistit – muut sekä suomenkieliset – ruotsinkieliset.

telusta tai jättää ne huomiotta. Raittiusaatteen linja yhdistää puolueiden ideologioita, sillä se edusti molemmille puolueille pääosin kannatettavaa vakaumusta. Salosen mukaan ajan alkoholikeskustelu kulki tiukkojen puoluerajojen sijaan ehdottoman raittiuden kannattajien ja alkoholijuomat hyväksyneiden välillä. Salonen esittää, että kieltolain ajan loppupuolella puolueiden edustajien oli mahdollista vaikuttaa kieltolakimieliopiteisiin puoluekannoista riippumatta.³³

Tutkielman keskeisenä relevanttina kontekstina on puolueiden poliittinen kulttuuri. Juhani Myllyn mukaan poliittinen kulttuuri on julkisen vallan käyttöä. Poliittinen kulttuuri ilmenee kolmella eri tavalla. *Ulkoiset muodot* sisältävät poliittisen järjestelmän: puolueet, hallintojärjestelmän, instituutiot, normit ja rakenteet sekä kielen (politiikka on sidottu kieleen). Tutkielmassa ulkoiset muodot näkyvät erityisesti puhutussa kielessä. *Traditiot* ovat sellaista (mennyttä) kulttuuria, joilla on vaikutus nykyhetkeen: sisältää kulttuurille syvällisesti tärkeitä, hallitsevat arvosuuntaukset ja perusoletukset. Traditiot näkyvät tutkielmassa kielen merkityksessä: puheisiin sisältyy arvolutautuneita mielipiteitä sekä ennako- ja perusoletuksia, jotka määrittävät puhujan suhdetta puheeseen.³⁴

Tutkielman keskiössä on osallistuva ihminen politiikan *toimijana*.³⁵ Tässä teoriassa yksittäisten toimijoiden teot eivät välttämättä vastaa puolueiden virallisia linjoja. Kansanedustajien esittämät ajatukset ovat yhteydessä laajempiin kokonaisuuksiin, joten Markku Hyrkkäsen esittämä yksilöllinen mentaliteetti on nähtävissä vain yhdistämällä se kollektiiviseen mentaliteettiin. Hyrkkänen pitää tärkeänä sitä, ettei sosiaalisilla ja poliittisilla olosuhteilla selitetä maailmankuvia: kontekstin rinnalla on tarve biografiselle ulottuvuudelle. Ajattelun ymmärtämiseksi tarvitaan tietoa ihmisen omasta näkökulmasta.³⁶ Näkökulman saa-

---

³³ Salonen 2013, 7.

³⁴ Mylly 1989b, 16, 23–26, 28. Kolmantena Mylly nostaa esiin *Yhteisön jäsenen suhteen politiikkaan*, joka sisältää henkilön aseman poliittisessa järjestelmässä. Tässä näkökulmassa ollaan kiinnostuneita siitä, mitkä periaatteet, ideologiat, ryhmäedut, valtarakenteet tai käyttäytymismuodot määrittävät yhteisön jäsenen aseman

³⁵ Mylly 1986, 49. Myllyn mukaan se saadaan näkyviin vertaamalla ”makrokosmoksen yleisiä teorioita puolueista, pienempiin ”mikrokosmoksiin”.

³⁶ Hyrkkänen 2002, 87, 101, 104–107.

Työssä tutkitaan sitä, ketkä SDP:n ja kokoomuksen puolueissa olivat keskeisimmät henkilöt, jotka puolueiden mielipiteen muodostukseen kieltolakiasioissa vaikuttivat. Lisäksi keskiössä on keskustelun sisältö. Miten kieltolakia vastustettiin ja kannatettiin? Mitä teemoja aineistosta nousee esiin? Miksi kieltolakia kannatettiin, vaikka sen vastustaminen oli yleisesti havaittavissa? Mikä oli puolueiden ja mikä toisaalta painostusryhmien rooli kieltolakikeskustelussa?

Terminä kieltolakikeskustelu ja sen tutkiminen eroaa perinteisestä keskustelun tutkimisesta, jossa tarkastellaan puheenvuorojen yhteyttä eli sitä kuinka esimerkiksi edellinen puheenvuoro vaikuttaa seuraavaan. Kieltolakikeskustelussa yksittäisten puheiden yhteydellä ei välttämättä ole merkitystä. Sen sijaan kieltolakikeskusteluista (puheet ja lehtijutut) saatuja tuloksia on verrattu julkiseen, asiasta vallinneeseen käsitykseen.³⁸ Puheen merkitys parlamentaariselle demokratialle on olennainen.³⁹ Kansanedustajaa ei sido puheessaan mitkään muut määräykset kuin oikeuden ja totuuden noudattamisen velvollisuus ja perustuslaki. Edes puoluejohdon, eduskuntaryhmän tai hallituksen taholta yksittäistä edustajaa ei voi määrätä. Silti käytäntö on eri ja kansanedustajien sidonnaisuus puolueisiinsa kiistämätön tosiasia.⁴⁰ Käytäntö on perusoletus selvitettäessä kansanedustajien puheiden sisältöä.

Perspektiiviä kieltolakikysymykseen antaa tilanne puoluekentässä. Kallenaution jakaa Suomen 1920-luvun eduskuntapuolueet kahtia kieltolakipuolueisiin ja kieltolakia tarkistaviin puolueisiin. Kieltolakiajan puoluepolitiikalle kuvaavaa on puolueiden kantojen muutos lain olemassaolon aikana. Puolueita kutsuttiin lakia tarkistaviksi.⁴¹ Lakia kannattavia olivat SDP, Maalaisliitto ja Suomen Sosialisti-

---

³⁸ Alasuutari 2011, 166, 221. Tutkimusaineiston suhdetta julkiseen diskurssiin on Alasuutarin mukaan hedelmällistä verrata miksi-kysymysten avulla.

³⁹ Palonen 2012, 233.

⁴⁰ Salervo 1981, 139; Noponen 1982, 250–251, 298.

⁴¹ Jos puolue kannatti lakia, se oli kieltolakipuolue; hallitus oli kieltolakihallitus. Sanamuoto oli yleinen kieltolakikeskusteluissa.

nen Työväen Puolue (SSTP). Kieltolain olemassa olon aikana kantaansa tarkastavia olivat kokoomus ja Kansallinen Edistyspuolue. Ruotsalainen Kansanpuolue oli alusta asti ainoa avoimesti kieltolakivastainen puolue.⁴²

Rauli Mickelson lähestyy puolueita niiden tuottaman merkityksenannon eli ideologian pohjalta, jonka perusteella puolue lähestyy poliittisia asioita. Sen rinnalla puolueisiin on vaikuttanut ajan ideologia.⁴³ Puolueen virallinen kanta tai kannanotto ei vastaa yksittäisen henkilön mielipidettä. Puolueen kanta ei ole yksiselitteinen, koska on tiedettävä tarkasti se, että kuka tai mikä osapuoli kannan on esittänyt.⁴⁴ Tutkielmassa ajan ideologiana on 1930-luvun vaihteen suomalainen poliittinen päätöksenteko ja poliittinen kulttuuri. Kieltolakikeskustelua tutkittaessa puolueen kieltolakikanta on mielenkiinnon kohde. Tutkielmassa esiin nousevien tärkeimpien toimijoiden rooli puolueessaan on tärkeä, sillä pelkästään hänen roolinsa voi olla henkilön kannan selittävä tekijä.

Kieltolakiaikaa on tutkittu laajasti, mutta tutkielma antaa siihen uuden näkökulman. Etsimällä tietyn aihealueen käsittelyn vertailukohtia kahdesta eri puolueesta, avaa tutkimustulos edellytyksiä muiden asiakokonaisuuksien tarkasteluun eduskunnassa sekä analysoimaan puolueita kiinnostaneita aihealueita. Tutkielman voi nähdä aiempaa tutkimusta täydentävänä, mutta se erottuu aiemmasta tutkimuksesta erilaisella lähestymistavallaan. Kieltolakiaiheesta on tärkeää herättää keskustelua, sillä laki tuomitaan jyrkästi ja sen epäonnistuminen on tiedossa, mutta syyt lain toimeenpanemisessa ja ylläpidossa eivät ole esillä.

Aikarajaus vuosiin 1929–1931 perustuu kieltolakikysymyksen aiheuttamaan kah-tiajakautumiseen puolueissa lain loppuvaiheessa. Jakautuminen kytkeytyy yleisen mielipiteen muuttumiseen kieltolakivastaiseksi taloudellisen tilanteen heikkenemisen myötä 1920-luvun lopulla: 1929 arvosteleva julkinen keskustelu vil-

---

⁴² Louhelainen 1991, 27, 92, 189.

⁴³ Mickelson 2007, 17–19. Puolueen ideologiaan vaikuttaa se, kuinka puolueen aatteet, periaatteet ja käsitykset ohjaavat sen toimintaa.

⁴⁴ Mylly 1986, 52–55. Vain sääntöjenmukaiset keskustelut voivat ilmaista edustavasti puolueen kannan. Tätä pidetään puolueen virallisena kantana.

kastui. Kallenaution mukaan se käynnistyi arvovaltaisten henkilöiden esiintuloina. Toisaalta poliittisten puolueiden kieltolakikysymyksen kahtiajako alkoi jo vuonna 1926. Tällöin valtion alkoholikomitea julkisti mietintönsä, jossa todettiin, ettei ole varmuutta siitä, oliko alkoholinkäyttö vähentynyt kieltolakiaikana. Komitea mainitsi alkoholin käytön lisääntyneen maaseudulla. Tähän asiakirjaan lain muuttamista kannattaneet henkilöt vetosivat.⁴⁵

Keskustelu aiheesta kävi vilkkaana lain olemassaolon ajan, mutta 1929–1931 se voimistui ja eduskunnassa käytiin tiivistä sananvaihtoa lain puolesta ja sitä vastaan. Julkisesti lain arvostelu ei kasvanut suuriin mittasuhteisiin ennen 1930-luvun vaihdetta, sillä mediajulkisuudessa vallitsi kieltolakiyksimielisyys. Taloudellinen pulakausi vauhditti hallituksen tarttumista kieltolain aseman pohtimiseen, vaikka laista oli käyty keskustelua jo sen toimeenpanemisesta lähtien. Toukokuussa 1931 presidentti Svinhufvudille jätettiin 118 000 allekirjoitusta käsittänyt kieltolakia vastustavien naisten adressi, joka lisäsi julkista kritiikkiä lakia kohtaan.⁴⁶

Vuosina 1929–1931 järjestettiin peräti kolmet vaalit – kahdet eduskuntavaalit, 1.-2.7.1929 sekä 1.-2.10.1930 ja alkuvuodesta 1931 presidentinvaalit. Lisäksi joulukuun 1931 kieltolain kumoamisen kansanäänestys on erillinen vaalinsa. Taitekohdissa puolueet aktivoituivat vaalien välistä aikaa enemmän. Tiuhaan järjestetyt vaalit kertovat ajan poliittisesta ilmapiiristä, missä oli epävarmuuden ja vastakkainasettelun piirteitä. 1930-luvun vaihteen erityisistä poliittisista kysymyksistä ajalle tärkeimpiä oli oikeistoradikalismien nousu, Lapuan liike.⁴⁷ Kieltolaki kumottiin kansanäänestyksessä joulukuun lopussa 1931, eikä lakiin liittyvää mielipiteiden vaihtoa ole mielekästä tutkia sen jälkeen.

---

⁴⁵ Kallenautio 1979, 80–82, 140.

⁴⁶ Peltonen 1997, 101–102; Häikiö 2007, 71; Kaartinen 2011, 13, 120, 248.

⁴⁷ Soikkanen 1975, 529.

1.3 LÄHDEAINEISTOT JA MENETELMÄT

Tutkielman tärkein alkuperäisaineisto koostuu eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoista. Pöytäkirjan tavoitteena on tapahtuman, kuten virallisen tapaamisen kulun selostaminen. Täysistuntojen keskustelut edustavat tekstilajeiltaan useaa eri genreä: keskustelu lakiesityksestä tai -aloitteesta, keskustelu pääministerin ilmoituksesta, ajankohtaiskeskustelu, budjettikeskustelu ja välikysymyskeskustelu. Aineisto on rajattu ensimmäiseen genreen. Aihevalinta on rajannut aineistoa, sillä kieltolakiin liittyvät eduskuntakeskustelut käydään niiden muuttamiseen liittyvien lakien käsittelyissä. Aineistossa on mukana kaikki alkoholikeskustelut, sillä kieltolakiaihe näkyy niissä.⁴⁸ Eduskunnassa oli runsaasti muita kuin kieltolakiin ja alkoholiin liittyviä asioita, esimerkiksi ajanjaksolla 20.4–27.11.1931 täysistunnoissa ei käsitelty aihealuetta yhtään.

Voutilainen esittää, että puhe muuttuu lähtökohtaisesti sen vaihtuessa kirjoitettuun muotoon, sillä täysistuntokeskustelun kielelliset lajiodotukset poikkeavat täysistuntopöytäkirjan vastaavista. Puheenvuoroissa ja niiden kirjoittamisessa painettuun muotoon voi esiintyä eroja. Tutkittaessa pöytäkirjojen puhetta sisällönä ja poliittisten näkemysten ilmentäjänä tästä näkökohdasta ei kuitenkaan tule ongelmaa. Täysistuntokeskustelun kulkuun vaikuttavat sitä ohjaavat ominaiset käytänteet ja puheet ovat muodollisina ja tiukkaan säädelyjä.⁴⁹

Kansanedustajat ovat itse olleet vaikuttamassa täysistuntopöytäkirjojen muodostumiseen, sillä niihin kirjoitetaan se mitä täysistunnoissa on puhuttu. Pöytäkirjat kertovat täsmällisesti sen, mikä edustajan mielipide käsiteltävään asiaan oli, joten tässä mielessä pöytäkirjojen sisältöä voi pitää luotettavana. Valtiopäiväasiakirjojen rooli aikalaisille oli merkittävä siinä mielessä, että ne olivat luettavissa heti, sillä ne kirjoitettiin ja painettiin vuoteen 1952 pikakirjoitusmuistiinpanojen

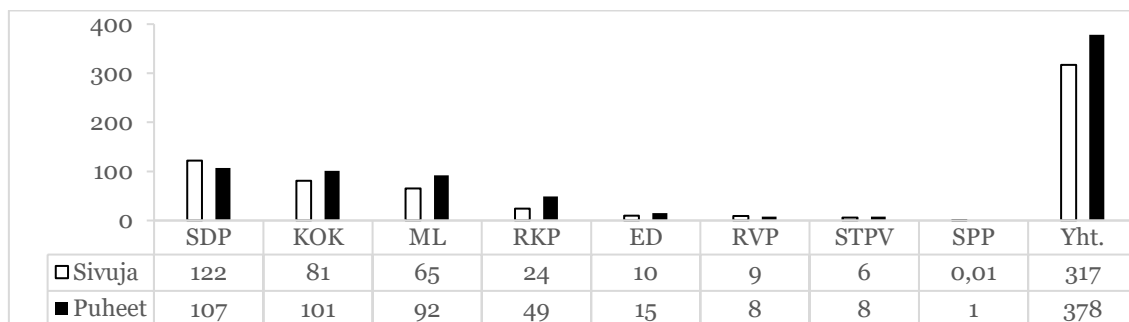
---

⁴⁸ Esimerkiksi eduskunnan käsitellessä 6.2.1930 ehdotusta tutkimuksen toimittamisesta auto-onnettomuuksien syistä ja alkoholin osallisuudesta niihin kokoomuksen Jaakko Ikola hyökkäsi puheenvuorossaan kieltolakia vastaan ja piti sen säädöksiä ”yleisen oikeusperiaattemme vastaisina”. I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 54–59.

⁴⁹ Voutilainen 2016, 163–170, 176–184, 188. Tämä näkyy aineistoissa esimerkiksi näennäisesti kohteliaina käytöstapoina ja toisten edustajien herroitteluna.

avulla.⁵⁰ Lehdissä ja muussa julkisessa keskustelussa tukeuduttiin täysistuntopöytäkirjojen puheeseen.

Kaavio 1. Kansanedustajien alkoholipuheen määrä puolueittain valtiopäivillä 1929–1931. Lähde: Eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat 1929–1931.

Kaaviossa 1 on Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP), Kansallisen Kokoomuspuolueen (Kok.), Maalaisliiton (ML), Ruotsalaisen Kansanpuolueen (RKP), Kansallisen Edistyspuolueen (Ed.), Ruotsalaisen Vapaamielisen Puolueen (RVP) ja Sosialistisen työväen ja pienviljelijöiden vaalijärjestön (STPV) sekä Suomen Pienviljelijäin puolueen (SPP) kansanedustajien pitämien puheiden määrä alkoholiasioita käsitelleissä täysistunnoissa.⁵¹ SDP:n ja kokoomuksen puhe edustaa enemmistöä 203 sivulla ja 208 puheella. Sivumäärällä mitattuna se on 64 prosenttia kaikesta alkoholipuheesta, eli noin kaksi kolmasosaa; puheiden määrä on tosin vain 55 prosenttia kokonaismäärästä.

Täysistuntokeskustelu muodostuu kansanedustajien puheenvuoroista, jotka rajautuvat kahteen osaan: perustellut mielipiteet käsiteltävään asiaan liittyen sekä niihin perustuvat täsmälliset ehdotukset ja toisen edustajan ehdotuksen kannattaminen.⁵² Tarkemmassa käsittelyssä on 124 puhetta. Aineisto, joka on tarkemmassa analyysissä, on mielipide käsiteltävästä asiasta. Rajausta on määrittänyt

⁵⁰ Salervo 1981, 25–27.

⁵¹ Valtiopäivien pöytäkirjoissa on yhdellä sivulla kaksi palstaa. 100 riviä on noin 1,00 sivua.

⁵² Nousiainen 1981, 458, 463.

puheen liittyminen kieltolakiin. Jos puheessa ei ole käsitelty kieltolakia lainkaan, se ei sisälly 124 puheeseen.⁵³

Liitteessä 1 on kaikki tutkielman aineistoanalyysissa läpikäyty SDP:n ja kokoomuksen puheenvuorot sekä niiden määrät ja pituus. Liitteeseen on merkitty puheenvuoron esittäjän nimi ja puheen tarkka pituus ja puheiden lukumäärä. Aineiston käsittelyssä on huomioitu täysistunnoissa alkoholiin liittyneet eduskunnan asiakirjat (53 kappaletta): 9 toivomusaloitetta, 21 mietintöä, 14 vastalauseetta, 3 lakialoitetta ja 6 hallituksen esitystä.

Toisen lähdeaineiston muodostavat SDP:n ja kokoomuksen puoluelehdet eli pää-äänenkannattajat *Suomen Sosialidemokraatti* ja *Uusi Suomi*. Äänenkannattajista analysoitiin otos ajallisesti kiivaimpien keskusteluvaiheiden ajalta eduskunnassa, käytännössä lehtien numerot, jotka ilmestyivät muutama päivä ennen ja jälkeen alkoholiin ja kieltolakiin liittyvän täysistuntokeskustelun.⁵⁴ Molemmista lehdistä on läpikäyty yhteensä 75 numeroa. Lehtien tarkastelu keskeisimpien täysistuntokeskustelujen aikaan ilmentää kieltolakikeskustelun merkitystä osana ajan poliittista keskustelua. Lehtijutuista tarkemmassa analyysissä on 99 juttua, sillä kieltolakiaihetta on käsitelty vain niissä. *US*:n juttujen osuus oli 46 ja *SSd*:n 43 juttua. Lehtien myötä päästään käsiksi kieltolakikeskustelun julkisuuden näkyvyyteen ja syvyyteen. Aiemmassa tutkimuksessa esimerkiksi Kaartinen näkee kieltolakikannalla vahvan yhteyden julkisuuden tasoon.⁵⁵

Sanomalehdet kertovat ajankohtaiset asiat tietyn näkökulman ja tulkintakehyksen mukaan, joten lehden taustalla on merkitystä.⁵⁶ Pää-äänenkannattajien liitos

---

⁵³ Karonen 2012, 164. Karosen rauhaan palaamiseen liittyvässä eduskuntakeskustelussa vuosina 1944–1945 käytettiin 260 puheenvuoroa. Karonen on rajannut aineistokseen puheet, joissa aihetta käsitellään.

⁵⁴ Ajallisesti eduskuntakeskustelut jaottuivat viiteen osaan käsittelyjen mukaan. 1) 1929 I Valtiopäivät 13.2–17.2., 2) 1930 I Valtiopäivät 4.2–16.2., 3) 1930 II Valtiopäivät 3.12–11.12, 15.12.–20.12, 4) 1931 I Valtiopäivät 25.3–29.3, 5.4–26.4, 5) 1931 II Valtiopäivät 25.11–29.11, 1.12–14.12.

⁵⁵ Kaartinen 2011, 30. Kaartinen tyypittelee väitöskirjan lähdeaineistonsa julkisuuden tasojen mukaan, jotka ovat mediavälitteinen julkisuus (lehdistö), sisäpiirijulkisuudet (järjestöjen arkistot) ja arkijulkisuus (henkilökohtainen aineisto).

⁵⁶ Salokangas 2012, 33.

puolueisiin oli 1930-luvun vaihteessa merkittävä: ne olivat puolueille ja niiden taustavoimille poliittisen mielipidemuokkauksen ja mobilisaation väline. Puoluelehdet eli äänenkannattajat toimivat puolueiden aseina ja toimittajat näiden so-tureina. Erityisesti sosiaalidemokraattisilla lehdillä oli tällainen tarkoitus.⁵⁷

Salokangas jaottelee äänenkannattajien puoluesidonnaisuuden asteikolla yhdestä kuuteen. Tässä asteikossa tyyppi 1 on eniten puoluesidonnainen ja tyyppi 6 vähiten puoluesidonnainen. *SSd* kuuluu ensimmäiseen tyyppiin, kun taas kokoomuksen *US* vasta kolmanteen: *SSd* oli suoraan puolueen keskusjohdon komentavissa, kun taas *US* oli muodollisesti puolueesta riippumaton lehti. Puoluesidonnaisuudet näkyvät lehtijutuissa. Keskusjohtoisuus ei aina tarkoittanut sitä, että lehti olisi noudattanut johdon tahtoa, mutta lähdekriittisessä mielessä on merkityksellistä, ettei SDP:n toimihenkilöillä ollut oikeutta esiintyä kieltolakia vastaan sanomalehdissä. Puolueen linjasta sai poiketa, mutta periaatteista ei.⁵⁸

Lehtijuttuja on lähestytty katsomalla sitä, minkä tyyppiset lehtijutut käsittelevät kieltolakiainetta, sillä kaikki lehtijutut eivät ole samanarvoisia. Pääkirjoituksissa ja pakoissa kirjoittajan kannanotto esiintyi varmimmin. ⁵⁹ Juttutyypeittäin tarkasteltuna eniten kieltolakiin liittyviä juttuja oli pakinoissa, yhteensä 21. Pakinat kertovat ajankohtaisten asioiden vastaanotosta. Kaikki eduskunnan täysistuntojen käsittelyt uutisoitiin lehdistössä, mutta vain tiettyjä asioita käsiteltiin tarkemmin mielipideteksteissä, joissa ne saivat erityishuomiota.

Tutkielmassa on aineistolähtöinen lähestymistapa, joka on lähtöisin siitä, että tutkielman aineiston valinnan jälkeen aineistolta on kysytty, mitä tietoa aineistosta saa ja miten? Aineiston käsittelyssä vertailu on tutkimuksen teoreettinen

---

⁵⁷ Poliittisuus kuului 1900-luvun alkuvuosikymmeninä sanomalehden ominaispiirteisiin, eikä (puolue)sitoutumattomuus ollut sanomalehdelle 1930-luvun vaihteessa houkutteleva vaihtoehto. Jokaisella lehdellä on aina sidonnaisuuteensa: tällä tarkoitetaan puolueen lisäksi taloudellista sidonnaisuutta, sekä lehden työntekijöiden asemoitumista sen ajamiin aatteisiin.

⁵⁸ Salokangas 1987, 169–170, 327–331. Alun perin Rolf Danielsenin 1979 käyttämät puoluesidonnaisuustyyppit.

⁵⁹ Pietilä 2008, 39–41. Pietilä on lehtijuttujen tyyppejä käsittelevässä väitöskirjassaan jakanut sanomalehtien jutut seitsemään eri tyyppiin: uutinen, taustajuttu, selostus, reportaasi, haastattelu, pääkirjoitus ja pakina. Pietilän jaottelua on seurattu tulkinnasta siitä, mitä tyyppiä juttu vastaa.

viitekehys: tutkimuksen havaintoja tarkastellaan näkökulman mukaan.⁶⁰ Aineistoa vertaillaan puoluejaon, määrällisen enemmistön, teemojen, jakolinjojen, kielto lakikannan, keskusteluissa esiintyvien välihuutojen ja keskeisten henkilöiden mukaan. Puolueiden kantoja arvioidaan suhteessa yksittäisten jäsenten kannottoihin.

Tutkielmassa käytetään kvantitatiivista vertailevaa menetelmää. Vertailua menetelmänä pohtinut Harri Melin toteaa, että menetelmässä on pieni joukko muutujia, jotka analysoidaan suuressa tapausjoukossa. Yhteistä Melinin kuvailemalle teorialle on tavoite löytää vertailun avulla yleistettäviä selityksiä kielto lakikeskustelusta. Toisaalta tutkielmassa on kvalitatiivisen vertailevan tutkimuksen piirteitä. Erityisesti se on liittynyt kahden puolueen (tapauksen) valintaan. Valinta on ollut tietoinen päätös, jonka mukaan samaa ilmiötä (kielto lakikeskustelu) tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta (eduskuntapuolueet SDP ja kokoomus sekä niiden kansanedustajat ja pää-äänenkannattajat). Melinin mukaan kahden näkökulman eroja voi selittää laadullisella vertailututkimuksella.⁶¹

Kahden puolueen samanaikainen vertailu havainnollistaa eroja niiden toimintatavoissa ja kulttuurissa: kontekstina on kielto lakikeskustelu. Varsinainen tutkimuskohde omaa eräänlaista välineellistä arvoa, joka vertailulla havainnollistetaan. Vertailun käyttäminen on tietoinen valinta ja apukeino, joka sisältyy tutkielman näkökulmaan. Kaksi erilaista näkökulmaa – kaksi erilaista puoluetta, antaa enemmän tietoa kuin yksi.

Historiantutkijat suhteuttavat lähdeaineistoon tekemiään havaintoja ympäröivään yhteiskuntaan. Ajallinen kontekstointi erottaa historiantutkimuksen muusta tutkimuksesta. Tällä estetään sellaisten tulkintojen syntyminen, jotka tosiasianssa edellyttäisivät sellaisen yhteiskunnan olemassaolon, jota ei vielä tutkitavalla ajanjaksolla ollut olemassa. Ajallinen vertailu on nähtävissä erityisesti

---

⁶⁰ Alasuutari 2011, 79.

⁶¹ Melin 2005, 56–60.

vertailukohtana tutkittavan aikakauden ja oman aikakauden erojen välillä.⁶² Aikalaisten kontekstit ovat yleistettävissä, sillä kieltolaki oli laajasti puhuttanut aihealue. Aineistosta on lisäksi eroteltu olennaiset aiheet, mikä on keskeistä historiantutkimukselle.⁶³

Aineiston analyysissä sisällön erittely ja analyysi ovat tekniikoita, joilla on saatu selville siinä esiintyviä, aihealuetta kuvaavia asiakokonaisuuksia. Tässä on keskitytty siihen, mitä tai miten tietystä asiasta on puhuttu tai miten siitä on kirjoitettu. Lisäksi teemoittelu on toiminut metodina aineiston tarkastelussa ja sillä saadaan näkyviksi keskeiset keskusteluissa käytetyt teemat. Vastaavaa aineistoa aiemmin käsitelleet tutkimukset ovat näyttäneet, että metodilla on saatavissa järkeviä tutkimustuloksia tästä aineistosta.

Tutkielman rakenne on jaettu temaattisesti kahteen eri käsiteltävään osa-alueeseen. Luvussa 2 esitetään aineiston keskeiset kieltolakitoimijat: kansanedustajat. Ensin tarkastellaan toimijoiden suhdetta ympäröivään poliittiseen elämään ja heidän mielipiteisiinsä ja etsitään syitä mielipiteisiin toimijoiden taustojen perusteella. Luvussa käsitellään niin ikään henkilöiden edustamien puolueiden kannat kieltolakiin.

Luvussa 3 keskitytään keskusteluun: siinä esitetään kieltolakiin liittyneissä eduskuntakeskusteluissa esiin nousseet teemat sekä lain kannattajien ja vastustajien mielipiteet. Lisäksi luvussa avataan näkökulmaa aineistoon vähän tutkittujen välihuutojen analysoinnilla. Lopuksi luvussa 4 kerrotaan tiivistäen ja yhdistäen tutkimustulokset kokonaisuudessaan.

---

⁶² Kalela 2000, 106–107; Alapuro 2004, 53.

⁶³ Eskola & Suoranta 1998, 174–175, 185; Hyrkkänen 2002, 220. Historiantutkija päättelee lähdetiedon tärkeyden ja olennaisuuden: kaikkea saatavissa olevaa materiaalia ei pysty hyödyntämään, joten rajausta on välttämätöntä.

2 KIELTOLAKITOIMIJAT

2.1 KANSANEDUSTAJAT JA PUOLUEET

Aineistoa tarkastellaan seuraavaksi siinä esiintyneiden keskeisten henkilöiden näkökulmasta. Keskeisten kieltolakitoimijoiden esittäminen on tärkeää, sillä aiemmassa tutkimuksessa nähdään kieltolakikeskustelun vahvaa henkilöitymistä⁶⁴ ja vaikutusvaltaisten henkilöiden yksittäisiä puheenvuoroja nostetaan esiin.⁶⁵ Aineisto tukee väittämää kieltolakikysymyksen henkilöitymisestä. Poliittisilla liikkeillä on johtajat ja eliitti. Poliittiselle vallankäytölle on ominaista epätasainen jakauma, joten toiset yksilöt ovat enemmän esillä kuin toiset.⁶⁶ Kansanedustajien toiminta, valinnat ja näkemykset ovat merkittävässä asemassa päätöksenteossa. Toimijuus-näkökulmassa perinteisen tutkimuksen makrotason näkökulman rinnalla nähdään toimijoita, jotka omilla teoillaan vaikuttavat politiikkaan.⁶⁷

Kieltolakia ja alkoholikeskustelua koskeneiden eduskunnan täysistuntojen puheenvuorojen määrät ja pituudet vuosina 1929–1931 on laskettu osana aineiston analyysia. Kokoomuksen ja SDP:n edustajien puheenvuorojen määrät on esitetty liitteessä 1. Laskelmista saa kuvan siitä osasta puolueiden edustajia, jotka ovat ottaneet osaa kieltolakikeskusteluun eduskunnan täysistunnoissa. Tulosten perusteella puheenvuorojen pituus oli useimmiten 0,25 ja kolmen sivun väliltä.

Liitettä 1 silmäilemällä saatava havainto osoittaa epätasaista jakaumaa edustajien kesken: ne jotka puhuvat aiheesta, puhuvat paljon. Poikkeuksellisen paljon puhuvia edustajia on vähän. Eniten puheenvuoroja saivat kokoomuksesta Bror Hannes Päivänsalo (27), Hjalmar Forstadius (9), Paavo Virkkunen (8) ja Pekka

---

⁶⁴ Kallenaution 1979, 50. Kallenaution mukaan Santeri Alkio ja Väinö Voionmaa olivat tärkeitä toimijoita.

⁶⁵ Uino 1994, 586. Uino kertoo kokoomuksen historian ensimmäisessä osassa J. K. Paasikiven puhuneen puolueen puoluekokouksessa 21.4.1930 kieltolain kumoamisen puolesta. Paasikivi omasi kielteisen kannan lakiin. Aihetta käsitellään teoksessa muutoin suppeasti.

⁶⁶ Mylly 1989b, 32.

⁶⁷ Karonen & Hakanen 2017, 13.

Pennanen (7) sekä SDP:sta Väinö Voionmaa (24), Aino Lehtokoski (17), Hannes Ryömä (10), Oskari Reinikainen (10), Juho Pyy (10) ja Hilja Pärssinen (9). Yhteensä näiden puhujien puheet puolueidensa kokonaismääristä olivat 51/101 puhetta (kokoomus) ja 80/107 puhetta (SDP).⁶⁸ SDP:n vahva henkilöityminen näkyy, sen sijaan kokoomuksen edustajissa on enemmän vähän puhujia ja useat edustajat käyttivät kaksi tai kolme puheenvuoroa.

Kun verrataan puheenvuoroja niiden pituuden mukaan, saadaan lisänäkökulmaa siihen, ketkä ovat katsoneet tarpeelliseksi puhua asiasta paljon. Sivumäärällä mitattuna ylivoimaisesti eniten puhui SDP:n Voionmaa – puhetta kertyi peräti 44,61 sivun verran. Osuus kaikesta SDP:n edustajien puheesta on 35,7 %, yli kolmasosa! Voionmaa oli kokenut poliitikko. Hän oli merkittävä tekijä Suomen valtion ulkopoliitikassa 1920-luvulla: esimerkiksi Tarton rauhanneuvotteluun 1920 osallistuneen valtuuskunnan jäsen ja ulkoministeri 1926–1927.⁶⁹

Voionmaa oli lisäksi 1920-luvun johtavia eduskunnan raittiuspoliitikkoja.⁷⁰ Voionmaa piti rotuoppeja tärkeänä tekijänä ja halusi vahvistaa suomalaisen rodun hyviä piirteitä. Tähän sopi rotukelpoisuutta heikentävien tekijöiden, kuten alkoholin vastustus.⁷¹ Halila korostaa Voionmaan roolia erityisesti 1920-luvun puolivälin jälkeisessä alkoholilainsäädännön kehityksessä lankonsa Niilo Liakan kanssa.⁷² Raittiustyössä aatteet yli puoluerajojen olivat usein tärkeämpiä kuin tiukat rajalinjat puolueiden kesken. Tästä kertoo Voionmaan läheinen yhteistyö Maalaisliittoa edustaneen Liakan kanssa. Henkilöiden luomat verkostot olivat tärkeitä ja kieltolakiasissa toimijat verkostoituivat keskenään useassa eri ryhmittymässä, kuten vaikkapa eduskunnan talousvaliokunnassa. Liitteessä 2 on

---

⁶⁸ Muiden puolueiden edustajista RKP:n Erik von Frenckell (25 puhetta ja 9,8 sivua) ja Maalaisliiton Wiljami Kalliokoski (11 puhetta ja 15,11 sivua) sekä Kalle Lohi (10 puhetta ja 4,21 sivua) erottuivat aineistosta.

⁶⁹ Kaarninen 2001.

⁷⁰ Louhelainen 1991, 24–27; Salonen 2013, 24.

⁷¹ Peltonen 1997, 76.

⁷² Halila 1969b, 185–186.

esitetty merkittävimpien toimijoiden keskinäiset suhteet eri järjestöihin ja ryhmiin.⁷³

Bror Hannes Päivänsalo oli asiassa eniten puheoikeuttaan käyttänyt kokoomuslainen, yhteenlaskettuna puheena 22,78 sivua. SDP:n toiseksi aktiivisin edustaja Lehtokoski ei paljoa jäänyt Päivänsalosta; Lehtokoskelle puhetta kertyi 19,56 sivua. Seuraavaksi aktiivisimmat puhujat kokoomuksessa olivat Jaakko Ikola (11,75 sivua) ja Paavo Virkkunen (8,97 sivua). SDP:n kolmanneksi aktiivisin puhuja oli Hilja Pärssinen (10,28 sivua) ja neljänneksi aktiivisin Juho Pyy (9,53 sivua). Yhteensä kokoomuksesta äänessä oli 22 eri kansanedustajaa ja SDP:stä 31. SDP:n edustajat ovat yhteensä saaneet 107 puheenvuoroa ja kokoomuksen 101. Puheenvuorojen yhteenlaskettu sivumäärä on kokoomuksen edustajilla 81,46 sivua ja SDP:n 122,02 sivua.

Aino Lehtokoski oli 18 puheenvuorollaan aineiston aktiivisin naiskansanedustaja. Kaartisen kevään 1931 naisten kieltolakiadressiin liittyvässä sanomalehtiaineistossa Lehtokoski on niin ikään aktiivisin puhuja.⁷⁴ Lehtokoski oli 1920–1940-lukujen vahva SDP:n vaikuttaja ja esimerkiksi perustus- ja valtiovarainvaliokunnan pitkäaikainen jäsen.⁷⁵ Lokakuussa 1930 eduskuntaan ensimmäisen kerran valitun Juho Pyy'n merkitys puolueelle oli muutoin vähäisempi kuin Voionmaan ja Lehtokosken. Pyy oli silti ajan toimijana merkityksellinen: hän oli esimerkiksi usean valiokunnan jäsen ja presidentin valitsijamies sekä Viipurin läänin läntisen vaalipiirin sosialidemokraattisen piiritoimikunnan varapuheenjohtaja.⁷⁶

Muut aktiiviset SDP:n kieltolakikeskustelijat olivat Oskari Reinikainen, Hannes Ryömä ja Hilja Pärssinen. Kansanedustajana yhtäjaksoisesti vuosina 1919–1945 toiminut Reinikainen oli arvovaltainen poliitikko, sillä hän oli talousvaliokunnan

---

⁷³ Liitteessä on mukailtu Hans Lindgrenin (1993) väitöskirjan esitystapaa, jossa hän esittää kananrakennukseen vaikuttaneiden avainhenkilöiden jäsenyydet asiaan vaikuttaneissa painostusryhmissä.

⁷⁴ Kaartinen 2011, 33, 39–41.

⁷⁵ Lähteenmäki 2000a.

⁷⁶ Eduskunta, Kansanedustajat: Juho Pyy.

puheenjohtajana 1922–1931 ja 1932–1944.⁷⁷ Ryömä edusti SDP:ta eduskunnassa vuosina 1919–1939 ja oli valtiovarainministerinä 1926–1927. Mikko Uola pitää Ryömää maailmansotien välisen ajan yhtenä tunnetuimmista sosiaalidemokraattisista poliitikoista. SDP:n historian kirjoittaneen Hannu Soikkasen mukaan Ryömä edusti Väinö Tannerin kanssa SDP:n oikeistoa.⁷⁸

Hilja Pärssinen puolestaan toimi SDP:n kansanedustajana 1907–1918 ja 1929–1935. Pärssinen oli sosiaalidemokraattisen työväenliikkeen keskeisiä vaikuttajia 1900-luvun alussa. Hänen poliittinen uransa pysähtyi 1918 sisällissodan jälkeen, monen punaisten hallintoon osallistuneen tavoin. Lähteenmäen mukaan Pärssisen perintö sosiaalidemokraateille oli erityisesti hänen työnsä suomalaisen työläisnaisliikkeen kansainvälistämisessä.⁷⁹ Kaartisen lehtiaineistossa Pärssinen on kolmanneksi aktiivisin nainen Aino Lehtokosken ja Iida Yrjö-Koskisen jälkeen.⁸⁰

SDP oli kaikista Suomen puolueista merkittävin kieltolain kannattaja. Kallenautio kuvaa lakia työväenkysymyksenä ja piirteenä luokkataistelusta. Kielto-lain kumoamisyritykset näyttäytyivät puolueen virallisen mielipiteen mukaan porvarillisina ja ideologinen lähtökohta määräsi puolueen asennoitumista lakiin sen voimassaolon ajan. Ankkuroitumista selittää ajatus siitä, että laki oli parantanut työväestön asemaa ja hyvinvointia.⁸¹ Porvarillisuuden vastustaminen oli peräisin jo 1890-luvun väkijuomalakkoliikkeestä, jossa työväestön lakkoilijat vastustivat tehtaassa valmistettua alkoholia. Toinen taustatekijä työväen kantaan oli yläluokan sivistynyt juomatapa, johon köyhemmällä kansanosalla ei ollut varaa.⁸²

⁷⁷ Uola 2001; Eduskunta, Kansanedustajat: Oskari Reinikainen.

⁷⁸ Soikkanen 1975, 419; Eduskunta, Kansanedustajat: Hannes Ryömä; Uola 2000.

⁷⁹ Lähteenmäki 2000b; Eduskunta, Kansanedustajat: Hilja Pärssinen; Eduskunta.

⁸⁰ Kaartinen 2011, 39–40. Kaartisen mukaan Lehtokoski ja Pärssinen edustivat SDP:n eliittiä.

⁸¹ Kallenautio 1979, 46, 47, 163–168, 227.

⁸² Peltonen 1997, 11–12.

Laki nähtiin sosiaalidemokraattisessa diskurssissa raittiutta tukevana sosiaalipoliittikkana. SDP:lle kieltolaki oli sosiaalipoliittisesti merkittävä prosessi, jonka aikaansaamiseksi oli tehty pitkä työ.⁸³ Työläisten oli itse kasvettava kohti keskiluokan kansalaisihannetta: tässä työmiesten varojen käyttö terveelliseen ravintoon viinan sijaan oli merkittävässä roolissa.⁸⁴

Kieltolakikysymyksen symbolista merkitystä sosiaalidemokraattien 1920-luvun politiikassa ei ole syytä aliarvioida. SDP:n ideologian taustalla oli vuodesta 1903 voimassa ollut Forssan ohjelma, jossa puolueen keskeisiksi tavoitteiksi otettiin 8 tunnin työpäivä, vähimmäispalkka, yleinen kouluvelvollisuus sekä kieltolaki. Suomalaisia puolueideologioita niiden periaateohjelmien perusteella tutkinut Olavi Borg kuvaa Forssan ohjelmaa luokkataistelujatukseen perustuvaksi näkemykseksi puolueen tulevan toiminnan ohjenuorana.⁸⁵ Kieltolakiperiaatteen ankuroituminen edusti sosialismin periaatteita. Sitä lisäsi sosiaalidemokraattisen yhtenäistymisen piirteet ulkoisen uhan, Lapuan liikkeen, paineen alla 1930.⁸⁶

Maalaisliitto oli toinen kieltolain kannattajapuolue, sen virallinen kanta oli kannattava 1921–1932. Puolueelle kieltolaki heijasti ideaalista talonpoikaisuuden siiveellisyyttä sekä siihen liittynyttä sosiaalisen aseman parantamista. Tässä nähtiin maaseutunuorten raittiiden elämäntapojen yhdistyvän ihanteellisen maailmankuvaan.⁸⁷ Lain merkitys maaseudulle on vahva, sillä alkoholin kieltämistä vaatinut ”kieltolakihenki” syntyi maaseudulla. Peltonen muotoilee hengen muodostuneen jo ennen raittiusliikkeen järjestäytymistä. Lisäksi maaseudun tiukka alkoholipoliittikka jatkui 1960-luvulle, keskioluen vapauttamiseen asti.⁸⁸

Kokoomus muutti kieltolakikantaansa 1920-luvulla moneen otteeseen ja suhtautuminen lain muuttamiseen väljentyi 1920-luvun lopussa. Laki on nähty kokoo-

---

⁸³ Kaartinen 2011, 167–169. Kaartinen selittää kieltolain tärkeyttä SDP:lle, sillä ettei 1920-luvulla säädetty merkittäviä työväen aikaansaamia yhteiskunnallisia uudistuksia.

⁸⁴ Apo 2001, 203–204.

⁸⁵ Borg 1964, 62.

⁸⁶ Soikkanen 1975, 163–165, 504, 517, 529.

⁸⁷ Kallentautio 1979, 49–51.

⁸⁸ Peltonen 1997, 11, 59.

muksessa vaikeana sisäisenä ongelmana, varsinkin lain olemassaolon alussa. Näkemyseroista aiheutui erityisesti nuoroikeiston ja vanhasuomalaisten välisiä kiistoja, mutta raja-aidat hälvenivät vähitellen ja kieltolain vastustaminen lisääntyi. Kokoomus ei sitonut jäsenistöään asiassa yhteen vaihtoehtoon vuoden 1927 jälkeen, vaan molemmille mielipiteille oli tunnustettu toimintavapaus. 1930-luvun alun talouspula oli tärkeimpiä kieltolain säilymisen arvioinnin kriteerejä puolueessa ja se muutti lopullisesti kokoomuksen kannan.

Kallenaution mukaan viimeiset kieltolakivuodet olivat kokoomuksen eduskuntaryhmälle lain kumoamiseen tähtäävän toiminnan aikaa. Kannan muutos on dramaattinen, koska vuonna 1930 kokoomuksen eduskuntaryhmässä oli enää vain muutama varmasti kieltolakia kannattava edustaja. Kokoomuksen raittiusväki ei halunnut hyväksyä puolueen johdon suunnitelmia kieltolain vastustajien vapauksille, mistä aiheutui sisäisiä ristiriitoja. Merkittävistä raittiushenkilöistä Aarne Kuusi ja K. K. Aro muuttivat mielipidettään kieltolakia kannattavista kriittisiksi lain loppuvuosina. Sen sijaan K. V. Hurmerinta säilytti kantansa kieltolakia kannattavana kieltolakiajan loppuun asti.⁸⁹

Aron asemaa korostaa hänen roolinsa sosiaaliministeriön raittiusosaston varatoimisena osastopäällikkö 1922–1929 ja vakituiseina päällikkönä vuodesta 1929 alkaen. Sosiaaliministeriön raittiusosaston tärkeimpien henkilöiden yhteydet kieltolakiin liittyviin painostusryhmiin näkyy liitteessä 2.⁹⁰ Aro, Hurmerinta ja muut puolueen raittiushenkilöt mukaan lukien pitäytyvät *US:n* kirjoituksessaan 25.11.1931 näkökulmassa, jossa alkoholia ei pitäisi lähestyä talousperusteluiden, vaan kansan moraalin lähtökohdasta.⁹¹ *US* näytti uutisoinnissaan kieltolakivastaisuutensa. Esimerkkinä tästä on uutinen, joka näyttää eduskuntakeskustelujen referaatilta. Alaotsikko ”vain eräitä kieltolainvastaisia lausuntoja ehdittiin esittää” antaa aihetta ajatella toisin.⁹²

⁸⁹ Kallenaution 1979, 104–105, 144–149, 238; Uino 1994, 544–546.

⁹⁰ Tuominen & Pulkkinen 1967, 57–58, 260.

⁹¹ *US* 25.11.1931, K. Aintila, Eveliina Ala-Kulju, K. K. Aro, V. A. Heikinheimo, K. V. Hurmerinta ynnä muut, ”Kokoomuspuolue ja kieltolaki”, 8.

⁹² *US* 8.2.1930, ”Eduskunta siirsi kieltolakia koskevan toivomusaloitteiden käsittelyn ensi tiistaihin”, 5.

Puolueen kieltolakikannan muutos on yhteydessä eduskuntaryhmän nuorentamiseen, koska uudet nuoret edustajat olivat useimmiten kieltolain vastustajia.⁹³ Esimerkkinä kokoomuksen nuoremman, oikean siiven edustajista aineistossa on pakinoitsija *Vaasan Jaakkoona* paremmin tunnettu Jaakko Ikola. Kansanedustajaksi hänet valittiin Vaasan läänin eteläisestä vaalipiiristä 1927–1930 ja 1939–1945.⁹⁴ Kokoomuksessa kommunismin nousu 1920-luvun lopulla oli konservatiivista arvomaailmaa rappeuttavaa. Rikollisuuden kasvusta puhuttiin huliganismilla, joka nähtiin ”yhteiskunnallisen kurin hölymisenä”. Syitä sen taustalla olivat bolsevismi ja väkijuomien salakauppa. Nämä saataisiin pois yhteiskunnasta kieltolain lakkauttamisella ja kommunismin kriminsalisoinimisella.⁹⁵

Aineiston merkittävin kokoomuksen puhuja, Bror Hannes Päivänsalo edusti niin ikään puolueen oikeaa siipeä. Päivänsalon poliittinen linja oli antikommunistista, Lapuan liikkeen toimintaa puolustavaa.⁹⁶ Päivänsalon osuus kaikesta kokoomuksen puheesta on aineistossa 26,2 %, yli neljäsosa. Eduskuntakeskusteluissa 1929–1931 Voionmaa ja Päivänsalo olivat ehdottomasti puolueidensa suurimmat kieltolakivaikuttajat ja kieltolakikeskustelu henkilöityy vahvasti näiden kahden vaikuttajan ympärille.

Aineistossa kokoomuksen toiseksi aktiivisin puhuja oli Paavo Virkkunen. Puolueen historiategoksessa Vares kuvaa häntä eduskuntaryhmän ”vahvana miehenä”, jonka toimikenttää erityisesti eduskunta oli. Virkkunen toimi kokoomuksen puheenjohtajana 1932–1934. Pekka Pennanen oli kokoomuksen kolmanneksi innokkain keskustelija 7 puheenvuorollaan yhteismitaltaan 5,51 sivua. 1936–1943 puolueen puheenjohtajana toiminutta Pennasta Vares kuvaa maltillisena ja sovittelevana.⁹⁷ Puolueen eduskuntaryhmän puheenjohtajana Pennanen toimi 1926, 1928 ja 1930–1932. Pennanen on Ilkka Kanervan jälkeen puolueen toiseksi

⁹³ Kallenautio 1979, 62–65, 145, 147; Simpura 1982, 33, 39–40.

⁹⁴ Kalemaa 2004; Eduskunta, Kansanedustajat: Jaakko Ikola.

⁹⁵ Uino 1994, 595–604.

⁹⁶ Karimäki 2009, Kokoomusbiografia: Päivänsalo, Bror Hannes.

⁹⁷ Vares 2007, 23–29.

pitkäaikaisin kansanedustaja edustettuaan puoluettaan yhteensä 42 valtiopäivillä.⁹⁸

Lokakuusta 1930 kokoomuksen kansanedustajana toimineen Hjalmar Forstadiusen rooli aineistossa jää määrällisesti vähäisemmäksi alle neljän sivun puheäärällä. Forstadius oli taloudellisesti vaikutusvaltainen kansanedustaja. Hän toimi kokoomuksen Uudenmaan piirin puheenjohtajana, Uuden Suomen johtokunnassa sekä Kansallis-Osake-Pankin tilintarkastajana. Lisäksi hän oli kokoomuksen puoluevaltuuston jäsen ja toimi kulkulaitos-, laki-, maatalous- ja talousvaliokunnassa. Lisäksi hän oli suuren valiokunnan jäsen.⁹⁹

SDP:n kansanedustajien roolia selittää se, että he olivat 1929–1931 oppositioissa. Sen sijaan kokoomuksen rooli vaihtui oppositiopuolueesta hallituspuolueeksi heinäkuussa 1930.¹⁰⁰ Noponen jakaa 200 kansanedustajan joukon varsinaisiin päättäjiin ja poliitikkoihin, sekä rivimiehiin, jotka ovat ”takapenkkiäisiä”. Suuret puhemäärät kieltolakiasiaan liittyen eivät tarkoita sitä, että edustajalla olisi ollut valtaa eduskuntaryhmässään, koko eduskunnan mittakaavasta puhumattakaan, sillä eduskunnan toiminnassa olennaisena on hallituksen rooli.¹⁰¹ Hallitusten mielipiteillä oli vaikutusta lakiin. Salosen mukaan 1930 heinäkuussa nimitetty Svinhufvudin hallitus suhtautui kieltolakiin kriittisemmin kuin aiempi Kallion kolmas hallitus, jota pidettiin kieltolakihallituksena.¹⁰²

Svinhufvudin II hallituksen (4.7.1930–21.3.1931) tammikuussa 1931 alkoholikysymystä tutkimaan asettama Edvard Björkenheimin komitea oli merkittävä kieltolaista luopumisessa, sillä sen kahdeksasta jäsenestä vain kolme oli kieltolain kannattajaa. Komitea jätti mietintönsä 30.11.1931, jossa esitettiin oluen ja mietojen viinien vapauttamista kieltolaista. Maalaisliiton Sunilan II hallitus (21.3.1931–14.12.1932) oli siksi tärkeässä roolissa kieltolain kumoamisessa, että

⁹⁸ Vares 2009, Kokoomusbiografia: Pennanen, Pekka.

⁹⁹ Eduskunta, Kansanedustajat: Jalmari Pilkama. Forstadius vaihtoi nimensä 1936 Jalmari Pilkamaksi.

¹⁰⁰ Valtioneuvosto, Hallitukset aikajärjestyksessä.

¹⁰¹ Noponen 1989, 73.

¹⁰² Salonen 2013, 33.

se asetti lautakunnan valtion menojen supistamista varten maaliskuussa 1931. Lautakunta pohti alkoholipitoisten juomien käyttöä verotuksessa.¹⁰³

Mylly kuvaa pääministeri Sunilan roolia kieltolain kumoamisessa merkittävänä, sillä hänen toiminta edesauttoi laista luopumista vuonna 1931 poliittisista ja taloudellisista syistä.¹⁰⁴ Kesällä 1931 Sunilan II hallituksessa ja sosiaaliministeriössä oli päädytty käsitykseen, jonka mukaan vain kansanäänestyksellä voitaisiin vaikuttaa eduskunnan kieltolakikantaan. Hallituksessa oli kieltolain vastustajia: hallituksen ministereistä Kallenautio kuvaa varmasti kieltolakivastaisia olleen vähintään 7 13:ta ministeristä. Valtiovarainministeri Kyösti Järvinen (Kok.), sisäministeri Ernst von Born (RKP), kauppa- ja teollisuusministeri Axel Palmgren (RKP) sekä ulkoministeri Aarno Yrjö-Koskinen puolsivat lain muuttamista. Lisäksi hallituksen oletettiin julkisesti olleen kieltolakivastainen.¹⁰⁵

Kansanedustajien roolia puolueessa on syytä pohtia kieltolakikeskusteluun nähden. Puolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajat 1929–1931 olivat kokoomuksessa Paavo Virkkunen 1929 ja Pekka Pennanen 1930–1931. SDP:n puheenjohtajana toimi Kaarlo Harvala 1929, Johan Aalto 1930 I valtiopäivien ajan ja Väinö Tanner 1930 toisista valtiopäivistä eteenpäin vuoden 1931 loppuun. SDP:n puheenjohtajana toimi Matti Paasivuori 1926–1930 ja Kaarlo Harvala 1930–1944.¹⁰⁶ Kokoomuksen puheenjohtajana oli 1926–1932 Kyösti Haataja.¹⁰⁷

Aineiston keskeisistä kieltolakivaikuttajista vain Pekka Pennanen mahtuu puolueiden keskeisten avainhenkilöiden listalle. Tieto vahvistaa näkemystä siitä, että eduskunnan kieltolakikeskusteluissa oli erilliset johtavat mielipiteen muodostajat. Puolueiden aiemmista tai silloisista eduskuntatyöhön osallistuneista johto-

¹⁰³ Kallenautio 1979, 215–216; Häikiö 2007, 18–20, 24.

¹⁰⁴ Mylly 1989a, 325. Maalaisliiton kieltolakikamppailu kiteytyi Sunilan ja raittiusjohtaja Kyösti Kallion välille. Mylly epäilee, että välienselvittely oli yhteydessä muihin asioihin.

¹⁰⁵ Kallenautio 1979, 196–199.

¹⁰⁶ Borg 1982, 542, 544; Hölttä 1982, 131.

¹⁰⁷ Vares 2007, 22.

hahmoista Johan Aalto, Matti Paasivuori ja Väinö Tanner osallistuivat eduskuntakeskusteluun, mutta eivät avanneet suutaan; Kaarlo Harvala lausui eduskunnassa vain yhden kahdeksan rivin puheenvuoron, kuten liitteessä 1 todetaan.

Kysymykseen siitä, olivatko tässä ainoat kieltolakipuheeseen vaikuttaneet toimijat vuosina 1929–1931 aineisto ei anna vastausta, mutta eduskuntakeskustelu voi silti tarkoittaa paljon puhuvien vallankäyttöä. Toiset edustajat taas eivät ole edes tietoisesti halunneet vaikuttaa keskusteluun täysistunnoissa. Nämä edustajat ovat voineet käsittää oman roolinsa erilaiseksi: he käyttävät valtaansa jossain muualla. Toimijuuden näkökulmasta on pohdittava sitä, että olivatko henkilöt tarkoituksella hiljaa eduskunnan täysistunnoissa?

Täysistuntopuheet voi nähdä turhana puhumisena tai varsinaisena häiriköintinä. Kansanedustajan rooli vaikuttaa täysistuntopuhumiseen: jotkut edustajat käyttävät valtansa pääasiassa täysistunnoissa puhumiseen, toiset tekevät sen valiokunnissa. Eduskunnan puhetta tutkineen Kyösti Pekosen mukaan kansanedustajat itse mieltävät paljon puhuvat edustajat sellaisiksi, joiden tärkein vaikuttamisen tilaisuus on täysistunnoissa.¹⁰⁸ Jos paljon puhuneiden puheella on ollut merkitystä erityisesti puhujille itselleen, puheet eivät olleet turhia.

Kieltolakitoimijoista poliittista valtaa mielipiteenmuodostuksessa oli niin ikään puolueiden pää-äänenkannattajien pakinoitsijoilla. *SSd*:n Sasu Punanen (Yrjö Räisänen) ja *US*:n Johannes (K. N. Rantakari) esittivät ajankohtaisiin asioihin omat mielipiteensä.¹⁰⁹ Punasta kuvataan (ääri)oikeiston eniten vihaamana poliitikkona 1930-luvulla. Häntä pidettiin poliittisena kirjoittajana, jota arvostettiin yli puoluerajojen. Punasen kirjoitustyyli oli suora ja kipakka, mikä ei jättänyt edes oman puolueensa sosiaalidemokraatteja suojaan teksteissään.¹¹⁰ Rantakari oli *Uuden Auran* päätoimittaja 1911–1916 ja tällöin lehti nousi valtakunnalliseen asemaan, vaikka oli maakuntalehti. Vares nimeää Rantakarin P. E. Svinhufvudin

¹⁰⁸ Pekonen K. 2011, 100–101.

¹⁰⁹ Salokangas 1987, 239.

¹¹⁰ Halme 2013, 124–125. Räisäsen palsta oli ”Mitä Sasulle kuuluu”.

ja Edistyspuolueen pääministeri Toivo Kivimäen taustavoimaksi 1930-luvulla. Lisäksi Vares pitää Rantakaria laajasti luettuna pakinoitsijana vuosina 1930–1932, jolloin palsta ”Vanhan tutun tarinaa” ilmestyi *US*:ssa.¹¹¹

Eduskunnan täysistuntoja lehtereillä tarkastelleet reportterit esittivät mielipiteensä reportaaseissa (aineistossa 14 reportaasia 99 lehtijutusta). *US*:ssa nimi-merkki Henrikki kirjoitti osiossa *Viikon varrelta* ja *SSd*:n reportteri Hesekiel *Lehterimiehenä eduskunnassa*. Henrikin nimimerkin takana on Vilho Henrik Hokkanen, Hesekielin Juho Heikki Välisalmi. Välisalmi edusti SDP:ta eduskunnassa marraskuusta 1917 syyskuun 1918 lopulle.¹¹²

2.2 TOIMIJOIDEN MIELIPITEET, TAUSTAT JA MIELIPITEIDEN VASTAANOTTO

Seuraavaksi tarkemmassa käsittelyssä on esiteltyjen keskeisten kansanedustajien puheet ja mielipide kieltolakiin. Mielenkiintoista näkökulmaa edustajien mielipiteisiin tuo niiden käsittely pää-äänenkannattajissa. Jos keskustelijasta puhutaan lehdissä, on hänellä valtaa tai julkisuusarvoa, vaikka edustajan käsittely lehdessä olisikin loukkaavaa tai ivaavaa. Puheita uutisoitiin tarkasti pää-äänenkannattajissa 1929–1931. Yleensä uutiset olivat puheiden referointeja. *US*:n Johannes oli eduskunnan puhujien arvostelija, joka liitti arviot edustajien omaan persoonallisuuteen. *SSd* ei kieltolakiin liittyvissä keskusteluissa käyttänyt yhtä rajuja arvioita kansanedustajista. Lehterimies Hesekiel tyytyi lähinnä referoimaan eduskunnan keskusteluita reportaaseissaan. Pakinoitsija Sasu Punanen käsitteli Virkkusta ja Ikolaa kahdessa pakinassa, mutta laimeasti.¹¹³

¹¹¹ Vares 2008a, Kokoomusbiografia. Rantakari, Kaarle Nestori. Palstan kolumneja käsitellään useaan otteeseen tässä tutkielmassa.

¹¹² Hirvonen 2000, 251, 254. Eduskunta, Kansanedustajat: Heikki Välisalmi. Välisalmi toimi *SSd*:n toimittajana 1925–1928 ja teki merkittävän kirjailijan ja toimittajan uran. Hokkasesta ei löytynyt lisätietoja ajan Aikalaiskirjasta tai muista lähteistä.

¹¹³ *SSd* 15.2.1930, Sasu Punanen, ”Mitä Sasulle kuuluu”, 1 & *SSd* 3.12.1930, Sasu Punanen, ”Mitä Sasulle kuuluu”, 1–2. Punanen pohtii Virkkusen presidenttiehdokkuutta, Ikolasta mainitsee, että hänen aloitteensa hylättiin eduskunnassa.

Vahvasti kieltolakia kannattanut Väinö Voionmaa otti kantaa lain periaatteellisen merkityksen puolesta, vetosi tilastoihin, etsi kieltolain kannattajien ja vastustajien oikeudentuntoa sekä ennen kaikkea piti kiinni laista sen olemassaolon loppuun asti. Aineistossa Voionmaa toi esiin oman taustansa ehdottomasti raittiina kieltolain kannattajana. Voionmaalle kieltolain toteuttaminen oli vakava, uskontoon verrattava asia.¹¹⁴ *SSd*:n Hesekiel näki Voionmaan järkimiehenä, joka pystyi selittämään vakaumustaan ja näkökohtiaan myös sellaisten edustajien kanssa, jotka, eivät olleet samaa mieltä perusteluista.¹¹⁵ *US*:n Johanneksen mielestä Voionmaa oli tunnustettu kieltolain kannattaja. Hän esimerkiksi kehui Voionmaan asioiden loogista esittämistä.¹¹⁶

Kallenautio väittää, ettei SDP:n eduskuntaryhmän johtohahmoilla ollut suurta roolia kieltolakiasiassa, sillä he eivät olleet kieltolain vastustajien tai kannattajien kärjessä. SDP:n raittiussiiven 30 vakaumuksellista kieltolain kannattajaa, johtajanaan Väinö Voionmaa, oli merkittävä tekijä SDP:n kieltolakikannassa.

Puolueen kieltolakivaikuttajat pysyivät samoina 1920-luvun vaihteesta kieltolain kansanäänestykseen 1931 asti. Äänestyksen edellä Väinö Tanner ja Voionmaa on nostettu esiin SDP:n vaikuttavimmista puolestapuhujista. Tanner oli henkilökohtaiselta elämäkatsomukseltaan raitis ja hänen oma kantansa oli osasyynä siihen, miksi SDP:n kanta pysyi kiinni kieltolain kannatuksessa. Simpura vertaa hänen asemaansa SDP:lle samankaltaisena kuin Santeri Alkion merkitystä Maalaisliiton raittiuden linjalle, sillä Alkiota pidetään puolueen merkittävämpänä raittiusvaikuttajana. Eduskuntakeskusteluun 1929–1931 Tanner ei ottanut osaa.

SDP:n eduskuntaryhmässä ei ollut selkeää kieltolain vastustuksen lisääntymistä 1930-luvun alkuun tultaessa, mutta kieltolakia epäilevien edustajien määrä kasvoi. Selviä kieltolain vastustajia olivat puolueesta vain Karl-August Fagerholm,

---

¹¹⁴ Halila 1969a, 277.

¹¹⁵ *SSd* 4.12.1931, Hesekiel, ”Lehterimiehenä eduskunnassa.”, 5.

¹¹⁶ *US* 19.4.1931, Johannes, ”Vanhan tutun tarinaa”, 9 & *US* 4.12.1931, Johannes, ”Vanhan tutun tarinaa”, 5.

Ville Komu, Jussi Leino ja Yrjö Räisänen (Sasu Punanen). Koska heidän kannatuksensa oli vähäistä, ei puolueessa tapahtunut merkittävää kahtiajakoa asian suhteen. Fagerholm yritti käynnistää lain luopumisesta keskustelua, mutta ajatus törmäsi ristiriitaan puolueohjelman periaatteiden kanssa.¹¹⁷ Täysistuntoaineistossa esiintyivät vain Fagerholm yhdellä 0,25 sivun ja Komu yhdellä yhden sivun puheenvuorolla. Komun puheenvuoro ei kuulunut 124 analysoituun puheeseen, koska siinä ei käsitelty kieltolakia. Fagerholm sen sijaan puhui mallasjuomaprocentin nostoon liittyvässä käsittelyssä. Puheessaan Fagerholm kritisoi edellisen puheenvuoron esittänyttä Voionmaata, sillä Fagerholmin mukaan Voionmaa ei esittänyt kunnollisia perusteluja mielipiteessään siitä, että prosenttikeskustelu olisi yhteydessä kieltolakiin. Fagerholm halusi erottaa asiat toisistaan.¹¹⁸

US otti kantaa SDP:n kieltolakikantaan. Pääkirjoituksessa 19.12.1930 eduskunnan kieltolakimyönteisyyden jatkuminen perusteltiin SDP:n vallalla ja muun eduskunnan alistumisena tähän.¹¹⁹ US:n mielipidekirjoituksessa joulukuussa 1930 nimimerkki Poskeinen huomautti, että SDP:n puoluekuri päti kieltolakiassa, vaikka sen määrittivät kansanedustajat Aino Lehtokoski, Väinö Voionmaa ja Juho Pyy.¹²⁰ Pyy erottui muista SDP:n äänekäimmistä kansanedustajista siinä, että hän esitti kieltolakiasian erityisesti kieltolain valvonnan näkökulmasta. SDP:n edustajille tyypillisistä piirteistä hänellä oli näkemys, jonka mukaan kieltolakia tulee tarkastella erityisesti työväestön näkökulmasta.

Aino Lehtokoski oli kieltolakiajan loppuvuosien merkittävin raittius- ja kieltolakinainen. Hän taisteli lain puolesta eduskunnassa ja lehtikirjoituksillaan.¹²¹ Lehtokoski perusteli mielipidettään kieltolain vahvana kannattajana kansan tahdolla, jonka mukaan kieltolaki oli saatava käytäntöön paremmin. Lehtokosken

¹¹⁷ Kallenautio 1979, 50, 166, 167, 227; Simpura 1982, 30–31, 48. Yksimielisyyttä kieltolaista ei puolueessa kuitenkaan vallinnut. SDP:n puolue- ja ryhmäkurin oli yhtenäinen ulkoapäin katsottuna, mutta esimerkiksi puoluesihteerin Taavi Vainio oli aatetta vastaan.

¹¹⁸ I Valtioapäivät 1930, Pöytäkirjat, 516.

¹¹⁹ US 19.12.1930, Kaarlo Koskimies, ”Kieltolakitilanteen selvittäminen”, 4.

¹²⁰ US 6.12.1930, Poskeinen, ”Lisälakeja”, 6. Nimimerkki ei tiedossa. Tutkielmassa käsiteltävät nimimerkit ja salanimet on selvitetty Maija Hirvosen (2000) kokoomateoksesta *Salanimet ja nimimerkit*. Nimimerkit on yritetty löytää, mutta aina niitä ei ole voitu jäljittää.

¹²¹ Kaartinen 2011, 33, 39–41.

puheissa nousi esiin erityisesti alkoholin turmiollinen vaikutus kansaan ja kotien hyvinvointi, joka oli laajemmin yhteydessä koko yhteiskunnan siveyteen.¹²²

Turmiollisuuden käsite on yhteydessä ensimmäisen kerran 1858 Raittiuden Seuran julkaisemaan tarinaan Turmiolan Tommista, joka käytti varansa kapakoissa ja markkinoilla juomiseen ja lopulta lainasi rahaa viinaan. Hän tuhosi tällä oman ja perheensä elämän.¹²³ Lehtiaineistossa Lehtokoskeen ei viitattu suoraan yksityisenä edustajana. Muista SDP:n edustajista Oskari Reinikaisen mielipiteet perustuivat omaan valiokuntatyöhön, sillä hän oli talousvaliokunnan puheenjohtajana 1929–1931. Lisäksi hän vetosi tieteelliseen tutkimukseen ja pohti sitä, olisiko laista luovuttava vai pidettävä siitä tiukemmin kiinni.¹²⁴

Hilja Pärssinen oli Lehtokosken ohella toinen naiskansanedustaja, joka esiintyi säännöllisesti aihealueen eduskuntapuhujana. Hänen näkemyksensä mukaan alkoholi oli yhteiskunnallinen asia. Pärssinen paheksui sekä kiirettä kieltolakiasian ratkaisussa 1931 kansanäänestyksen edellä sekä naisten kieltolakiadressia. Pärssisen mielestä 100 000 kieltolain kumoamista esittävää naista eivät ole olleet rakentamassa kieltolakia ja adressinaiset olivat pakottaneet työläisten nimiä listalle sekä väärentäneet nimiä.¹²⁵ Paheksunta sai alkunsa todellisten vilppitapausten myötä. Kaartinen pitää mahdollisena, etteivät kaikki adressiin nimensä kirjoittaneet tienneet, että sillä haluttiin kumota laki. Lisäksi keräyslistat olivat usein nimiä lukuun ottamatta tyhjiä.¹²⁶ SDP:n edustajat käyttivät näitä tapauksia leimatakseen keräämisen kokonaisuudessaan moraalisesti arveluttavaksi toiminnaksi.

Kokoomuksen Bror Hannes Päivänsalo puhui erityisen paljon kieltolain puolesta eduskunnassa 1929–1931. Usein hän vaati lain kannattamista kristillisillä arvoilla ja Raamatulla. Hän muisteli puheissaan työtään seurakunnan lähetystyössä 1910-luvun Helsingin Fredrikinkadulla, jossa hän tapasi kapakassa juopuneita

---

¹²² Esim. I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 140.

¹²³ Vilkuna 2015, 14.

¹²⁴ Esim. I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 56.

¹²⁵ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa I, 429.

¹²⁶ Kaartinen 2011, 132–133.

henkilöitä. Esimerkin hän nosti esiin puhuessaan alkoholin kulutuksesta, jonka hän totesi olleen huonompi ennen kieltolakia kuin sen aikana.

Turussa syntynyt Päivänsalo teki elämäntyönsä Helsingin seurakunnan katulähteyksen johtajana 1906–1917 ja 1922–1933.¹²⁷ Seurakuntatyössä Päivänsalo halusi kehittää erityisesti lapsi- ja nuorisotyötä. Päivänsalo oli kasvanut itse kaupunkiympäristössä, mutta hän ihaili maanviljelijöiden luonnollista ja raitista elämää.¹²⁸ Päivänsalon edustaman papiston ryhmittymän mielipide perustui alkoholioissa siveelliseen kasvattamiseen: tähän kuului väkijuomien hävittäminen. Niin ikään ryhmittymä vetosi Jumalan käskyihin ja kristillisyyteen.

SSd:n Hesekiel vertasi Päivänsaloa päivänsäteeseen, "joka paistaa itsetiedotonta huumoria moniin asioihin" ja "vaistohumoristiksi" sekä palturin puhujaksi.¹²⁹ *US*:n Johannes kehui Päivänsaloa siitä, että hän laskee leikkiä vakavista asioista eikä loukannut erimielisiä edustajia. Johanneksen mukaan tällaista keskinäistä kunnioitusta osoittavaa käytöstä esiintyi ajan eduskunnassa valitettavan vähän.¹³⁰ Lisäksi lehdissä kerrottiin Päivänsalon mielipide sielunhoidosta juopumuksen parantajana sekä kritisoitiin täysistuntopuhetta, jossa hän viittasi Friedrich Nietzscheen alkoholin vastustajana, sillä Nietzscheen ohjeita ei *SSd*:n Hesekielin mielestä pidetty kirkollisissa piireissä relevantteina.¹³¹

Päivänsalon tavoin Paavo Virkkunen kuului papiston ryhmään. Virkkunen oli kirkkoherran poika ja syntyisin Pudasjärveltä Pohjois-Pohjanmaalta. Ammatiltaan hän oli koulunopettaja ja kirkkoherra. Vareksen mukaan hän oli tahtomaton muuttamaan kerran omaksumaansa kantaansa.¹³² Tämä on erikoinen huomio,

¹²⁷ Karimäki 2010, Kokoomusbiografia: Päivänsalo, Bror Hannes.

¹²⁸ Päivänsalo 1942, 125, 129.

¹²⁹ *SSd* 11.4.1931, Hesekiel, "Lehterimiehenä eduskunnassa.", 5 & *SSd* 4.12.1931, Hesekiel, "Lehterimiehenä eduskunnassa.", 5.

¹³⁰ *US* 11.4.1931, Johannes, "Vanhan tutun tarinaa", 6.

¹³¹ *SSd* 28.3.1931, Hesekiel, "Lehterimiehenä eduskunnassa.", 5–6 & *SSd* 25.4.1931, Varasihteeri, "Lehterimiehenä eduskunnassa.", 5.

¹³² Vares 2007, 23, 26–27.

sillä hänen kieltolakikantansa muuttui hyväksyvästä vastustavaksi eduskunta-vaalien 1929 jälkeen.¹³³

Larkio kuvaa Virkkusen puhetta Ylioppilaiden Raittiusyhdistyksen kokouksessa 25.4.1930 kannan lopullisena muutoksena. Virkkunen perusteli itse kantansa muuttamista sillä, ettei lakia noudatettu ja lakiin tarvittiin muutoksia, jotta raittiusaatteen puolesta voitaisiin taistella entistä paremmin.¹³⁴ Virkkusen vallasta puolueessaan kertoo se, että kokoomuksen ideologinen jakolinja siirtyi puheenjohtaja Kyösti Haatajan ja Virkkusen väliin 1920-luvun lopulla.¹³⁵ Virkkusen julkinen vaikutusvalta puolestaan ylsi *Aamulehteen*, jonne hän kirjoitti nimimerkillä ”Aamulehden poliittinen kirjeenvaihtaja” kieltolain vastaisia kirjoituksia. Larkion mukaan Virkkunen edusti loppuvuodesta 1931 puolivirallisesti valtion kantaa kieltolakiin.¹³⁶

Papiston merkitys oli kieltolakiin liittyvistä ammattiryhmistä merkittävin. Suomen Kirkon Pappisliitto liittyi elokuussa 1920 kieltolakia ajaneen Kieltolakiliiton jäseneksi, lisäksi papit osallistuivat liiton käytännön työhön aluejärjestöissä sekä raittiusvalistustyössä. Papisto kannatti virallisesti lakia. Virkkusen ja Päivänsalon lisäksi muita aineistossa esiintyviä pappeja olivat kokoomuslaiset, maaliskuusta 1931 sosiaaliministerinä toiminut Edvard Kilpeläinen sekä Riihimäen kirkkoherra, talousvaliokunnan jäsen Wiljo-Kustaa Kuuliala.¹³⁷ Muista lakiin vaikuttaneista papeista K. V. Hurmerinta oli raittiusjärjestö Raittiuden Ystävien pitkäaikainen puheenjohtaja (1908, 1921–1927 ja 1931–1936). Entinen uskonnon opettaja K. K. Aro puolestaan toimi järjestön sihteerinä 1922–1927.

Pappien yhteyttä kieltolakikeskusteluun havainnollistaa liite 2, josta on nähtävissä valtiopäiväpappien yhteydet eduskuntapuolueisiin ja kieltolakiin liittyviin

---

¹³³ Kallenautio 1979, 144–145.

¹³⁴ Larkio 1976, 143–144.

¹³⁵ Hölttä 1982, 134; Uino 1994, 600.

¹³⁶ Larkio 1976, 169, 178.

¹³⁷ Kokoomusbiografia 2009b, Kuuliala, Wiljo-Kustaa. Lisäksi valtiopäivillä 1929–1931 esiintyneitä pappeja olivat Lauri Ingman, Antti Kukkonen, Frans Kärki, J. I. Bäck, Lauri Mustakallio, Oskari Jussila, Toivo Janhonen, Valter Mäkelä, Väinö Malmivaara, Martti Rantanen, Vilho Kivioja, Kaarlo Sovijärvi, Emanuel Kolkki, Juho Annala.

painostusryhmiin. Papistolla oli 1930-luvun vaihteen yhteiskunnassa selkeä rooli yhteiskuntamoraaliin ylläpitäjänä: kirkkolain mukaan raittiustyö kuului papin tehtäviin. Esimerkiksi piispantarkastuksessa pappien tuli selvittää seurakunnan siveellinen tila ja papin tuli nuhdella Jumalan sanalla niitä, jotka olivat juoppouden, tai muun epäsiiveellisuuden takia turmeltuneet.¹³⁸

Virkkunen nojasi eduskuntapuheensa 1929–1931 yleensä kansan kieltolakitahoon, jota ei hänen mielestään ollut. Kun lakia ei kannatettu riittävästi, se oli kumottava. Hän perusteli mielipidettään sillä, että hallituksen mukaan kieltolain ylläpito ei ollut mahdollista eikä kieltolaki pystynyt estämään alkoholin käyttöä. Vaikutusvaltaiselle, oppineelle papistolle, kuten Virkkuselle, ajan puhetyyli on ollut kansaan vetoavaa, kanonista. Kanonisen tyylin tavoite on yhteisen ymmärryksen muodostaminen käsiteltävälle asialle, yleisönä on kansa tai muut edustajat ja se on alkuperäisin kirkollisesta saarnapuheesta.¹³⁹ Virkkusesta tuli kieltolain vastustajien auktoriteetti, jonka mielipiteitä jaettiin äänestäjille lentolehtisissä. Pappina hän vastusti alkoholia, muttei voinut vakuuttua kieltolaista parhaana tapana estää alkoholin pahoja vaikutuksia.¹⁴⁰

Toinen kieltolain vastainen kokoomuslainen, Pekka Pennanen puolestaan nosti puheissaan esiin kansankulttuurin, ”saunan ja viinan”: kansalaisten alkoholikäytön kielloista huolimatta. Lisäksi Pennanen paheksui kiihkeimpien kannattajien puheita, joissa lain asemasta ei keskusteltu lainkaan. Vastaavan kannan esitti Hjalmar Forstadius. Hän otti puheissaan huomioon kieltolain ”ankarien kannattajien” kykenemättömyyden tunnustaa lain epäonnistuminen. Vakaumukseltaan raitis Forstadius paheksui silti kieltolain heikentämää raittiustyötä.¹⁴¹ Pennasta ja Forstadiusta ei käsitelty lehtijutuissa ollenkaan.

¹³⁸ Larkio 1976, 21, 37, 39, 46, 51–52, 113, 121, 133–134, 180–181, 192.

¹³⁹ Turja 2007, 176–177, 181.

¹⁴⁰ Virkkunen 2002, 234–239.

¹⁴¹ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 138; II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat 997, II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat 1022–1024; Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1617.

Pakinoitsija Johannes piti sen sijaan Jaakko Ikolan 7.2.1930 lausumaa täysistuntopuhetta¹⁴² vakuuttavimpana, mitä täyskiellottomuuden puolesta oli aikoihin esitetty.¹⁴³ Vaikka Ikolan puheista vain 3 sisältyy analysoituun 124 puheeseen, oli hänen asemansa kieltolakikeskustelussa merkittävä: pelkästään sivumäärällä mitattuna hän oli puolueen toiseksi ahkerin puhuja. Laukkosen (1993) elämäkerassa tulee ilmi Ikolan kielteinen kanta lakiin.¹⁴⁴ Niin ikään Sisättö (2013) on ottanut huomioon Ikolan kielteisen kieltolakikannan.¹⁴⁵

Vaasa-lehden päätoimittajana 1924–1944 työskennelleen Ikolan suosikkiaiheita lehtikirjoituksissa ja eduskunnassa olivat esimerkiksi kommunismin vastustaminen, suomen kielen asema ja kieltolaki. Laukkosen mukaan Ikolan toiminnan lähtökohtana oli ”suomalaisuuden, isänmaan ja oman maakunnan” etu.¹⁴⁶ Kalemaa pitää Ikolaa vaikuttavana paikallispoliitikkona, kotiseutuaatteen puolustajana sekä suomalaisuus- ja itsenäisyysmiehenä.¹⁴⁷

Salonen on jaotellut mallasjuomakeskustelijoita ideologisten taustojen perusteella. Hän nostaa esiin Väinö Voionmaan, Aino Lehtokosken, Bror Hannes Päivänsalon sekä Oskari Reinikaisen. Voionmaata ja Lehtokoskea Salonen kuvaa ehdottomasti raittiiksi sosiaalidemokraateiksi, jotka käyttivät samankaltaista argumentaatiota, jossa työväen aseman parantaminen voitiin taata ehdottomalla raittiudella. Salonen pitää Lehtokoskea erityisasemassa sukupuolensa takia, sillä naiset esitettiin alkoholikeskustelussa luontaisesti korkeamman moraalin omavina, äitiyden edustajina.

---

¹⁴² I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 79–86.

¹⁴³ ”Siinä esitettiin taidokkaasti m. m. tavan merkitys lainsäädännössä ja noustiin myös korkean paatokseen sanomalla, että kieltolaki häpäisee Suomen kansaa, kun sillä tahdotaan eristää meidät rautahäkkiin sekä asettaa meidät alkoholijuomain suhteen villikansojen veroiseksi.” US 8.2.1930, Johannes, ”Vanhan tutun tarinaa”, 6–7.

¹⁴⁴ Laukkonen 1993, 133–135.

¹⁴⁵ Sisättö 2013, 142–143.

¹⁴⁶ Laukkonen 1993, 72–74.

¹⁴⁷ Kalemaa 2004.

Päivänsaloa Salonen lähestyy erityisesti uskontoon ja kansalliseen moraaliin argumentaationsa perustavana edustajana. Tällaisia edustajia oli erityisesti Maalaisliiton ja kokoomuksen edustakuntaryhmissä. Salosen mukaan Päivänsaloa ei voi lähestyä edustamansa ammattiryhmän mukaan, sillä papistossa mielipiteet kieltolaista vaihteli. Reinikainen edustaa Salosen aineistossa mielipiteensä vaihtaneiden ryhmää, jonka puhe jää vähäiseksi.¹⁴⁸

Kieltolakitoimijoiden taustan tarkastelu auttaa käsittämään heidän toimintaansa ja mielipiteitä. Taustatiedot sellaisista kieltolakikeskusteluun osallistuneista kansanedustajista, jotka ovat osallistuneet keskusteluun vähintään kuudella puheella tai kuudella sivulla on esitetty tarkemmin liitteessä 3. SDP:n ja kokoomuksen edustajien lisäksi tarkastelussa on muiden puolueiden edustajat. Vertaaminen kaikkiin edustajiin tuo tarvittavaa perspektiiviä asiaan koko eduskunnan mittakaavassa. Kun arvioidaan liitteen keskeisten alkoholi- ja kieltolakikeskustelijoiden 1929-1931 sosiaalista taustaa kokonaisuutena on kirkollisen koulutuksen saaneita peräti 4. Kokoomuksen edustajien Virkkusen, Päivänsalon ja Kuulialan lisäksi Maalaisliiton Vilho Kivioja oli Kalajoen kirkkoherra.

21 kansanedustajan joukossa on edustettuna korkeakoulutettu väestö. Professoreja olivat Voionmaa (historia)¹⁴⁹ ja Edistyspuolueen Juho Vennola (kansantaloustiede). SDP:n Hannes Ryömä ja Oskari Reinikainen sen sijaan olivat taustaltaan lääketieteen ammattilaisia. Reinikainen toimi Viipurissa yksityislääkärinä ja Ryömä Lääkintöhallituksen pääjohtajana vuodesta 1928. RVP:n Max Sergelius oli rehtori ja kokoomuksen Toivo Aalto-Setälä oikeusneuvos, RKP:n Erik von Frenckell oli puolestaan diplomi-insinööri.

Alemman koulutuksen saaneista Hilja Pärssinen oli ammatiltaan sekä opettaja että toimittaja. Sanomalehtialalla työskenteli niin ikään Jaakko Ikola; Aino Lehtokoski oli puolestaan palvelija. Loput keskustelijoista edustaa maaväestöä.

---

¹⁴⁸ Salonen 2013, 106–108.

¹⁴⁹ Halila 1969a, 175. Halilan mukaan Voionmaa kuului SDP:n itsenäisyyden alkuaikojen henkisen työn tekijöihin, joihin kuuluivat lisäksi tutkielmassa esiintyvät Väinö Hakkila, Johan Helo, Oskari Reinikainen ja Hannes Ryömä. Yhteistä heille oli korkea koulutustaso.

Maanviljelijöitä olivat kokoomuksen Pekka Pennanen ja Hjalmar Forstadius sekä Maalaisliiton Wiljami Kalliokoski, Kalle Lohi ja Juho Niukkanen. SDP:n Juho Pyy oli asutustilallinen.

Liitteessä 3 esitetty edustajien ikäjakauma on vaihteleva. 21 keskustelijan joukko jakautuu ikäjakaumaltaan viiteen ryhmään. Vanhinta kaartia edustivat 1872–1876 syntyneet Juho Vennola, Kalle Lohi, Pekka Pennanen, Paavo Virkkunen, Bror Hannes Päivänsalo ja Hilja Pärssinen. Seuraavaksi vanhimpia olivat 1878–1881 syntyneet Hannes Ryömä, Max Sergelius, Väinö Voionmaa, Edvard Kilpeläinen ja Hjalmar Forstadius. Keskimmäistä ryhmää edustavat 1884–1886 syntyneet Aino Lehtokoski, Juho Pyy ja Oskari Reinikainen.

Toiseksi nuorimmat edustajat olivat 1877–1891 syntyneet Jaakko Ikola, Erik von Frenckell, Juho Niukkanen ja Wiljo-Kustaa Kuuliala. Nuorimmat edustajat olivat 1894 syntynyt Wiljami Kalliokoski sekä 1896 syntyneet Vilho Kivioja ja Toivo Aalto-Setälä. Vanhimmat edustajat, kuten Voionmaa ja Päivänsalo, käyttivät monta pitkää puheenvuoroa. Nuoremmat edustajat, kuten Jaakko Ikola tai Wiljo-Kustaa Kuuliala panostivat yksittäisiin, vaikuttaviin esityksiin.

Kansanedustajat ovat perustelleet puheissaan omia mielipiteitänsä henkilökohtaisten kokemustensa avulla. Tällainen näkökulma on ollut ajan eduskuntapuheelle tyypillistä.¹⁵⁰ Kieltolakikeskustelua lehdistössä 1919–1932 tutkinut Kaartinen esittää aikalaisten kieltolakimieliapiteen taustalla vallinneen kokemuksen ja näkemyksen omasta elinpiiristä.¹⁵¹ Henkilökohtaisten kokemusten taustalla on edustajien paikallisuus. Kansanedustajat tulivat valituksi vaalipiireistä, joissa edustajien oman piirin äänestäjät äänestivät heitä. Näkökulmassa puheet nähdään paikallisten poliittisten ongelmien kuvastajina. Paikallisuus on tärkeä näkökulma sen vuoksi, että ”kieltolakitaistelun rintamalinjat” on jaettu dikotomioi-

¹⁵⁰ Turja 2007, 179. Näkökulma oli yleinen ennen toista maailmansotaa, ennen kuin politiikka teknistyi ja täysistuntojen puhe muodostun asiantuntijuutta korostavaksi.

¹⁵¹ Kaartinen 2011, 140.

hin kaupungin ja maaseudun, porvariston ja työläisten, ruotsinkielisten ja suomenkielisten sekä rannikon ja sisämaan välille.¹⁵² Eduskuntapuheissa paikallisia teemoja käsiteltiin 19 puheessa.

Väinö Voionmaa otti useassa kieltolakimyönteisessä puheessa esimerkikseen Helsingin.¹⁵³ Vaikka Voionmaan elämäkerrassa Jyväskylä arvioitiin hänen aate maailman syntymiseen vaikuttaneena tekijänä, ei hän puheissaan ottanut Jyväskylää esiin. Voionmaa esitti sen sijaan usean kieltolakimyönteisen puheen taustanaan Helsinki.¹⁵⁴

Helsinkiläinen Päivänsalo puhui niin ikään erityisen paljon Helsingin ongelmista. Päivänsalo totesi ennen kieltolakia helsinkiläiskotien isien vieneen koko palkkansa lauantaisin krouviin sekä tavanneensa Punavuoren Fredrikinkadulla tuhansia vahtimestareiden ulos heittämiä henkilöitä vuodessa. Hän vetosi muihin kansanedustajiin, Suomen kansaan ja yleisöön, ettei Fredrikinkadusta tulisi enää samanlaista kapakkojen keskusta kuin ennen kieltolakia. Päivänsalon mukaan katu oli ”siistiytynyt” tästä lain aikana.¹⁵⁵

Näkemykset olivat erikoisia, sillä Helsinki oli kieltolain ajan Suomenlahden laitoman alkoholin välittämisen keskus. Kieltolain salakuljetusta ja kieltolain ajan elämää Helsingissä tutkinut Kirsi Rasinaho korostaa, että Kallio ja Punavuori olivat keskeisiä laittoman alkoholin myyntikeskuksia. Tilanteen ollessa pahimmillaan alkoholia sai näiltä alueilta vähintään joka toisesta talosta. Lisäksi Helsingissä oli erillisiä pirtutaloja, joissa pirtun myyminen ja juominen oli yhteydessä väkivaltaan, järjestyshäiriöihin ja siveettömään elämään. Näitä taloja oli Eirassa ja Punavuorella, lähellä Fredrikinkatua.¹⁵⁶

Muita oman alueensa kieltolakitilanteeseen mielipiteensä perustavia kansanedustajia olivat Riihimäestä puhunut Wiljo-Kustaa Kuuliala, Etelä-Pohjanmaasta

---

¹⁵² Kaartinen 2006, 122.

¹⁵³ Esim. I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 56–57.

¹⁵⁴ Halila 1969a, 21–24, 37.

¹⁵⁵ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 188–189.

¹⁵⁶ Rasinaho 2006, 18, 34, 46–47.

vuolaasti esimerkkejä kertonut Jaakko Ikola sekä Maarian pitäjässä Turun liepeillä syntynyt Aino Lehtokoski, joka viittasi puheissaan Turun spriitrokareihin, jotka tuomiosta valitettuaan saivat lisäaikaa toimia vapaalla jalalla laittoman alkoholin kaupan edistämiseksi. Viinaa salakuljettaneet trokarit valittivat tuomioista joka kerta, näin salakuljetuksesta saatua tuomiota viivytettiin jopa vuodella, salakuljetuksen jatkuessa samaan aikaan.¹⁵⁷

Karkussa syntynyt Hannes Ryömä sen sijaan kertoi oman näkemyksensä kotiseudultaan ja totesi ettei Ylä-Satakunnassa ole yhtä huono raittiustilanne kuin muualla Suomessa. SDP:n yhden kauden kansanedustaja Toivo Aro kertoi, että kun Savonlinnan poliisilaitos puhdistettiin kieltolakia vastustavista poliiseista ja viiranhoitajista muuttui juopotteleva kaupunki raittiiksi.¹⁵⁸

Poikkeus aineistossa oli viipurilainen, Parikkalassa syntynyt Oskari Reinikainen, joka perusteli mielipidettään satakuntalaisen pitäjän, Kokemäen tappelulla, joka oli aiheutunut 2,5 painoprosenttisen oluen juomisen myötä.¹⁵⁹ Mistä sitten kertoo, jos edustajat esittävät paikallisia näkemyksiä, sellaisilta paikkakunnilta, joihin heillä ei ole omaa kytköstä tai mistä he eivät ole kotoisin? Paikallisia näkökulmia esitettiin käytännössä minkä tahansa mielipiteen tueksi. Esimerkiksi kieltoain kannattajista Aino Lehtokoski piti Porvoossa paljastunutta, onnistunutta salakuljetusta vaarallisena esimerkkinä kieltoain valvonnan toimeenpanon laiminlyönnistä.¹⁶⁰

Etelä-Pohjanmaan Isossakyrössä syntynyt ja vaikuttanut sanomalehdentoimittaja Isak Penttala (SDP) kertoi virkamiesten vähättelevästä tai kielteisestä suhtautumisesta kieltoainiin. Paikallisina esimerkkeinä hän käytti Helsingissä tuomitun, mutta korkeimman oikeuden vapauttamaa viskaali Eneböckkiä. Penttala li-

¹⁵⁷ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 118–122; Pulkkinen 2015, 127.

¹⁵⁸ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 126; Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 464; Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1617.

¹⁵⁹ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 114.

¹⁶⁰ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 119.

säsi puheen loppuosaan oman alueensa esimerkin Seinäjoen pirtunkuljetustapauksesta, jossa viinaa salakuljettaneet vaasalaiskonstaapelit yrittivät saada virkatoverit olemaan ilmiantamatta lainrikkoojia.¹⁶¹ Viranomaisten rikkeet kieltolain valvonnassa olivat yleisiä ja esiintyivät ympäri maata¹⁶², joten sen vuoksi Penttala perusteli näkemyksiään monipuolisesti lukuisin esimerkein.

Liitteessä 3 esiintyvien kansanedustajien asuinpaikkakuntien mukaan suurin osa edustajista on Uudenmaan vaalipiiristä ja Helsingistä. Toinen merkittävä edustajien kotialue on Viipurin kaupunki. Ainoastaan Maalaisliiton Wiljami Kalliokoski (Halsua), Kalle Lohi (Ranua) ja Vilho Kivioja (Kalajoki) edustavat Vaasan pohjoispuolista Suomea. Viipuria ei kuitenkaan käsitellä analysoimissani 124 puheessa lainkaan.

Syntymäpaikkoja vertailemalla nähdään, että alkoholi- ja kieltolakiasioihin osaa ottaneet edustajat olivat sekä maantieteellisesti hajaantuneet, että syntyisin maalaispitäjistä (Maaria, Parikkala, Karkku, Pudasjärvi, Kesälahti, Iitti, Alahärmä, Pälkäne, Nastola, Köyliö, Kalajoki ja Kirvu). Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että sekä Wiljami Kalliokoski että Hilja Pärssinen olivat syntyisin Halsualta Keski-Pohjanmaalta. Vain Väinö Voionmaa (Jyväskylä), Erik von Frenckell (Helsinki), Max Sergelius (Turku), Päivänsalo (Turku) ja Vennola (Oulu) ovat juuriltaan kaupunkilaisia.

On ymmärrettävää, että eduskunta puheiden paikalliset esimerkit sijoittuivat maalaispaikkakunnille. Yhteys maaseudun nimenomaan maaseudun ongelmien kuvaamiseen on suomalaisessa kieltolakiajattelussa ollut merkittävä.¹⁶³ Tulokset vahvistavat näkemystä: edustajat kertoivat maaseudun ongelmista ja edustivat taustaltaan maalaispitäjiä. Kaupungin ja maaseudun välinen dikotomia näkyy.

---

¹⁶¹ I Valtioapäivät 1930, Pöytäkirjat, 123–125. Lisäksi Penttala valitti sitä, että Loviisan kaupungin pormestari saa olla virassa, vaikka menetti Jyväskylän viskaalin viran juopumusrikosten takia ja kertoo vielä Kajaanin poliisipäälliköstä ja Mellilän konstaapelista.

¹⁶² Pulkkinen 2015, 80–82.

¹⁶³ Peltonen 1997, 11.

3 KIELTOLAKIKESKUSTELU

3.1 TOISTUNEET TEEMAT

Aineistossa esiintyi teemoja, jotka kiinnittyivät alkoholikeskusteluun ja ajan yhteiskunnan kontekstiin, sillä alkoholi on aina laajempi ilmiö kuin juoma, jota juodaan. Kaartinen (2011) on väitöskirjassaan jakanut aineistonsa eniten esiintyvien teemojen mukaisesti. Yleisin näkökulma kieltolakiin Kaartisen aineistossa oli raittius, toiseksi yleisin teema oli moraali ja kolmanneksi eniten käsiteltiin taloudellisia asioita, joskin viimeksi mainittua käsiteltiin raittiutta ja moraalialueita vähemmän.¹⁶⁴ Nämä kolme teemaa olivat mukana aineiston analyysissä, sillä ne esiintyivät siinä toistuvasti. Neljäntenä teemana alaluvussa käsitellään kansainvälistä vertailua, mikä oli tärkeä osa puheiden sisältöä.

Eduskuntapuheissa raittiutta käsiteltiin 47 puheessa (38%), moraalialueita 52 puheessa (42%), ja talousasioita 28 puheessa (23%).¹⁶⁵ Moraali on eduskuntapuheissa toistuvimmin käsitelty teema; taloutta käsiteltiin vähiten, kuten Kaartisen aineistossa. Moraalin käsitettä on lähestytty monipuolisesti, ulottamalla se esimerkiksi kansanedustajan henkilökohtaiseen moraaliin kieltolakiasiaassa, siksi moraalialueita käsiteltiin aineistossa enemmän kuin Kaartisen sanomalehtiaineistossa.

Lehtijuttujen ja eduskuntapuheen vertailu toteutuu, kun analysoidaan samoja teemoja molemmissa aineistoissa. Onni Pekonen on 1900-luvun vaihteen säätyvaltiopäivien ja eduskunnan keskusteluita käsittelevässä väitöskirjassaan havainnut, että eduskunnassa käsiteltyjen aiheiden väittelyt toistuvat sanomalehdissä. Sanomalehdet kannattavat ja vastustavat ajankohtaisia aiheita ja eduskunnassa esitettyihin mielipiteisiin otetaan kantaa.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ Kaartinen 2011, 140, 158, 163.

¹⁶⁵ Prosenttien lukumäärät ovat yhteensä yli 100, koska sama puhe tai juttu on voinut sisältää useita teemoja.

¹⁶⁶ Pekonen O. 2014, 30.

Lehdistöaineistossa teemat jaottuivat seuraavasti: raittiutta ja raittiustilannetta käsiteltiin 48 lehtijutussa (48%), moraalialia 54 jutussa (55%) ja taloutta 49 jutussa (50%). Niin ikään lehdissä moraalialia nousi eniten käsiteltyksi teemaksi. Lehdistöaineistossa oli suuri määrä talousperusteluita, teemoista toiseksi eniten. Asiakirjoista raittiutta ja raittiustilannetta käsiteltiin 21:ssä (39%), moraalialia 28:ssä (52%) ja taloutta 25:ssä (46%).¹⁶⁷ Kaiken kaikkiaan moraalialia oli näistä kolmesta teemasta merkittävin koko aineisto huomioon ottaen.

Moraalialia

Moraalialisista näkökulmista eniten aineistossa on käsitelty juopumusta, siveellisiä arvoja ja moraalialia suhteessa lain noudattamiseen. Noudattamisessa keskusteltiin kansan oikeustajusta ja lakia toimeenpanevien viranomaisten rikkeistä. Aihe kytkeytyi kansalaisten lainkunnioitukseen, jonka nähtiin vähentyneen kieltolain seurauksena.¹⁶⁸

Kokoomuksen Wiljo-Kustaa Kuuliala ynnä muut kertoivat toivomusaloitteessaan 1929 ”kansalaisten tapainturmelukesta”.¹⁶⁹ Aiemman kieltolakitutkimuksen mukaan lain aikana syntynyt moraalialivaje tai moraalialinen paniikki on käsitelty ensi sijassa kieltolain synnyttämän rikollisuuden aiheuttamaksi.¹⁷⁰ Rasinaho esittää, että kieltolakirikollisuus poikkesi muusta rikollisuudesta siinä, että sen rikkomisen oli yleistä, eikä sitä käsitelty rikollisuudeksi. Kieltolain rikkomiselle oli laaja hyväksyntä.¹⁷¹ Lisäksi humalassa tehty rikollisuus oli suurempaa kieltolain aikana kuin sitä ennen.¹⁷² Rikollisuuden kasvu oli tärkeä moraalialinen näkökulma,

---

¹⁶⁷ Alkoholiin liittyneet eduskunnan asiakirjat 1929–1931: 9 toivomusaloitetta, 21 mietintöä, 14 vastalauseetta, 3 lakialoitetta ja 6 hallituksen esitystä.

¹⁶⁸ Esim. sosiaaliministeri Yrjö Kilpeläisen (Kok.) puhe: Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1386–1388.

¹⁶⁹ II Valtiopäivät 1929, Asiakirjat, osa IV, toivomusaloite nro 21. Aloitteen muut allekirjoittajat ovat Matti Pitkänen, Pekka Saarelainen, Walter Mäkelä, Toivo Janhonen, S. Kariniva ja S. Tuomikoski.

¹⁷⁰ Kaartinen 2006, 150.

¹⁷¹ Rasinaho 2006, 38.

¹⁷² Tuominen 1981, 60.

jolla perusteltiin tarvetta laista luopumiselle.¹⁷³ Rikollisuuden yhdistyminen alkoholin käyttöön on ollut raittiusliikkeen puheelle ominaista.¹⁷⁴

Puhujat totesivat usein, että kansalaisten moraalikäsitys oli maailmansodan jälkeen huonontunut. Tämä oli yleinen kieltolain vastustajien argumentti lain poistamiseksi.¹⁷⁵ Talonpoikaismarssin Satakunnan pataljoonan komentajan, Lapuan liikkeen valtuuskunnan jäsenen Kaarlo Huhtalan (Kok.), mukaan kieltolain takana oli "juopottelu, pirtukauppa, korpiroju y. m. kaikkine kauheuksineen; semmoinen elämä, jolta me, jos me tahdomme olla kansalaisia, emme saa enää ummistaa silmiämme."¹⁷⁶

Huhtala yhdisti moraalisesti arveluttavan toiminnan kieltolakiin. Samaan asiaan otti kantaa nimimerkki Raittiusmies *SSd*:ssa. Mieliopidekirjoituksessaan hän korosti "pirtumiesten julkista, nykyisin kaikkialla rehottavaa röyhkeyttä ja kieltolakiä halveksivaa salakapakointia."¹⁷⁷ Raittiusmies näki, että moraalikäsitys oli ajautunut sietämättömään tilanteeseen, jossa julkista alkoholinkäyttöä ei enää edes hävetty.

Salakuljetus aiheutti moraalisia ongelmia. Salakauppa, -kuljetus ja -kapakointi oli kekseliästä: vain murto-osa lainrikkajista jäi kiinni.¹⁷⁸ Kotipolttoista alkoholia, Huhtalan mainitsemaa korpirojua, eli pontikkaa, tavattiin kieltolain aikana runsaasti maaseudulla, kun taas salakuljetettu pirtu teki kauppansa kaupungeissa.¹⁷⁹ Salakuljetuksen ongelmallisuutta lisäsi se, ettei sitä pidetty tuomittavana.¹⁸⁰

---

¹⁷³ US 11.12.1931, Johannes, "Vanhan tutun tarinaa", 6.

¹⁷⁴ Peltonen 1997, 80, 86.

¹⁷⁵ Esim. Kaartinen 2006, 150.

¹⁷⁶ II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 507; Kokoomusbiografia 2009a, Huhtala, Kaarlo Vilho.

¹⁷⁷ *SSd* 15.12.1930, Raittiusmies, "Kieltolaki ja talojen isännöitsijät.", 4. Nimimerkki ei tiedossa. Hirvonen 2000, 636.

¹⁷⁸ Pulkkinen 2015, 127–134, 158–160.

¹⁷⁹ Rasinaho 2006, 24.

¹⁸⁰ Rytkölä 2006, 111.

Kokoomuksen Paavo Virkkunen otti aiheeseen kantaa ja korosti valtion ”kristillis-siveellistä tehtävää” kansalaisiaan kohtaan. Tällä hän viittasi laajaan kieltolain rikkomiseen: ”Valtiovalta ei voi meillä enää sallia sitä, että alkoholin käyttö nykyään polkee kaikkia siveellisyyden ja kristillisyyden lakeja ja että kansan huonoin aines alkoholin kaupasta rikastuu muun kunnollisemman kansanaineksen ollessa yhä suuremmassa taloudellisessa puristuksessa.”¹⁸¹ Virkkusen perustelut aiheuttavat ristiriidan: porvarillinen edustaja puhui käytännössä vanhoilla raittiusliikkeen teeseillä. Laajasta 1890-luvun juomalakkoliikkeestä lähtien nimenomaan porvareiden rahantuottoa alkoholin avulla oli vastustettu.¹⁸²

Lisäksi moraalisen näkökulman puheessa kysyttiin, aiheuttiko viinankäyttö moraalin höltyymisen, ja kuinka turmiollista alkoholi oli? SDP:n Väinö Voionmaa piti tärkeänä, että ”valtio tukee hyvien kansalaisten pyrkimyksiä, jotka tahtovat kasvattaa itseään ja kasvattaa kansamme raittiiksi”, sillä hänen mielestään raittiusopetusjärjestelmä oli ihan yhtä tärkeää kuin kieltolain rikkojien rankaisu. Hän korosti, että opetus oli kieltolain menestymiselle keskeistä, ei hallitusten teot.¹⁸³ Käsky kansalaisten toimimisesta tiukasti kieltolakia vastaan on ollut epäuskottavaa, sillä kieltolaki heikensi kansan oikeustajua.¹⁸⁴

Kieltolain aiheuttamien ongelmien myötä julkisessa keskustelussa nousi esiin ero kansanedustajan omassa henkilökohtaisessa moraalissa ja virallisessa mielipiteessä. Vaikka edustaja ajatteli kieltolain olevan moraalisesti huono, hän toimi virallisesti, esimerkiksi eduskunnan puheissa ja äänestyksissä kieltolain puolesta. Näkemys tuli esiin useasti aineistossa. Erityisesti keskustelu SDP:n edustajien oman harkinnan käytöstä alkoholiasioihin liittyen oli suosittu aihe ja nimenomaan *US* näki tärkeäksi esittää näkökulman.¹⁸⁵ Pelkästään valtiovallan yläluokan alkoholinkäyttö kiellostä huolimatta on tunnustettu tosiasia. SDP:n edusta-

¹⁸¹ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1605.

¹⁸² Peltonen 1997, 11–12.

¹⁸³ Esim. I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 131; II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 517.

¹⁸⁴ Ahtokari 1972, 73–74; Peltonen 1997, 94, 100–101.

¹⁸⁵ Esim. *US* 6.12.1930, Poskeinen, ”Lisälakeja”, 6.

jien lisäksi kokoomuksen edustajissa ja kannattajissa oli kieltolain aikana tällaista toimintaa. Sivistyneistön alkoholinkäyttö oli ongelma siksi, ettei se näyttänyt hyvää esimerkkiä muulle kansalle.¹⁸⁶

US:n pakinoitsija Johannes (K. N. Rantakari) puolestaan valitti 13.2.1930 että ”maa on virallisesti ihan raitis, vaikka kansa juopi”.¹⁸⁷ Tällä hän viittasi virallisiin näkökulmiin, jotka ohittivat todellisuuden. Kaartisen mukaan kieltolakiajan keskustelua kuvasi ristiriita julkisen, raittiutta ja kieltolakia puolustavan diskurssin ja arkielämän alkoholin käytön välillä.¹⁸⁸ Jakolinja toistui usein eduskunnan puheissa. Usein argumentilla paheksuttiin edustajan moraalia, jos hän itse alkoholin käyttäjänä puhui raittiuden ja kieltolain puolesta.

Esimerkki moraalisesti väärästä juopumuskäsitteestä oli SSd:n uutinen alkoholikysymystä pohtimaan asetetun Björkenheimin komitean mietinnöstä. Siinä todettiin, että ”mietinnön mukaan viini ja olut kuuluu päivittäiseen ravintoon: kun ei niitä juovutukseen ajatella käytettävän.”¹⁸⁹ Uutisesta näkyy SSd:n arvolutautunut näkökulma, vaikka se on uutinen. Pietilän mukaan uutisessa ei pitäisi näkyä kirjoittajan kanta, mutta näyttää siltä, että puoluelehtien kontekstissa on toisin.¹⁹⁰ Uutinen ilmentää lehden asennetta alkoholista ainoastaan juovutusjuomana: käsite on kuvaava suomalaisessa alkoholikeskustelussa. Humalakielteisyys, päihtymisen synty on ollut osa suomalaista alkoholivalistusta 1700-luvulta alkaen ja tällaista näkemystä uutinen toisintaa.¹⁹¹

Raittius ja raittiustilanne

Raittiuteen liittyvässä kieltolakikeskustelussa keskityttiin ennen kaikkea raittiustilanteeseen. Raittiustilanteella tarkoitetaan käytännössä alkoholinkäyttöä. Alkoholinkäytöstä aineistossa ei kuitenkaan suoraan puhuta, vaan käsite on raittius-

¹⁸⁶ Peltonen 1997, 105–106.

¹⁸⁷ US 13.2.1930, Johannes, ”Vanhan tutun tarinaa”, 6.

¹⁸⁸ Kaartinen 2011, 248.

¹⁸⁹ SSd 2.12.1931, ”Björkenheimin komitean mietintö valmistunut”, 6.

¹⁹⁰ Pietilä 2008, 39–41.

¹⁹¹ Peltonen 1997, 112–113.

tilanne. Tilanne esitettiin aiemmin, nyt tai tulevaisuudessa. Nämä aikaan liittyneet näkökulmat toistuivat eduskuntapuheessa, eduskunnan asiakirjoissa sekä pää-äänenkannattajissa.¹⁹² Vallitsevaa tilannetta voitiin pitää esimerkiksi vakavana.¹⁹³ 1930-luvulle tultaessa alkoholin käyttö oli kasvanut vuosi vuodelta. Lisäksi alkoholinkäyttö päihtymiseen oli lisääntynyt ja rikollisuus laajentunut.¹⁹⁴

Raittius oli 1930-luvun vaihteessa yleisesti hyväksyttävänä pidetty vakaumus, jonka kannattajina pääsääntöisesti molempien puolueiden kansanedustajat julkisesti esiintyivät. Salosen mukaan vakaumuksellisesti raittiille edustajille oli tyyppillistä käyttää yksilön edun ”kansallisen edun” alle alistavaa puhetyyliä. Usein tähän yhdistyi moralisoivaa puhetta.¹⁹⁵ Tutkielman aineistosta esimerkkinä vastaavasta on kokoomuksen Wiljo-Kustaa Kuulialan puhe 7.2.1930. Kuuliala kertoi maan huonosta raittiustilanteesta ja esitti huolensa viinan salakuljettajien suuressa määrässä ja lain ristiriitaisuudesta kansan oikeustajuun nähden: ”---[m]eitä vastassa on koko se osa kansaa, joka rikkoo kieltolakia, nauttimalla väkijuomia. Ja tämä joukko on surullisen suuri ja siihen kuuluu jäseniä kaikista kansankeroksista ja puolueista”.

Kuuliala oli raittiusaatteen kannattaja, mutta kieltolain vastustaja. Hän tunnusti kieltolain aiheuttamat ongelmat yhteiskunnalle. Raittiuden kannatuksen hän toi esiin suoraan: ”---maa jaksaa kärsiä --- sen hyväksi, että kansa saataisiin raittiiksi, sillä raitis kansa on aina --- terveempää ja voimakkaampaa kuin alkoholia käyttävä kansa, että tämän elämän tervehtymisen kautta kyllä saadaan takaisin ne taloudellisetkin arvot, joita viinaverojen y. m. muodossa menetetään.”¹⁹⁶ Otteen jälkimmäinen osa sopii sisältönsä perusteella sosiaalidemokraattisen, puolueen kantaa toistavan tyyppiedustajan puheeseen. Ensimmäinen osa sen sijaan poikkeaa täysin sosiaalidemokraattisen tyyppiedustajan puheesta.

¹⁹² Esim. Hallituksen esitys Eduskunnalle neuvoa-antavan kansanäänestyksen toimeenpanemisesta väkijuomalainsäädännön perusteiden selvittämiseksi. Valtiopäivät 1931, Asiakirjat, osa III, nro 89.

¹⁹³ US 19.12.1930, Kaarlo Koskimies, ”Kieltolakitilanteen selvittäminen”, 4.

¹⁹⁴ Ahtokari 1972, 134–135.

¹⁹⁵ Salonen 2013, 101.

¹⁹⁶ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 76.

Vilkuna on huomionnut tutkiessaan 1800-luvun alun alkoholikulttuuria, että jos kansa kuvattiin raittiiksi, kansa ei ollut muuttunut, vaan raittius oli väliaikaista. Tällä tarkoitetaan sitä, että suomalaiselle kansalle ominaista olisi väistämätön taipumus alkoholin (väärin)käyttöön. Näkemys siitä, että ”suomalaisen viinapään” aiheuttamasta alkoholinkäytöstä seurasi juoppoutta, aiheutti sen, että siitä seurasi myös kasvavaa rikollisuutta.¹⁹⁷ Koska raittiustilanne on ollut merkittävässä roolissa aiemmin, tekee se aiheen tarkastelusta erityisen merkittävää.

Tulevaisuuteen liittyvä puhe kytkeytyi tilanteen edistämiseen. Aineiston perusteella kieltolain vastustajat ja kannattajat käyttivät raittiustilannetta perusteluna omalle mielipiteelleen: kannattajien mielestä tilanne ei ollut kieltolain aikana (ainakaan kieltolain takia) huonontunut, kun taas lain vastustajat pitivät yhtenä perusteena laista luopumiselle huonontunutta raittiustilannetta. Tässä näkemyksessä alkoholin kulutus oli noussut 1920-luvun aikana, eikä tilanne saisi enää jatkua. Mielipiteelle ei aina esitetty tilastoja tai muita perusteluja. Poikkeus oli Björkenheimin komitean lausunnot, joihin vedottiin.¹⁹⁸ Se ettei edustajan tarvinnut esittää tilastoja tai muita lisätietoja mielipiteen tueksi, viittaa siihen, että tilanteen huonontuminen oli yleisesti tunnustettu tosiasia.

Väittely raittiustilanteen parantumisesta ja huonontumisesta oli kieltolakikeskustelun keskiössä lain voimassaolon alusta asti.¹⁹⁹ Raittiutta käytettiin oman mielipiteen tukena moninaisin sanakääntein. Kieltolain kannattajien perusteluissa esiintyi näkökulma, jossa raittiustilanne kyllä saataisiin paremmaksi, jos kieltolaki toimisi paremmin. Tällä tarkoitettiin sitä, että kieltolain valvontaa tulisi tehostaa ja valvontaviranomaiset pitäisi saada velvoitettua kieltolain puolelle, jotta lain rikkominen tulisi vaikeammaksi.²⁰⁰ Kieltolain vastustajat totesivat, ettei laki ole pystynyt luomaan alkoholitonta kulttuuria, joten ”kansakunnan korkea päämäärä”, kansanraittius, tulisi paremmin voimaan muulla lainsäädännöllä.

---

¹⁹⁷ Vilkuna 2015, 19–20, 531. Suomalaisen viinapään myytti on virheellinen ja raittiusliikkeen synnyttämä.

¹⁹⁸ Esim. Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa I, 1386–1388. Sosiaaliministeri Edvard Kilpeläisen (Kok.) puhe.

¹⁹⁹ Louhelainen 1991, 40.

²⁰⁰ Esim. SDP:n Aino Lehtokosken puhe: Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 118–122.

Eduskunnan alkoholipuheessa 1929–1931 kiisteltiin siitä kuinka korkeaprosenttinen alkoholi vaikuttaa raittiuteen: kieltolain kannattajat epäilivät, että pieni prosenttirajan nosto olisi alkua, jonka jälkeen sallitun alkoholiprosentin rajaa korotettaisiin enemmän. Kieltolain vastustajat eivät uskoneet, että mieto kalja tekisi Suomen kansasta juopon. Tällä näkökulmalla esimerkiksi kokoomuksen Kaarlo Huhtala huomautti, että kansan kotitekoinen kalja voi olla yli 10 prosenttista ja että sitä on helposti saatavilla.²⁰¹ Erimielisyyksiä oli niin ikään siitä, onko prosenttinnosto raittiuskysymys lainkaan ja pystyykö kansa täyttämään ehdotonta raittiutta: olisiko parempi pyrkiä sen sijaan saamaan kansa käyttämään alkoholia mahdollisimman vähän?

Talous

Taloudellisissa perusteluissa aineistosta on löydettävissä olennaisia näkökulmia. Eniten keskustelua käytiin alkoholiverotuksesta. *US* käytti useasti alkoholiverotusta argumenttina sille, miksi kieltolaista kannattaisi luopua. Päätoimittaja Kaarlo Koskimies piti kieltolakia kalliina sosiaalisena huoltoyrityksenä ja totesi yhteiskunnan rappeutuvan, jos valtion tulotaso vielä vähenisi.²⁰²

SDP:n Voionmaa oli eduskunnassa sitä mieltä, ettei valtiolle tuottoisasta alkoholiverojärjestelmästä oltaisi valmiita luopumaan, vaikka se olisi sosiaalisessa mielessä huono kansalle: ”Jos me rupeamme ottamaan tuloja mallasjuomien verotuksesta valtiolle, niin tulee varmasti osoittautumaan ylivoimaiseksi päästä siitä irti siinäkin tapauksessa, että se havaittaisiin kansalle turmiolliseksi: silloin keksitään aina joitakin muita keinoja, mutta rahat tahdotaan pitää.”²⁰³ Talousasioiden ohi puheessa käsitetään turmiollisuus kansalle tärkeimpänä lain arvioimisen kriteerinä. Kieltolain kannattajat esittivät taloudelliset näkökulmat tukemaan kieltolakikantaa tai sitten sivuuttamalla ne siksi, ettei taloudelliset syyt saa mää-

²⁰¹ II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 1015–1016.

²⁰² *US* 29.3.1931, Kaarlo Koskimies, ”Maailman talous ja Suomen talous III. Valtion tulot vähenevät”, 6 & *US* 29.11.1931, Kaarlo Koskimies, ”Kuulun partaalta syvyyteenkö”, 3.

²⁰³ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa I, 425.

rittää alkoholilainsäädäntöä. Alkoholikysymystä pohtimaan asetetun Björkenheimin komitean mietinnön laskelmia arvosteltiin siitä, että siinä valtion alkoholi-
liikauasta saamat tulot olisivat liioiteltuja.²⁰⁴

Talouteen liittyvissä näkökulmissa toistui salakuljetus- ja kauppa. Kieltolain aikana salakuljetuksesta tuli laajaa.²⁰⁵ Laittomasta alkoholiliikkeestä muodostui tuhansia suomalaisia työllistävä talouden harmaa alue. Eniten salakuljetusta Suomeen tehtiin vuonna 1930, 468 140 spriiilitran verran.²⁰⁶ Alkoholin myyntikielto loi salakuljetuksen ja pirtumarkkinat, ei alkoholitonta kulttuuria.²⁰⁷ Talousvaliokunta nosti salakuljetuksen esiin mietinnössään 1929. Valiokunta ei voinut esittää tarkkoja numeroita salakuljetuksen määrästä, mutta se piti kuljetusta joka tapauksessa suurena.²⁰⁸ Salakuljetuksesta muodostui rannikkoseuduille suoraan merkittävä elinkeino kieltolakiaikana. Kuljetus oli järjestelmällistä ja kannattavaa. Kaupunkeihin syntyi tilanteen aiheuttamana tukku- ja vähittäiskauppioiden ammattikunta.²⁰⁹

US:n Johannes yhdisti joulukuussa 1930 ajan taloudellisen pulakauden ja kieltolain kulttuurin yhdessä aineiston värikkäimmistä kirjoituksista:

”Eräs sivistynyt, vanha herra --- lausui äsken minulle: --- eihän nyt mikään kannata, ei mikään muu kuin nähtävästi pirtukauppa! (---) [A]llalla on viime aikoina syntynyt aivan ennenkuulumaton kilpailu. Pirtulitra maksaa Länsi-Suomessa, ainakin eräällä seudulla, kuulemma kotiin kannettuna kolmekymmentäviisi markkaa. Siihen sisältyy siis tavaran alkuperäinen hinta, autokuljetus eli mökööljymuutus, takavarikko-vaara, joka tosin ei enää liene varsin suuri: rahan-

²⁰⁴ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1613.

²⁰⁵ Pulkkinen 2015, 115.

²⁰⁶ Rasianho 2006, 18–19.

²⁰⁷ Rytkölä 2006, 111–112.

²⁰⁸ Talousvaliokunnan mietintö N:o 10 kieltolain valvonnan tehostamista koskevan toivomusaloitteen johdosta. II Valtiopäivät 1929, Asiakirjat, osa IV.

²⁰⁹ Kallenautio 1979, 19–24.

korko, jolle nämä liikemiehet eivät vaadi valtiota asettamaan rajojakaan: laivarahdit ja eräät muut menot, mitä en kansallisen maineemme takia kehtaa mainitakaan.”²¹⁰

Tekstissä kerrotaan kansan suhtautuminen lakiin, kieltolain aiheuttama trokarien ammattikunta, alkoholin aiheuttamat paikalliset ongelmat sekä taloudellinen pulakausi: samat näkökohdat, joilla Sunilan II hallitus perusteli neuvoantavan kansanäänestyksen toimeenpanoa kieltolaista joulukuussa 1931.²¹¹ Lisäksi puheessa mainittu kansallinen maine tuli esiin myös eduskuntapuheissa.

Kansainvälinen vertailu

Neljäntenä toistuvana teemana aineistossa oli Suomen vertaaminen kansainväliseen, muiden maiden alkoholitilanteeseen tai kieltolakien toimeenpanoon. Tällaista näkökulmaa käytettiin usein kieltolakipuheessa 1929–1931. 124 puhetta ja 99 lehtijuttua on arvioitu sen mukaan, miten ja millaisia suoria viittauksia muihin maihin tai muihin kansainvälisiin teemoihin niissä esiintyy.

Viittaukset Pohjoismaihin (Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti) olivat paljon käytettyjä puheissa, asiakirjojen teksteissä ja lehtijutuissa. Muiden Pohjoismaiden käsitteilyä selittää se, että Norjassa ja Islannissa oli ensimmäisen maailmansodan aikana kieltolaki: ensin täysikieltona, myöhemmin puolikieltona mietojen alkoholi-juomien vapauduttua laista. Ruotsissa kieltolaki sai kannatusta, mutta 1922 kansanäänestyksen kielteisen tuloksen myötä ajatus hylättiin.²¹² Viittauksissa Ruotsiin ja Tanskaan näkyi vertaus siihen, ettei näissäkään maissa mallasjuomaa käsitetty juovutusjuomana, ei Suomessakaan pitäisi. Kannan esitti esimerkiksi sosiaaliministeri Edvard Kilpeläinen (Kok.).²¹³

²¹⁰ US 16.12.1930, Johannes, ”Vanhan tutun tarinaa”, 15–16.

²¹¹ Pulkkinen 2015, 166–167, Häikiö 2007, 73.

²¹² Immonen 1980, 268–269. Äänestyksessä vastustajat voittivat lain kannattajat niukalla enemmistöllä.

²¹³ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa I, 437.

Puheissa viitattiin monta kertaa Ruotsin Brattin järjestelmään.²¹⁴ Usein kanta järjestelmään oli kielteinen, kuten esimerkiksi kokoomuksen Bror Hannes Päivänsalolla. Hän julisti vahvasti omaan mielipiteeseen perustuvan väitteen 10.4.1930: ”Brattin järjestelmä on synnyttänyt juoppoja äärettömän paljon sellaisistakin ihmisistä, jotka ennen olivat raittiita.”²¹⁵ Päivänsalon mielipide näkyi edelleen neljän päivän päästä: ”--siellä laki tekee viinan koko mielikuvituksen, koko seuraelämän ja koko ihmiselämän keskipisteeksi. Ruotsissa ne odottavat sitä neljän litran antia aivan niinkuin suurta juhlapäivää.”²¹⁶ Viittaukset Ruotsiin ovat merkittäviä, sillä ruotsalainen alkoholiajattelu- ja lainsäädäntö on ohjannut Suomen alkoholikäsityksiä- ja lainsäädäntöä.²¹⁷

Yhdessä *US*:n haastattelussa kysyttiin, miten kieltolain päättyminen on otettu vastaan Norjassa. Haastatellun pienviljelijäopiston opettajan mielestä Norjan salakuljetus, kotipoltto ja lain aiheuttamat moraaliset vaikutukset ovat hävinneet ja valtio saa 30–40 miljoonaa lisätuloa vuodessa. Opettajan mukaan kanta on Norjan yleinen käsitys.²¹⁸ Viittaus Suomen tilanteeseen on luettavissa rivien välistä. *US*:n sivuille päätyneestä haastattelusta nähdään lehden kanta kieltolakiin. Pietilän mukaan erityisesti pääkirjoituksessa ja pakinassa kirjoittajan kanta näkyy ja reportaasissa se voi esiintyä. Hän esittää, ettei uutisessa, taustajutussa ja haastattelussa näy kirjoittajan kanta.²¹⁹

Pohjoismaiden lisäksi muiden Euroopan maiden alkoholikulttuuria esiteltiin puheissa. Italia, Espanja ja ”Välimeren maat” otettiin esille viinitilastoissa – Belgiin ja Saksaan viitattiin olutkeskusteluissa. Kuvauksen Saksan raittiustilanteesta

---

²¹⁴ Immonen 1980, 268. Bratt oli Ruotsin valtion alkoholin rajoittamisen järjestelmä, joka perustui niin sanottuihin vastakirjoihin. Kirjaa vastaan sai ostaa enintään 4 litraa väkeviä juomia. Osto-oikeus oli voimassa kaikille 21- tai 25-vuotiaille. Oikeuden menetti, jos syyllistyi juopumukseen tai alkoholijuomien luvattomaan luovuttamiseen esimerkiksi sellaiselle, jolla ei ollut oikeutta vastakirjaan.

²¹⁵ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 103.

²¹⁶ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 190.

²¹⁷ Peltonen 1997, 9–10.

²¹⁸ US 4.2.1930, ”Norjan pienviljelijät ja maatalous ylipäänsä ovat nykyään varsin ahtaalla.”, 6. Jutussa ei kerrota, onko 30–40 miljoonaa Norjan kruunua vai Suomen markkaa.

²¹⁹ Pietilä 2008, 39–41. Mielipiteen ilmaisemisen vapaus on haastatteluissa suhteellisen korkea. Vapaus liittyy haastatellun mielipiteeseen ja haastattelun näkökulmaan.

tarjosi kokoomuksen Päivänsalo, kun hän kertoi Martin Lutherin näkemyksiä oluesta ja sen vaikutuksesta Saksaan sekä omista kokemuksistaan Saksan matkoiltaan. Junamatkalla Päivänsalo kertoi tavanneensa alkoholiriippuvaisen saksalaisen: ”[k]erran olin junassa ja joka kerta kun juna pysähtyi, niin kanssamatustajani saksalainen tahtoi olutlasin asemalla. Hänen vaimonsa oli mukana ja rukoilemalla rukoili minua, että puhukaa tuolle miehelle järkeä, sillä hän ei voi olla yhtä ainoaa asemanväliä ilman.”²²⁰

Euroopan ulkopuolista alueista viitattiin ainoastaan Yhdysvaltoihin, jossa niin ikään oli voimassa kieltolaki. SDP:n Voionmaa kertoi kieltolakitaistelija Cherringtonista, jonka sanoilla hän perusteli omaa, kieltolain olemassaoloa puoltavaa kantaansa: ”Ensimmäinen askel jonkin yhteiskunnallisen epäkohdan poistamiseen on poistaa tältä epäkohdalta lain pyhyys ja hallitusten suojelus. Sen jälkeen täytyy tuon epäkohdan puolustautua julkisuudessa voimatta piiloutua valtionlipun ja lakien taakse.”²²¹

Lehdissä Suomi vertautui Yhdysvaltoihin kieltolakitilanteeseen. Kieltolain kannattajat halusivat antaa aikaa kieltolain toimeenpanolle Suomessa; tällöin otettiin malliksi Yhdysvallat, jossa kieltolakia ylläpidettiin pitkään. Kansainvälisyys näyttäytyi lehtijutuissa Yhdysvaltain kieltolakitilanteen ja Yhdysvaltain kieltolakikomitean toiminnan esittämisenä.²²² Yhdysvaltojen käyttäminen vastinparina Suomelle kytkeytyi vastaavuuteen laissa ja sen syntyprosessissa.²²³

---

²²⁰ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 115–116.

²²¹ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 130–131.

²²² Esim. SSd 29.3.1931, E. B–n., ”Viinalausuntoa odotellessa”, 13. Kirjoittajan nimimerkillä on haluttu ivailta alkoholikomitean puheenjohtajalle Edvard Björkenheimille. Jutussa pohditaan Yhdysvaltain kieltolakikomitean jäsenten omia lausuntoja, jotka olivat ristiriidassa komitean viralliseen myönteiseen kantaan, jossa vastustettiin kieltolain kumoamista.

²²³ Louhelainen 1991, 34–35, 188. Yhdysvalloissa maan kattanut kieltolaki kumottiin 1933, mutta paikallisista kielloista vasta 1966 poistettiin Missisipin osavaltion kieltolaki.

3.2 MIELIPITEIDEN PERUSTELUT: TIETÄMYS

Toistuneiden teemojen lisäksi aineistosta on analysoitu mielipiteen perustelut. Osa-alue, jota aineistosta tällöin erityisesti tarkasteltiin, oli puhujan tietämys aiheesta. Tietämys sisälsi sen mihin kansanedustaja tai lehtijutun kirjoittaja perusti mielipiteensä. Usein se yhdistyi useaan eri osa-alueeseen, jos näin oli, tärkein kieltolakiin liittyvä argumentti on valittu vertailuun.²²⁴ Yhden argumentin valinta puheesta on tulkinnanvaraista. Erityisesti pitkät eduskuntapuheet aiheuttavat haasteita; lehtijutuista olennaisen argumentin löytäminen on helpompaa.

Tietämys havainnollistaa parhaiten sitä, miten edustajat ja pää-äänenkannattajat muodostivat mielipiteensä ja yrittivät vaikuttaa muihin edustajiin, yleisöön (äänestäjiin), asian käsittelyyn, lukijoihinsa sekä puolueidensa jäseniin. Tietämys jakautui aineiston perusteella karkeasti kolmeen eri osa-alueeseen:

- 1) asian siirtäminen laajempaan kontekstiin,
- 2) viittaus asiantuntijoihin ja tilastoihin,
- 3) viittaus kansaan.

Siirtäminen laajempaan kontekstiin

Alkoholiasioiden käsitteleminen laajempana sosiaalisena kysymyksenä oli aineistossa yleistä. Erityisesti sosiaalidemokraatit vastustivat kieltolain käsittelyä pelkästään taloudellisista näkökohdista, sillä lailla oli sosiaalidemokraattisessa näkökulmassa periaatteellinen asema. Kaartinen on aineistossaan käsitellyt näkökulmaa teemana kieltolaki sosiaalilainsäädäntönä. Tällä tarkoitetaan työväestön pitkää työtä lain saamiseksi ja sen symbolista merkitystä työväelle.²²⁵ SDP:n Voionmaa muistutti kieltolaista, että puolen vuosisadan taistelun jälkeen kansa sai lain voimaan ”yleisestä kieltolain ja raittiuden harrastuksesta ja silloin, niin minä uskon, on kieltolailla suuri periaatteellinen merkitys”.²²⁶

²²⁴ Analysointi poikkeaa teemojen tarkastelusta, jossa yksi puhe tai lehtijuttu sisälsi usean teeman.

²²⁵ Kaartinen 2011, 167–169.

²²⁶ I Valtioapäivät 1930, Pöytäkirjat, 130.

SDP:n Hilja Pärssinen totesi, että jos alkoholi nähdään yksilön asiana, se edustaa anarkismia. Jos alkoholia käsitellään yhteiskunnan asiana, vain tällöin se on yhteiskunnallinen kysymys: ”Jos väkijuomat huomataan yhteiskunnan kannalta turmiollisiksi, niin silloin täytyy yhteiskunnan päästä siihen, että sen yksilöt --- luopuvat omista mielihaluistaan yhteiskunnan yleisen onnen vuoksi. Vastakkainen käsitys, että väkijuomain nauttiminen on yksilön asia, se on anarkistinen käsitys, se ei ole yhteiskunnallinen käsitys.”²²⁷ Pärssisen puheenvuoro toistaa perinteistä työväen raittiusihannetta.²²⁸

Toivomus valtion kontrolloivasta alkoholipolitiikasta oli sosiaalidemokraattien puheita ja kirjoituksia yhdistävä nimittäjä. Salosen mukaan tätä ”kontrolloivan alkoholipolitiikan diskurssia”, pystyttiin haastamaan eduskunnan puheissa kieltoain viimeisinä vuosina.²²⁹ Sosiaalidemokraattinen käsitys alkoholista vastaa käytännössä 1800–1900-luvun vaihteen sivistyneistön käsitystä talonpoikaisesta, sivistymättömästä juomakulttuurista, jossa alkoholin käyttö ei voinut olla nautinto. Raakalaismaisen kulttuurin poistaminen rahvas sivistämällä²³⁰ nähtiin yhä 1930-lukujen vaihteessa sivistyneistön tehtäväksi. Näkemyksen taustalla talonpoikainen juomakulttuuri, joka ei sopinut sivistyneistön suomalaisuuden, 1800-luvulla luotuun kuvaan. Koska alkoholia ei kuitenkaan voinut sivuuttaa, törmäsi kulttuuri sivistyneistön ideaalin suomalaiskuvan kanssa. Tähän yhdistyy näkemys siitä, että eliitti osasi juoda alkoholia sivistyneesti, mutta rahvas ei.²³¹

Ensimmäisen maailmansodan alkoholirajoitusten on nähty jakavan suomalaista alkoholikulttuuria ”sivistyneistön” juomiseen ja rahvaan ”sivistymättömään”, laittoman alkoholin käyttöön: koska maailmansodan kiellot eivät kattaneet ravintoloiden ruokajuomia tai lääkkeekäyttöä, sivistyneistön oli helppo tukea rajoituksia. Kieltolain aikana jakolinja säilyi. Kun laki kielsi kaiken alkoholin myynnin

²²⁷ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 181.

²²⁸ Louhelainen 1991, 24.

²²⁹ Salonen 2013, 108.

²³⁰ Vilkuna 1995, 210–211.

²³¹ Vilkuna 2015, 10, 522, 526.

ja kaupan, ei ”sivistynyttä” juomatapaa voinut jatkaa. Peltosen mukaan tämä se-
littäisi sivistyneistön peräytymistä laista sen tultua voimaan.²³²

Moraali asetettiin edelleen koko yhteiskunnan mittakaavaan. Näin puhui esimer-
kiksi SDP:n Aino Lehtokoski 11.2.1930: ”---se seikka, että siihen sairauteen, mikä
juoppoutena ilmenee ja mistä täällä edellä on sangen monissa puheenvuoroissa
niin vaikuttavasti puhuttu, on yhteiskunnan myöskin saatava selvyys siitä, mikä
vaikuttaa tähän ja samalla koetettava saada selvä siitä, millä tavoin voitaisiin sai-
raus parantaa ja yhteiskuntaruumis saada terveeksi.”²³³ Täysikieltoon perustu-
vassa näkemyksessä ei voitu hyväksyä minkäänlaista alkoholinkäyttöä, sillä se
nähtiin juoppouden esiasteena, mikä taas oli turmiollinen pahe.²³⁴ Lehtokosken
ideaalisessa näkemyksessä alkoholi poistettaisiin kokonaan yhteiskunnasta.

Toinen näkökulman laajentaminen on ajatus kuningas alkoholista. Juoma noste-
taan tässä mielipiteessä kaiken yläpuolelle. Sääskilahden mukaan alkoholivalis-
tusteksteissä 1755–2001 näkökulma korostui.²³⁵ Tällaiseen kielenkäyttöön viitat-
tiin Johanneksen ja Sasu Punasen pakinoissa, humoristiseen sävyyn: ”[S]e poika
[kuningas alkoholi] on sitkeämpihenkinen kuin kaikki kieltolait ja kieltolakiyh-
distykset sekä täysikiellottomain kansaraitistuttamis-seurat. Vieläpä se näkyy elä-
vän sitä pulskemmin kuta useammin hänet hirtetään ja poltetaan---.”²³⁶

Johanneksen näkökulma näytti vähättelevän kieltolakiyhdistysten ja raittiusseu-
rojen työtä, jotka eivät pystyneet kitkemään alkoholia suomalaisesta yhteiskun-
nasta. Punanen puolestaan näki alkoholin ja yhteiskunnan suhteen muuttumat-
tomana, eikä uskonut sen muuttuvan. Mielipiteeseen kytkeytyy näkemys siitä,
että kaikki ovat alkoholin edessä tasa-arvoisia – taustoista riippumatta alkoholi

---

²³² Peltonen 1997, 97–98.

²³³ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 140.

²³⁴ Pulkkinen 2015, 37.

²³⁵ Sääskilahti 2006, 107.

²³⁶ US 19.12.1930, Johannes ”Vanhan tutun tarinaa”, 6–7 & US 8.4.1931, Johannes, ”Vanhan tu-
tun tarinaa”, 5. Johanneksen mielestä alkoholi on siinä mielessä vaikea vihollinen, että kaikki ku-
martavat sen edessä.

kohtelee käyttäjiään samalla tavalla: ”–[K]uningas alkoholi on tehnyt ja tulee tekemään --- niin paljon pahaa yksityisille ihmisille ja kokonaisille kansoille, että taistelu sitä vastaan tulee jatkumaan.”²³⁷ Tällainen alkoholin elollistava esittäminen oli yleistä 1900-luvun alun kansanomaisessa alkoholiajattelussa.²³⁸ Vastaava alkoholin tasa-arvoinen kohtelu, yhteiskuntaluokasta riippumatta on puolestaan ollut ominaista alkoholikeskustelulle jo 1600-luvulta lähtien.²³⁹

Asiantuntijat ja tilastot

Asiantuntijuuteen ja tilastoihin vetoaminen oli merkittävässä roolissa ajan kieltoakikeskusteluissa. Tilastoilla oli valtava rooli erityisesti raittiusliikkeen alkoholipuheessa, jossa erilaisten tutkimusten tuloksille annettiin merkitys. Lääkärien ja juristien argumentit alkoholia vastaan valjastettiin raittiustyön käyttöön. Itse raittiusliikkeen taustoja omaavia auktoriteetteja toistettiin puheissa ja esitelmissä.²⁴⁰ Kuten olettaa sopii, erityisesti eduskunnan asiakirjoissa: mietinnöissä, vastalauseissa ja esityksissä esitettiin täsmällisiä otteita tilastoista, jotka olivat syy esitettyyn mielipiteeseen. Otteet jakautuivat karkeasti kahteen osaan:

1. tilastoviittaukset muihin maihin: vertaus Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden alkoholiveron tuottamiin varoihin, Norjan viininmyyntitilasto, Ruotsin ja Tanskan mallasjuomalainsäädäntö, tilastot Ruotsista, Norjasta, Tanskasta, Virosta, Saksasta ja Kanadasta, alkoholin prosenttirajan vertaus Ruotsiin ja Tanskaan sekä kansanäänestyskysymyksessä vertaus muiden maiden äänestyksiin.

2. varsinaiset asiantuntijoiden kuulemiset: tullihallituksen pääjohtaja Ville Poppiuksen lausunnot, merivartioston päällikkö Väinö Miettinen lausunnot, kolmen yliopistoprofessorin lausunnot sekä professoreiden Sundströmin ja Voionmaan sekä ylijohtaja Arvelon asiantuntijalausunnot.²⁴¹

²³⁷ SSd 15.02.1930, Sasu Punanen, ”Mitä Sasulle kuuluu”, 1.

²³⁸ Apo 2001, 365.

²³⁹ Peltonen 1997, 18-19.

²⁴⁰ Peltonen 1997, 75, 80-81.

²⁴¹ Voionmaan käyttäminen asiantuntijana eduskunnan valiokuntatyössä korostaa hänen yliverstaista asemaa alkoholiauktoriteettina.

Tilastot näkyivät erityisesti lehtien sivuilla, mutta eivät niinkään eduskunnan keskusteluissa. Esimerkiksi nimimerkki K. L. viittasi *Suomen Sosialidemokratissa* vuosien 1883 ja 1913 juoppoustilastoihin ja Helsingin anniskeluosakeyhtiön ravintoloista liiallisen juopumuksen tai häiriökäyttäytymisen takia poistettujen henkilöiden tilastoon 1899–1913. K. L. puolusti tilastojen avulla sitä, ettei ennen maailmansotaa ollut ihanteellinen raittiustilanne.

Kirjoittaja kohdisti näkökulmansa aikaan siksi, että kieltolakikeskusteluissa viitattiin toistuvasti tuohon tilanteeseen. Kirjoittaja oli lisäksi sitä mieltä, ettei raittiustilannetta voitu arvioida juoppoudesta tuomittujen tilaston perusteella (joka niin ikään oli toistuvasti esiintynyt ajan keskusteluissa) koska se ei näyttänyt asiasta koko kuvaa.²⁴² Juopumuspidätyksiin liittyneet, kieltolain aikaiset tilastot olivat kieltolain loppuvaiheessa lain vastustajien käyttämä väline todistaa lain epäonnistuminen.²⁴³

Tilastoja esitettiin usein omaa kantaa tukien ja samanaikaisesti osoittaen vastapuolen kanta naurunalaiseksi. Esimerkiksi Aino Lehtokoski kertoi oman näkemysensä juoppoustilastoista: ”[k]un kieltolain vastustajat käyttävät vain juopumuksesta tuomittujen lukumääriä, mutta vaikenavat visusti juopumuksesta pidettyjen määristä sekä pidätys- ja syytteeseen saattamismenetelmien muuttamisesta, puhumattakaan väkiluvun noususta, saavat he monet asiaan syventymättömät siihen käsitykseen, että juoppous onkin tässä maassa monin kerroin suurempi kuin mitä se oli ennen maailmansotaa.”²⁴⁴ Tähän otteeseen kiteytyy suuri osa kieltolakikeskustelusta eduskunnassa vuosina 1929–1931. Vastaavia esimerkkejä olisi useita.

---

²⁴² SSd 27.03.1931, K. L., ”Olimmeko ennen maailmansotaa raitis kansa?”, 6. Kirjoittaja on luultavasti Kristian Lumijärvi, sillä nimikirjaimet sopivat henkilöön ja hän on kirjoittanut Viipurin läänin itäisen vaalipiirin sosiaalidemokraattisen piirin 25-vuotishistoriikin. Hirvonen 2000, 395.

²⁴³ Kaartinen 2011, 218–223.

²⁴⁴ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat I, 640.

Kansaan vetoaminen

Kansaan vetoaminen oli kolmas eniten esitetyistä perusteluista, joilla edustajat perustelivat tietämystään. Keskusteluissa kansaa käsiteltiin paljon. Kaljan prosenttirajakeskustelussa pohdittiin, mikä olisi kansan raittiudelle paras prosenttiraja? Minkä ylitettyään oluesta tulee päihdyttävää? Lisäksi keskusteluissa käytiin läpi kansan kieltolaki- ja raittiustahtoa.

Jotkut edustajat olivat sitä mieltä, että kun kansa ei kannata lakia riittävästi se pitää kumota. Toiset näkivät, että yleinen mielipide olisi pitänyt saada kieltolain taakse. Näin totesi SDP:n kansanedustaja Akseli Kanerva: ”---[S]ain juuri tuolla käytävässä eräältä maalaiselta erikoisen evästyksen tuoda tämä kansalaisten mielipide täällä julki. Siellä toivottaisiin viimeiseen saakka, että kieltolakimme kaikessa laajuudessaan saataisiin mahdollisimman pian käytäntöön pannuksi.”²⁴⁵ Puheessa toistettiin yleinen sosiaalidemokraattinen raittius- ja kieltolakikanta: näkemyksessä kansan tahto olisi kieltolain saaminen käytäntöön paremmin.

Lisäksi aineistossa sivuttiin kansan tapoja, kuten kansan valmistamaa kotitekoista olutta. Esimerkiksi kokoomuksen Pekka Pennanen piti kansankulttuuria, perinteitä ja käsityksiä asiantuntijalausuntojen yläpuolella. Hänen mukaansa ”lääkärit saavat vakuuttaa mitä tahansa mutta se vanha sananlasku saunasta ja viinasta, se pitää monen käsityksessä paikkansa tänäkin päivänä”.²⁴⁶ Peltosen mukaan ajan kansanomainen käsitys alkoholista oli, että alkoholin käyttö ja juopuminen oli sallittua, kunhan työ ja perhe eivät kärsineet. Käsitys oli kannatettu kaikissa yhteiskuntapiireissä.²⁴⁷

Alkoholin käyttö on Suomessa liittynyt kansantapoihin ja erityisesti pakanallisissa juhlissa oluen nauttiminen on ollut yleistä. Kirkolliset messut olivat uuden ajan Suomessa luonteeltaan kaupparamessuja, joissa oluen juontia jatkettiin messun päätyttyä tunti- tai päiväkaupalla. Kotitekoisen paloviinan käyttö on ollut

²⁴⁵ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1526.

²⁴⁶ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 138.

²⁴⁷ Peltonen 1997, 113.

Suomessa yleistä 1600-luvulta lähtien.²⁴⁸ Kieltolain aikana kansan alkoholin käyttö ei loppunut, sillä pirtukauppiat palvelivat kaupungeissa ja maalla poltettiin pontikkaa sekä käytettiin kiljua.

Lisäksi 1900-luvun alun kansanomaisen alkoholiajattelun piirteissä oli näkemys, ettei alkoholin tiukka sääntely ole järkevää eikä oikeudenmukaista.²⁴⁹ Kansan alkoholinkäyttö kielloista huolimatta oli yleinen perustelu edustajan mielipiteelle. Usein tässä yhteydessä vedottiin kansan oikeustajuun, jota kieltolaki ei vastannut. Kansaan vetoamiseen liittyvässä puhettavassa on nähty yhteys asioiden teatraaliseen, asioita liioitteleviin dramaattisiin kärjistyksiin.²⁵⁰

Lehdissä kansaan liittyviä perusteluita esitettiin eri tavalla. Näkyvin tapa käsitellä kansaa tuli ilmi eduskunnan toiminnan ja kansan tahdon ristiriitaisuudesta. *US* korosti näkemystä ja päätoimittaja Kaarlo Koskimies toi pääkirjoituksessaan esiin kannan: ”melkoiset osat kansaa ovat vakuutettuja siitä, että nykyinen alkoholilainsäädäntö on onnettomuus, ja tietävät myös, että alkoholiverotusta tällä hetkellä välttämättömästi tarvitaan valtion menosäännön tasapainoon saattamiseen”.²⁵¹ Lehdissä eduskunnan kiinnittyminen kieltolakikantaan tuotiin esille. Tällöin paheksuttiin sitä, ettei se kuunnellut yleistä, kansan mielipidettä.

Alkoholin käyttö oli pitkään ollut arkista. 1500–1700-lukujen talonpoikaisyhteisön, eli käytännössä koko kansan, elämässä raskas työ vei suurimman osan ajasta. Kun muuta aikaa jäi, se käytettiin arjesta irtaantumiseen alkoholia käyttämällä. Käytännössä kaikkeen mikä ei ollut arkea eli juhlaan, kuului alkoholin käyttö. Alkoholi kuului kiinteänä osana elämänkaareen liittyviin juhliin, ristiäisiin, häihin ja hautajaisiin sekä esimerkiksi sadonkorjuujuhliin.²⁵² Juhla-aikana käsitys syömisestä ja juomisesta on ollut erilainen ja alkoholinkäyttö sallivampaa.²⁵³ Vilkunan mukaan alkoholi ja päihtyminen on kuulunut esiteollisella ajalla

²⁴⁸ Ahtokari 1972, 6–8.

²⁴⁹ Apo 2001, 213, 336.

²⁵⁰ Turja 2007, 173–174.

²⁵¹ *US* 4.12.1931, Kaarlo Koskimies, ”Kansanäänestys”, 3.

²⁵² Vilkuna 1995, 300, 313–314; Vilkuna 2015, 288, 295, 300, 302, 317, 324, 332.

²⁵³ Virtanen 1999, 128–129.

väenkokouksiin, markkinoihin, kärkeihin ja muihin ajan yhteisöllisiin tapahtumiin.²⁵⁴ Asettamalla nämä tosiasiat kieltolain kontekstiin, alkoholittoman kulttuurin luonti lainsäädännön avulla asettuu ristiriitaan. Lakia muuttamalla ei oltu ennenkään pystytty muuttamaan suomalaista alkoholikulttuuria, eikä siihen päästy kieltolain aikanakaan.

3.3 JAKOLINJAT JA PAINOSTUSRYHMÄT

Toinen tapa tarkastella kieltolakiaineistoa on etsiä keskusteluissa esiintyviä jakolinjoja ja vastakohtia, joiden avulla kansanedustajat ovat esittäneet kieltolakiasian. Keskustelujen teemojen ymmärtämiseksi on käsitettävä jakolinjat. Suomalaisia puolueita tutkinut Mickelson esittää, että leirijaolla on tehty näkyväksi herrojen ja työläisten jakoa 1890-luvulta lähtien²⁵⁵, mikä on yksi keskeisimpiä teemoja SDP:n ja kokoomuksen eduskuntakeskustelussa vielä 1930-luvun vaihteessa. Ajan yhteiskunta oli sosiaaliseen asemaan ja poliittiseen perintöön määrittäneisiin luokkarajoihin perustuva. ”Valkoinen” ja ”punainen” Suomi elivät toisista erillään.²⁵⁶ Lisäksi sosiaaliset ja yhteiskunnalliset rajat erottivat yhteiskuntaluokat.²⁵⁷

Kaartinen ottaa huomioon kevään 1931 naisten kieltolakiadressiin liittyvässä sanomalehtiaineistossa, että kokoomuslainen *Ilkka* ja sosiaalidemokraattinen *SSd* loivat jyrkkiä kontrasteja kieltolain kannattajien ja vastustajien välille. *SSd* konstruoi Kaartisen materiaalissa kieltolain vastustajista työväenluokan vihollisen: porvarit ja kapitalistit.²⁵⁸ Kallenaution mukaan Maalaisliiton ja SDP:n perustelut

²⁵⁴ Vilkuna 2015, 244, 254–255, 264.

²⁵⁵ Mickelson 2007, 91. Kuvaavana esimerkkinä tästä: vasta vuonna 1937 kahtiajako eduskunnan hallitustasolla pystyttiin rikkomaan, kun Maalaisliitto ja SDP muodostivat ensimmäisen, niin sanotun ”punamultahallituksen.”

²⁵⁶ Mylly 1989b, 92–93.

²⁵⁷ Pulkkinen 2015, 145–146.

²⁵⁸ Kaartinen 2006, 154. Kategorisointeja olivat: ”hienosto” – tavallinen kansa, ruotsinkieliset – suomenkieliset, porvarilliset – työläiset, raittiustyöläiset (näkyvät toimijat) – ei raittiustyöläiset ja raittiit – juopot.

kieltolain kannattamisen puolesta perustuivat talonpoikais- ja työväestön ja yläluokan vastakohtiin: näkemyksen mukaan yläluokka hylkäsi kieltolain vastustamisella sivistyksen ja vastuun yhteiskunnasta. Porvarillinen vapaus asettui valtiolle kuuluvan kansalaisten suojelun vastakohtaksi.²⁵⁹

Aineistossa asetelma näkyy, sillä porvarilliset aatteet yksilönvapaudesta törmäsivät työväen raittiusliikkeen ihannoiman yhteiskunnan kontrolloivan roolin kanssa. Vastakohdat tehtiin näkyviksi eduskunnan puheissa. Esimerkiksi SDP:n Juho Pyy totesi kieltolain neuvoa-antavan kansanäänestyksen käsittelyssä, että: ”[p]orvaripiireissä halutaan ---päästä hankkimaan nautintoa. ---. [P]orvaristopii-rit eivät ole tottuneet rajoitettuihin määräyksiin, ja se on heidän mielestään luonnollista.”²⁶⁰ Pyy:n puheessa viitattiin yksilönvapauteen, joka nousi kokoomuksen puheissa merkittävään asemaan.

SDP:n Aino Lehtokoski puolestaan korosti, että mallasjuomaveron prosenttikorotus on yhteydessä panimoteollisuuden etuihin.²⁶¹ Liikemiespiireihin vetoaminen oli yleistä sosiaalidemokraattien puheessa. Keskusteluissa vastakkainasettelu näyttäytyi vahvana vasemmiston näkökulmasta, jossa lakia pidettiin työväen kysymyksenä ja työväestön vihollisena nähdyt teollisuus- ja liikemiespiirit olivat alusta asti kieltolakia vastaan.²⁶²

Kieltolakikysymyksen aiheuttama vahva vastakkainasettelu näkyi painostusryhmissä, jotka vaikuttivat lain toimeenpanemiseen sekä lakia ennen että sen voimaolon aikana. Erityisesti raittiusliikkeet sekä varsinaiset kieltolakiin liittyvät yhdistykset olivat vaikutusvaltaisia. Painostusryhmiksi on määritelty viralliset organisaatiot, jotka järjestelmällisesti harjoittavat painostusta ja edunvalvontaa. Painostusryhmien käyttämiä menetelmiä ovat mieluisten henkilöiden saaminen merkittäviin poliittisiin asemiin sekä painostus, jolla halutaan ryhmälle mieluisan politiikan mukaisesti toimivat (kansan)edustajat. Esimerkiksi vaalitoiminta,

²⁵⁹ Kallenautio 1979, 51–52.

²⁶⁰ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1620.

²⁶¹ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa I, 425.

²⁶² Kallenautio 1979, 124; Louhelainen 1991, 33–35.

päätöksentekoprosessiin osallistuminen, julkisten tehtävien hoitaminen, päätöksenteon ulkopuolella vaikuttaminen (lausunnot, julkilausumat), voimakeinoilla uhkaaminen, neuvottelemineen, tutkimustoiminta sekä yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen erityisesti median avulla (lehdet, esiintymiset ja tiedotuskampanjat) ovat tyypillisiä painostusryhmien käytännön menettelyjä.²⁶³

Vuonna 1884 perustettu Raittiuden Ystävät oli kymmenen vuoden ajan aikansa suurin joukkojärjestö. Sen puheenjohtajana vuosina 1903–1906 ollut Väinö Voionmaa edusti raittiuskansalle sivistyneistöä, jolle kansalaisyhteiskunnan arvot olivat tärkeitä. Hänelle raittius edusti yhteiskunnallista asiaa, sosiaalidemokraattisen ideologian mukaisesti työväenkysymystä.²⁶⁴

Toinen 1930-luvun vaihteen SDP:n kansanedustaja, Hannes Ryömä, liittyi yhdistykseen. Hilja Pärssinen ei ollut varsinainen jäsen, mutta hän toimi toistuvasti Raittiuden Ystävien luennoitsijana.²⁶⁵ Vuonna 1884 perustetun järjestön rooli oli merkittävä, sillä se oli aikanaan kymmenen vuoden ajan aikansa suurin joukkojärjestö. Sen merkitys kieltolakia ajavana painostusryhmänä on olennainen. Tutkielmassa esiintyvien painostusryhmien jäsenyydet Raittiuden Ystävissä ja muissa painostusryhmissä on esitetty liitteessä 2.

Maalaisliiton Santeri Alkio oli perustamassa 1919 Kieltolakiliittoa, jonka toiminnassa olivat mukana Maalaisliiton, SDP:n sekä kristillisen työväenpuolueen eduskuntaryhmien jäsenet. Kokoomuksen ja Edistyspuolueen eduskuntaryhmät eivät liittyneet suoraan liiton jäseniksi, mutta osa osallistui toimintaan yksityishenkilöinä. Alkio toimi liiton puheenjohtajana kuolemaansa asti heinäkuuhun 1930. Santeri Alkion rooli 1920-luvun raittiustyölle oli merkittävä.²⁶⁶ SDP:n kansanedustajista mukana Kieltolakiliitossa olivat varapuheenjohtajana Väinö Voionmaa 1920–1931 ja muissa johtotehtävissä Miina Sillanpää, Aino Lehtokoski ja Hilma Valjakka. Sillanpää oli johtokunnan jäsen 1919–1923, Lehtokoski 1924–

²⁶³ Sipponen 1982, 555–556, 580–581.

²⁶⁴ Sulkunen 1986, 251; Alapuro & Sulkunen 1989, 142, 148, 150.

²⁶⁵ Lähteenmäki 2000b.

²⁶⁶ Esim. Kallenautio 1979, 50.

1931 ja Valjakka varajäsen 1924–1931. Lisäksi Lehtokoski kuului liiton toimeenpanevaan valiokuntaan vuosina 1929–1931. Kaartinen korostaa Lehtokosken roolia Kieltolakiliiton johdossa. Vuonna 1926 Sosiaalidemokraattinen Raittiusliitto liittyi Kieltolakiliiton jäsenjärjestöksi.

Kokoomuksen kansanedustajista kieltolakiliiton johtokunnassa olivat maanviljelijä Kaarlo Lanne 1922–1931 ja lääkäri Oskari Heikinheimo vuosina 1922–1931²⁶⁷ sekä liiton alkuvaiheessa Janne Ihamuotila.²⁶⁸ Huhtikuussa 1931 Kieltolakiliiton puheenjohtajaksi valittiin Maalaisliiton Kyösti Kallio. Lisäksi kansanedustajat Mikko Tarkkanen (Maalaisliitto) sekä Isak Penttala (SDP) toimivat tilintarkastajana ja varatilintarkastajana.²⁶⁹

Muiden puolueiden edustajista Kieltolakiliiton toiminnassa olivat esimerkiksi sen ensimmäisessä johtokunnassa 1919 Edistyspuolueen Mikael Soininen ja Rope Kojonen sekä Suomen kristillisen työväenliiton Matti Helenius-Seppälä.²⁷⁰ Liitteessä 2 on merkittävimpien kieltolakikeskusteluun osallistuneiden kansanedustajien jäsenyydet eduskunnan ja painostusryhmien toimielimissä. Kuten nähdään, SDP:n ja kokoomuksen edustajat eivät yksinään edusta kieltolakitoimijoiden ydintä. Etenkään Maalaisliiton Santeri Alkiota ja Niilo Liakkaa sekä Helenius-Seppälää ei voida sivuuttaa, kun puhutaan keskeisistä kieltolakitoimijoista.

Kieltolakiliiton roolia ajan päätöksenteossa kuvaa se, että vuoden 1920 loppuun mennessä sen jäsenmäärä oli 500 000 jäsentä, mikä vastasi noin kuudesosaa koko Suomen väkiluvusta. Vaikka liitto oli perustettu käytännössä eri puolueiden kansanedustajista, vähentyi edustajien rooli järjestössä myöhemmin. Tästä huolimatta johtokuntaan kuului puolueiden johtohenkilöitä. Eduskuntaan haluttiin kieltolakimyönteisiä jäseniä, mitä tavoiteltiin muokkaamalla listoja ja painostamalla edustajia ilmaisemaan vaaleissa kieltolakikantansa. Vaalipiireihin synty-

²⁶⁷ Kaartinen 2011, 33, 39–41, 87, 89.

²⁶⁸ Ihamuotila edusti vuosina 1919–1922 kokoomusta, vuodesta 1924 lähtien Maalaisliittoa.

²⁶⁹ SSd 13.04.1931, ”Kieltolakiliiton toiminta”, 4.

²⁷⁰ Kallenautio 1979, 33; Salonen 2013, 22–23. Johtokunta muodostui yhtä lukuun ottamatta kansanedustajista.

neet vaalitoimikunnat suosittelivat ennalta määrättyjä kieltolakimielisiä ehdokkaita ja muistuttivat kieltolakiin epäilevästi suhtautuvien ehdokkaiden valinnan vaarasta. Kieltolakiliitto valvoi, että puolueiden johto, eduskunta ja korkeat viranomaiset toimivat kieltolain toteuttamiseksi.²⁷¹ Liiton käytännön toiminta perustui poliittisten puolueiden vahvaan läsnäoloon: erityisesti Maalaisliiton osallisuus oli tärkeää.

1922 alkoholin kieltoa vastustaneet henkilöt yhdistyivät ja ottivat nimekseen Täyskiellottoman kansanraittiuuden edistämisliton (TKE). Liitolla oli yhteydet Kieltolainvastustajien Kansainväliseen liittoon. TKE pyrki estämään kieltolaki-Asian politisoitumisen – liiton tarkoitus oli koko olemassaolonsa ajan muuttaa käsitys kieltolaista sellaiseksi, että se olisi vakaumukseen perustuva kysymys, jossa jokaisen puolueen edustajan tulisi saada edetä oman harkintansa mukaan.²⁷² Kokoomuksen Yrjö Koskelainen toimi TKE:n puheenjohtajana 1929–1934. Muihin Pohjoismaihin verrattuna painostusryhmät poikkesivat Suomessa, sillä kieltolain kannattajien organisoitu vastapuoli puuttui ennen lain toimeenpanoa – toisin kuin Ruotsista ja Tanskasta.²⁷³

TKE:n merkitys nousi 1931 nimitetyn Sunilan II hallituksen myötä: oikeusministeri, Edistyspuolueen Toivo Kivimäki oli TKE:n johtokunnan jäsen ja apulaissisäministeri, kokoomuksen Niilo Solja TKE:n Tampereen osaston puheenjohtaja.²⁷⁴ TKE:ssä ei kuitenkaan ollut aineistossa esiintyviä henkilöitä, sillä kiihkeimmät kieltolain vastustajat eivät olleet kansanedustajia.²⁷⁵ Asiaa havainnollistaa liite 2, josta nähdään 15 tutkielmassa esiintyvän kieltolakivaikuttajan jäsenyydet puolueissa ja painostusryhmissä: yhteydet TKE:n toimintaan ovat heikot, sen sijaan Kieltolakiliittoon yhteys on kaikilla kieltolakia kannattavilla toimijoilla, Hilja

²⁷¹ Häikiö 2007, 70. Käytännön painostus puolueiden suuntaan oli eduskuntaryhmien ohjaamista, jotta kieltolain tehostamista tarkoittavat muutokset hyväksyttäisiin ja kieltolakivastaiset aloitteet hylättäisiin. Asian politisointi näkyi siinä, että Kieltolakiliitto kannatti poliittisten puolueiden kieltolakikannan lausumista selkeästi ohjelmissaan.

²⁷² Kallenautio 1979, 34–37, 40, 41, 50; Kaartinen 2011, 87–89.

²⁷³ Kaartinen 2011, 13, 78–79, 82. Nämä niin sanotut ”täyskiellottomat” eivät nähneet vääryyttä kohtuullisessa alkoholinkäytössä. TKE sai kieltolain kannattajien silmissä ”juomaveikkoleiman” ja TKE:n yhteyttä juopottelun hyväksymiseen pyrittiin häivyttämään.

²⁷⁴ Kallenautio 1979, 196–199.

²⁷⁵ Larkio 1976, 18–19, 51. Larkio näkee kieltolain aktiivisimmiksi vastustajiksi Georg Schaumanin, Elis Hultinin, O. Aschanin ja Ernst von Bornin.

Pärssistä lukuun ottamatta. Pärssinen oli tosin Raittiuden Ystävien jäsen, neljän muun kieltolain kannattajan kanssa.

SDP:n eduskuntapuheissa painostusryhmistä viitattiin Kieltolakiliittoon, ehdotoman raittiuden aatteeseen, naisten raittiuselähtöön, Täyskiellon Vastustamisyhdistykseen ja Lapuan liikkeeseen. 1930-luvun vaihteessa liike nousi hetkelliseksi voimatekijäksi suomalaisessa poliittisessa päätöksenteossa. Sen asema kieltolakikeskustelussa oli erikoinen: se kilpaili sekä kieltolain kannattajien, että vastustajien suosiosta. Lapuan liikkeen johto asettui 14.11.1931 kannattamaan kieltolain kumoamista perustellen sitä valtiontalouden vaatimuksilla.²⁷⁶ Liikkeen perusteluissa laki näyttäytyi ”punaisena”, joten valkoisen Suomen ei tulisi sitä noudattaa.²⁷⁷

SDP:n puheissa eniten esiintynyt tema oli kieltolain vastustajien arvostelu. SDP:n kansanedustajien mukaan vastustajat ajoivat asiaansa ala-arvoisesti, halveksuivat ja yllyttivät rikkomaan lakia, väittivät virheellisesti, että nykyisin juopotellaan enemmän sekä ettei laki vastaa kansan oikeustajua, kertoivat että vastustajien mukaan muka kaikki paha on kieltolaista lähtöisin. Kieltolakia kannattavat SDP:n edustajat valittivat sitä, että kieltolain vastustajia arvostettiin, ei kannattajille. Lisäksi useassa puheessa ihmeteltiin sitä, että kieltolakia vastaan käydään yhtä kevyesti eduskunnassa kuin erilaisissa (kansalais-)kokouksissa.

Työläiset esitettiin usein yhtenäisenä, homogeenisena joukkona, joka niin ikään on järjestäytyneelle työväenliikkeelle ominaista. Esimerkiksi 27.3.1931 *SSd*:n osiossa *Raittiussliike* oli juttu, jossa kerrottiin Ruoveden työväenyhdistyksen naisten käsittelien naisten kieltolain lopettamista vaativaa adressia. ”[K]okous kehoittaa

---

²⁷⁶ Kallenautio 1979, 189–190, 213; Häikiö 2007, 24. Liikkeen johtohahmo Vihtori Kosola oli jo aiemmin pitänyt lakia huonona.

²⁷⁷ Peltonen 1997, 97.

kaikkia työläisnaisia kieltäytymään kirjoittamasta nimiään kieltolainkaatamislistoihin, vaikka niitä esitettäisiin kuinka kauniissa valossa tahansa.”²⁷⁸ 1930-luvun vaihteen puoluelehtien sivuilla jakolinjat ovat näkyvissä.

Moraali ja talous muodostuivat eduskuntakeskustelussa vastinpareiksi. Nimimerkki A. U. korosti *SSd*:ssa, että ”valtion alkoholivarat tulisivat monen kärsivän kodin ja uuden juomarin hinnalla”.²⁷⁹ Tällaiset, taloudellisten voittojen ”hintaa” kuvaavat sanavalinnat olivat sosiaalidemokraattisessa, kieltolakimyönteisessä puheessa yleisiä. Näkökulmassa taloudellisilla menetyksillä ei ollut merkitystä, kunhan työväen moraali, kasvatusta ja raittiustyö – työväestön kohottaminen korkeampaan asemaan toteutui. Esimerkiksi SDP:n Toivo Aro totesi samassa puheessa, ettei taloudellisen tilan huononeminen ollut kieltolain vika, eikä tilanne ollut huonontunut, sillä kieltolain aikana kansan elintaso oli noussut.²⁸⁰

Kieltolakikeskustelussa lain kannattajat ja vastustajat nähtiin yleensä yhtenäisinä, vastakkaisina joukkoina. Toinen yleinen asetelma oli arvostelu sellaisesta puheesta, jossa kaikki alkoholiin liittyvät asiat rinnastettiin kieltolakiin. Esimerkiksi Väinö Voionmaa ihmetteli RKP:n Erik von Frenckellin hyökkäystä kieltolakiin vastaan, vaikka istunnossa käsiteltiin mallasjuomaveroa.²⁸¹ Oman puolen vastaavaa toimintaa myönnetty, vaikka mallasjuomaprozenttien korottamisen käsittelyssä kieltolain kannattajat nostivat useasti itse esiin alkoholiprozentin nostamisen innostavan kieltolain kaatajia toimintaan lakia vastaan.

Kieltolain kannattajat ihmettelivät sitä, miksi kannattajat, mutta ei sen vastustajat luettiin kiihkoilijoiksi. Tässä yhteydessä kieltolain kannattajat nostivat esiin paheksunnan siitä, että kieltolain kumoamiseksi oli taisteltu järjestelmällisesti lain voimassaolosta lähtien. Kieltolain kansanäänestys nostettiin samaan kategoriaan: äänestyksellä vastustajat saivat kieltolain kaadettua.

²⁷⁸ *SSd* 27.3.1931, ”Työläisnaiset, älkää menkö ansaan! Älkää missään tapauksessa kirjoittako nimeänne kieltolainkaatamislistoihin!”, 6.

²⁷⁹ *SSd* 22.4.1931, A. U., ”Raittiusesitelmää Inhassa”, 6. Nimimerkki ei tiedossa. Hirvonen 2000, 84–86.

²⁸⁰ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 198–200.

²⁸¹ II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 465.

Oman mielipiteen taakse lisättiin osin kuvitteellisia kannattajia rinnastamalla suurempi ryhmä oman kannan taakse: todettiin esimerkiksi, että kaikki ehdottoman raittiuden harrastajat olisivat kieltolain kannattajia tai että kieltolaki- ja raittiustyöntekijät eivät tehneet työtä taloudellisten etujen puolesta, vaan arvokkaamman kansan raittiuden. Muuhun puoluekenttään vetoaminen oli yleistä. Esimerkiksi yhden kauden kansanedustaja SDP:n Toivo Aro valitti, ettei mikään puolue uskalla ottaa kieltolain kaatamista virallisesti puolueohjelmaan. Tätä hän piti merkinä siitä, ettei kieltolain vastustaminen välttämättä ollut yhtä suurta kuin vastustajat halusivat antaa ymmärtää.²⁸² Tässä, kuten useissa sosiaalidemokraattien rivikansanedustajien puheissa, toistettiin puolueen virallista kantaa.

Yksittäisiin kieltolakivaikuttajiin vedottiin mielellään. Esimerkiksi Aino Lehtokoski väitti, että K. K. Aron mielipide olisi ollut kielteinen alkoholin sallittuun prosenttiinostoon nähden Raittiuden Ystävien kokouksessa Porvoossa.²⁸³ Lisäksi asiantuntijalausuntoja nostettiin usein esiin painostusryhmiin liittyvässä puheessa. SDP:n edustaja Hannes Ryömä uskoi, ettei tohtori Tuovisen väitöskirja, jossa kerrottiin, ettei 2,25% alkoholijuoma ole päihdyttävä, kelvannut Kieltolaki-liitolle, koska tulos ei ollut sellainen mitä liitto olisi halunnut.²⁸⁴

Kokoomuksen puheissa erilaiset vastapuolen nimitykset olivat yleisiä: esillä olleita käsityksiä olivat kieltolaki-intoilijat ja "kieltolakikiivailijat", jotka ymmärtävät väärin kieltolain vastustajien mielipiteet.²⁸⁵ Erityisesti kieltolain vastustajien puheissa esiintyi mielipide, jossa penättiin omaa vakaumusta, täyskiellottomien, Kieltolakiliiton tai toisten valitsijoiden sijaan. Kieltolain kannattajat rinnastettiin kieltolakimiehiin ja -ihmisiin tai kieltolain ankariin kannattajiin. Kokoomuksen puheissa otettiin huomioon kieltolain asema lain kannattajien tabuna: siitä ei voinut puhua kriittisessä mielessä.

---

²⁸² I Valtioapäivät 1930, Pöytäkirjat, 199.

²⁸³ Valtioapäivät 1931, Pöytäkirjat I, 458.

²⁸⁴ Valtioapäivät 1931, Pöytäkirjat I, 463.

²⁸⁵ Esim. Jaakko Ikolan puhe. Valtioapäivät 1930, Pöytäkirjat, 202.

Raittiusjärjestöissä toimineet kokoomuslaiset halusivat tehdä jaon raittiiden ja kieltolain kannattajien välille. Esimerkiksi Hjalmar Forstadius paheksui raittiuspuhujan kutsun peruuttamista raittiustapahtumaan, edustajan mukaan siksi, ettei puhuja halunnut mainita kieltolakia puheessaan.²⁸⁶ Kieltolain vastustajat pyrkivät provosoimaan kieltolain kannattajia kertomalla, että kieltolain ylläpitämisen mielipiteet horjuivat kieltolakia kannattavissa puolueissa- ja ryhmissä. Lisäksi puheissa viitattiin naisten kevään 1931 kieltolakiadressiin, Lapuan liikkeen ja ”täyskiellottomiin”, ja erityisesti raittiuskansaan ja -väkeen. Kieltolain kannattajat nimesivät lain vastustajat ”viinamiehiksi”.²⁸⁷ Kieltolakiajan lehdistössä oli tapana leimata moraalittomia tai ”väärää”, kieltolakia kannattaneita mielipiteitä esittäneet henkilöt juopoiksi, riippumatta siitä tiedettiinkö henkilö alkoholin käyttäjäksi.²⁸⁸

Eduskunnassa todettiin, että kieltolain vastustajat halveksuivat ja yllyttivät rikokomaan lakia ja että kieltolakia vastustavat sanomalehdet kaivoivat lailta pohjaa.²⁸⁹ Kokoomuksen edustajat ottivat paheksuvan kannan sosiaalidemokraattiin lehtiin. Kokoomuksen Pekka Pennanen kertoo ”eräästä sosiaalidemokraattisessa sanomalehtikirjoittajasta” jonka mukaan kieltolaista ei saa keskustella, kun suvaitsemattomilla ihmisillä on ylivalta.²⁹⁰ Jaakko Ikola puolestaan esitti, että suurin osa sanomalehdistä kannattaa lakia. Hänen mukaansa kieltolakimyönteiset sanomalehdet pitivät yllä väärää mielikuvaa yhtenäisestä, kieltolakia puolustavasta yleisestä mielipiteestä.²⁹¹

Painostusryhmiin liittyvissä lehtijutuissa paheksuttiin joukkoihin vetoamista kieltolakikysymyksessä, puhuttiin kieltolakiyhdistyksistä sekä toivottiin nukkuvan raittiusväestön heräämistä kieltolakia puolustamaan. Viittaukset vastapuo-

²⁸⁶ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1617.

²⁸⁷ SSd 29.3.1931, E. B–n., ”Viinalausuntoa odotellessa”, 13.

²⁸⁸ Kaartinen 2011, 153.

²⁸⁹ Esim. SDP:n Isak Penttalan puhe: I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 122–125.

²⁹⁰ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 136.

²⁹¹ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 203.

leen olivat ajoittain värikkäitä ja ehdottomia. Esimerkiksi US:n pakinoitsija Johannes nimesi lain kannattajat ”keropäiksi ja kavaljeereiksi”.²⁹² Nimimerkki A. L. syytti täyskiellottomien, lain vastustajien, yrittäneen myrkyttää työväestön.²⁹³ Nimimerkki A. U. puolestaan näki kieltolain kumoamis- ja adressipuuhat loukkauksena lakia kohtaan.²⁹⁴

3.4 KIELTOLAKIKANNAT EDUSKUNNAN TÄYSISTUNNOISSA JA PÄÄ-ÄÄNENKANNATTAJISSA

Seuraavaksi tarkastellaan kieltolakiin liittyviä kantoja täsmällisemmin. Aineisto on jaettu karkeasti sen mukaan, onko puhuja tai kirjoittaja ollut kannattanut lakia vai ei.²⁹⁵ Taulukko 1 osoittaa analysoitujen 124 täysistuntojen puheen jakautuvat. Puheista 69 niistä kieltolakia kannattavaa: näistä 53 oli SDP:n edustajien esittämää, 16 puhetta kokoomuksen. 26 puheessa lakiin ei esitetty suoraa mielihäilyä, tai sitä ei ollut luettavissa puheesta. Kieltolakiin kielteisesti suhtautuvista 29 puheesta 4 oli SDP:n edustajan ja 25 kokoomuksen. Kantaa ottamattomista 26 puheesta 15 oli kokoomuksen kansanedustajien esittämiä ja 11 SDP:n.

Taulukko 1. Kansanedustajien kanta kieltolakiin täysistuntoaineistossa. Lähde: Eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat 1929–1931.

Kanta/puolue	SDP	Kok.	Yhteensä
KYLLÄ	53	16	69
EI	4	25	29
EI KANTAA	11	15	26
Yhteensä	68	56	124

²⁹² US 19.4.1931, Johannes, ”Vanhan tutun tarinaa”, 9.

²⁹³ SSd 16.2.1930, A. L., ”Kieltolaki ja raittiuskysymys sos.-dem. puoluekokouksessa”, 11. Nimimerkki ei tiedossa. Hirvosen teoksessa esitetään 14 eri vaihtoehtoa nimimerkille. Ainoastaan Aina Lagus sopii nimimerkkiin, sillä hän oli kiertävä raittiuspuhuja. Durchman; Havu & Hendell 1933, 361; Hirvonen 2000, 53.

²⁹⁴ SSd 21.4.1931, A. U., ”Raittiusesitelmiä Inhassa”, 6. Tässä viitataan erityisesti naisten 1931 al-lekirjoittamaan kieltolain lopettamista vaativaan adressiin.

²⁹⁵ Kaartinen 2011, 37–42. Kaartinen on väitöskirjassaan käyttänyt samaa jaottelua.

Alkoholiin liittyvien eduskunnan asiakirjojen (53 kappaletta) jakauma oli 11 kieltolakia kannattavaa (1 toivomusaloite, 9 mietintöä ja 1 vastalause) ja 10 kieltolakia vastustavaa (5 toivomusaloitetta, 3 lakialoitetta ja 2 vastalauseetta). Suurimmassa osassa asiakirjoista ei otettu kantaa kieltolakiin. Näitä asiakirjoja olivat 6 hallituksen esitystä, 12 mietintöä, 3 toivomusaloitetta ja 11 vastalauseetta.

Immonen tutki sisällönanalyysin metodilla kieltolakivuosien 1919–1931 sanomalehtien pääkirjoituksia. Hänen tutkimusaineistossaan oli mukana *Uusi Suomi* ja *Suomen Sosialidemokraatti*. Hänen laskelmiensa mukaan *SSd*:sa oli pelkästään kieltolakia puolustavia pääkirjoituksia, kaikkiaan 80 kieltolain aikana. *US*:sa oli 5 kieltolakia puolustavaa, 29 suorasti vastustavaa ja 19 epäsuorasti vastustavaa lehtijuttua. Lisäksi lehdessä oli 8 selostavaa pääkirjoitusta kieltolaista.²⁹⁶

Immosen lisäksi Kaartinen on jaotellut *US*:n ja *SSd*:n lehtijuttuja niiden kannan mukaan. Hän on tutkinut naisten kieltolakiadressista 25.2–9.5.1931 ilmestyneitä uutisia, pää- tai mielipidekirjoituksia, pakinoita, puheita ja erilaisten kokousten ponsia tai lausuntoja. Kaikista Kaartisen tutkimista lehdistä adressin jättämiseen ehdoton kielteinen kanta oli *SSd*:lla ja myönteinen puolestaan *US*:lla. *SSd*:n materiaalista 18/18 oli adressiin nähden kielteisiä, kun taas *US*:n materiaalista kahdestatoista kolme oli kielteistä, 8 vastaan ja 1 neutraali.²⁹⁷ Lehtien kannoissa kieltolakiin liittyen on oletetusti selkeät jakolinjat.

Lehtiaineiston jakaumassa *US*:sa oli 39 kieltolain vastaista juttua, 1 lakia kannattava juttu ja 16 juttua, joista kieltolakikantaa ei pysty toteamaan. Uuden Suomen linja oli erityisesti vuoden 1931 lopulla vahvasti kieltolain vastainen.²⁹⁸ Yksi lakia kannattanut juttu oli kieltolakia kannattaneen raittiusväen julkilausuma, joka julkaistiin täsmälleen samanlaisena molemmissa lehdissä,²⁹⁹ se ei edustanut *US*:n omaa kantaa. Samat lukemat *SSd*:sa olivat 2 kieltolain vastaista juttua, 21

²⁹⁶ Immonen 1958, 29, 45.

²⁹⁷ Kaartinen 2006, 121–123, 129–131.

²⁹⁸ Esim. Larkio 1976, 181.

²⁹⁹ *US* 13.12.1931, ”Tämän sukupolven suurtyö kutsuu teitä!”, 4 & ” & *SSd* 13.12.1931, ”Tämän sukupolven suurtyö kutsuu teitä!” 8.

kannattavaa ja 20 kantaa ottamatonta juttua. 2 kieltolain vastaista juttua oli eduskunnan täysistunnoista kertoneet ”lehterimies” Hesekielin reportaasit.

Kantaa ottamattomia juttua oli hieman yli 1/3 eli 36 99:stä jutusta. 11 erillisessä mielipidekirjoituksessa, 9 pääkirjoituksessa ja 13 uutisessa esiintyi kieltolaki-kanta. Lisäksi aineistossa oli mukana 3 kolumnia ja 8 julkilausumaa tai kannanottoa. Julkilausumista ja kannanotoista 5 oli painostusryhmien lähettämiä, 3 *SSd*:n omia kirjoituksia. 99 jutusta 18 oli osiossa ”Muut lehdet”: *US*:n jutuista peräti 13 juttua ja *SSd*:n 5. Tällöin kanta ei ollut lehden oma.

Eduskuntapuheissa kieltolain vastustajat perustelivat kielteistä kantaansa sillä, että kieltolaki ei vastannut kansan oikeustajua, kieltolain tilalle olisi mahdollista saada parempi laki tavoittelemaan kansanraittiutta, kieltolaki ei ole pystynyt luomaan alkoholista vapaata kulttuuria, alkoholin kulutus on kasvanut kieltolain aikana, eikä kieltolain ylläpito ole onnistunut, vaan sen sijaan luonut salakuljetuksen ja trokareiden kulttuurin.

Kieltolaista luopumista perusteltiin valtion saamalla tuloilla taloudellisen pulakauden vuoksi sekä yleisellä mielipiteellä, jossa valtaosa kansasta ei kannattanut lakia. Lehtijuttujen kielteinen kanta perusteltiin huonontuneella raittiustilanteella, kansan tahdolla, valtion saamatta jäävillä alkoholituloilla, kieltolain valvonnan kuluilla sekä jonkin toisen lainsäädännön paremmuudella kansan raittiuden takaamiseksi.

Kieltolain kannattajat perustelivat mielipidettään eduskunnan täysistunnoissa kansan tahdolla, työväestön aseman parantamisella, kieltolaki- ja raittiussväen tahdolla, lain suurella periaatteellisella merkityksellä työväestölle ja yhteiskunnan roolilla alkoholiasioissa. Lehtijutuissa puolestaan vedottiin työväestön etuun.³⁰⁰ Kieltolain vastustajien taloudelliset teesit näyttäytyivät hyökkäyksinä lakia vastaan: kannattajien mielestä taloudellista tilannetta käytettiin hyväksi ja sillä pyrittiin kumoamaan laki, mitä ei voitu hyväksyä.³⁰¹

³⁰⁰ Esim. *SSd* 22.4.1931, A. U., ”Raittiusesitelmää Inhassa”, 6.

³⁰¹ *SSd* 1.12.1931, A. L., ”Kansanäänestys kieltolaista”, 8. Nimimerkki ei tiedossa.

Kieltolain kannattajat näkivät, ettei kansanraittiuden tavoitteeseen voinut päästä muuten kuin kieltolain avulla. Erityisesti neuvoa-antavaan kansanäänestykseen liittyvissä eduskuntakeskusteluissa kieltolain kannattajat viittasivat aikaan: he eivät käsittäneet kiirettä, joka heidän mielestään oli tullut leimaavaksi kieltolaki-asian käsittelyssä. Aikaan liittyvä näkemys oli tärkeä siksi, että useat kieltolain kannattajat olivat varmoja siitä, että kieltolaki osoittaa täyden hyödyllisyytensä ajan myötä, sitä alettaisiin noudattaa paremmin mitä kauemmin sitä ylläpidettäisiin ja kansa alkaisi ymmärtää lain tarkoituksen.³⁰²

Oskari Reinikainen ja Hannes Ryömä esiintyivät Soikkasen mukaan eduskunnassa SDP:n kieltolakikantaa vastaan keväällä 1931.³⁰³ Nämä aineistoon sisällyneet puheet olivat maltillisia. Reinikaisen puhe on itse asiassa analysoitu kieltolakia kannattavaksi puheeksi, sillä hänen mielestään kieltolakia ei kaadettaisi mallasjuoman alkoholiprosentin korotuksella: hän piti kieltolaista kiinni. Ainoa lause puheesta, josta voitaisiin todeta Reinikaisen kielteinen kanta lakiin, on pohdinta siitä, että Maalaisliiton eduskuntaryhmä jättäisi kieltolain kannattamisen tulevana syksynä.³⁰⁴ Sen sijaan Ryömä puhui halventavaan sävyyn Kieltolakiliitosta, jonka puolesta SDP:n kansanedustajien olisi pitänyt esiintyä. Lisäksi Ryömä puhui kieltolain kannattajista ne-muodossa, eli ei mieltänyt tässä yhteydessä itseään kieltolain kannattajaksi. Ryömä ei kuitenkaan sanonut suoraan, ettei kannata kieltolakia.³⁰⁵ Muita, yksillä puheilla, lakiin kielteisesti suhtautuvia SDP:n edustajia olivat Juho Pyy ja Edvard Huttunen.

Kokoomuksen eduskuntapuheissa hajonta oli suurempi. 1929–1931 kielteisesti lakiin suhtautuvia kansanedustajia olivat Toivo Aalto-Setälä (1 puhe), Hjalmar

---

³⁰² Esim. Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa II, 1629. Hurjimmassa tulevaisuuteen viittaavassa kannanotossa Väinö Voionmaa esitti, että jos lakia jatketaan vielä 100 vuotta, se saadaan toimeenpantua kunnolla. Paavo Virkkunen kiivastui tästä näkemyksestä todeten, että tällaiset ehdotukset ovat ”kokonaisten sukupolvien ruumiillisella ja siveellisellä terveydellä leikkelyä.”

³⁰³ Soikkanen 1975, 419.

³⁰⁴ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 56. Tällöin ei Reinikaisen mukaan SDP jaksaisi yksin kannatella lakia. Huomautus ei kuitenkaan kerro Reinikaisen omasta kieltolakikannasta, vaan puolueensa hypoteettista suhtautumisesta muuttuneeseen tilanteeseen puoluekentässä. Reinikaisen keväällä 1930 pitämä puhe on sen sijaan analysoitu kielteiseksi.

³⁰⁵ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, osa I, 456–457, 463–464.

Forstadius (3 puhetta), Kaarlo Huhtala (3 puhetta), Jaakko Ikola (3 puhetta), Edvard Kilpeläinen (1 puhe), Wiljo Kustaa-Kuuliala (2 puhetta), Erkki Paavolainen (1 puhe) Yrjö Puhakka (1 puhe), Erkki Perheentupa, (1 puhe), Kaarlo Huhtala (1 puhe) ja Paavo Virkkunen (6 puhetta). Myönteisesti lakiin suhtautuivat eduskuntapuheiden mukaan kokoomuksesta vain Väinö Malmivaara (1 puhe), Bror Hannes Päivänsalo (13 puhetta) sekä Hilja Riipinen (2 puhetta).

Kieltolain kannattajat koostuivat pääosin sosiaalidemokraattisista edustajista. SDP:stä myönteisesti lakiin suhtautuivat Toivo Aro (2 puhetta), Emanuel Aromaa (1 puhe), Toivo Halonen (1 puhe), Akseli Kanerva (1 puhe), Väinö Kivisalo (1 puhe), Aino Lehtokoski (11 puhetta), Matti Lepistö (1 puhe), Isak Penttala (2 puhetta), Juho Pyy (4 puhetta), Hilja Pärssinen (6 puhetta), Oskari Reinikainen (4 puhetta), Miina Sillanpää (1 puhe) sekä Väinö Voionmaa (18 puhetta). Järjestäytyneen työväestön kieltolakia kannattava linja on ristiriitaista, sillä kieltolain aikana työväestö rikkoi lakia ja edusti juopumusrikostilastojen kärkeä.³⁰⁶

3.5 VUOROVAIKUTUS EDUSKUNTAKESKUSTELUISSA

Eduskunnan kieltolakikeskusteluja on käsitelty monipuolisesti. On vielä yksi näkökulma, joka on mielekästä nostaa esiin kiihkeää mielipiteen vaihtoa käsitellessä aiheessa. Vuorovaikutus on olennainen osa keskustelun lähtökohdassa, sillä yksi esitetty mielipide ei varsinaisesti ole keskustelua. Välihuudot havainnollistavat keskustelussa näkyvää vuorovaikutusta. Huudot ovat periaatteessa kiellettyjä, mutta niitä ei ole yritetty poistaa täysistuntokeskusteluista, koska käytäntö on vakiintunut. Ne tuovat selkeyttä ja väriä jäykkiin keskusteluihin ja toimivat kahden edustajan välisenä huomautusten vaihtona.³⁰⁷ Välihuutoja eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa vaalikaudella 2007–2011 tutkineet Henrik Manner, Lasse Winter ja Matti Wiberg toteavat, että aihealuetta on tutkittu Suo-

³⁰⁶ Kaartinen 2011, 249; Pulkkinen 2015, 144.

³⁰⁷ Nousiainen 1981, 458, 463.

messa liian vähän. He pitävät välihuutoinstituutiota Britannian parlamentin ala-huoneen puhetyylille ominaisena, jossa erityisen rikas huutaminen ja puheiden keskeyttäminen kuuluu asioiden käsittelyyn.³⁰⁸ Välihuudot ovat eduskunnan puheita tutkineen Turjan mukaan yhteydessä teatraaliseen ja kiihkeään puhetyyliin eduskunnassa.³⁰⁹ Seuraavassa laskelma eduskunnan alkoholikeskusteluissa 1929–1931 ilmaistuista välihuudoista puolueittain ja edustajittain.³¹⁰

Taulukko 2. Välihuudot puolueittain valtiopäivien alkoholipuheissa 1929–1931. Lähde: Eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat 1929–1931.

Puolue	SDP	Kok.	RKP	RVP	ML	STPV	Yht.
Huudot (kpl)	67	32	23	16	16	1	155
Eniten huutoja/ puolue (kpl)	Voionmaa (35)	Ikola (20)	von Frenckell (11)	Sergelius (16)	Kivioja (4)	Myllymäki (1)	93

Taulukosta 2 nähdään SDP:n ja kokoomuksen suuri rooli välihuutojen esittäjinä. Vaikka Maalaisliiton osuus puheenvuorojen määrässä ja pituudessa oli kolmanneksi suurin, jää tästä näkökulmasta tarkasteltuna Maalaisliiton osuus vähäiseksi. Erityisesti SDP:n Väinö Voionmaa (35 huutoa) ja kokoomuksen Jaakko Ikola (20 huutoa) erottuivat aineistosta monenkirjavilla huudoillaan; tällaista yhtä äänitorvea ei Maalaisliitolta löytynyt, vaan Vilho Kivioja edusti neljällä huudolla vain neljäsosaa kaikista puolueen huudoista. Voionmaan ja Ikolan huudot edustivat kolmasosaa kaikista aineiston välihuudoista. RKP:n ja RVP:n huudot yksilöityivät lähinnä Erik von Frenckelille ja Max Sergeliukselle. STPV:n ainoa välihuutaja oli Lauri Myllymäki.

155 välihuutoa aineiston 378 puheessa tarkoittaa käytännössä yhtä huutoa joka toisessa puheessa. Laskelmissa on mukana vain yksilöidyt huudot, yleisempiä, koko eduskunnan esittämiksi määriteltyjä huutoja on vielä enemmän kuin luvut

³⁰⁸ Manner, Winter & Wiberg 2012, 132–133. Tutkijat ovat kiinnittäneet erityistä huomiota huutojen suureen määrään.

³⁰⁹ Turja 2007, 168, 173–175. Turja on analysoinut puheita 1917–1995 ja jakanut puheet kolmeen eri tasoon: kansaedustajien puhe (pintataso), poliittisen kulttuurin taso (toinen taso) sekä eduskuntaretoriikan syvä taso, joka muodostuu neljästä puhetraditiosta: klassinen, kanoninen, teatraalinen ja rationaalisi-legaalinen.

³¹⁰ Täysistuntojen pöytäkirjoissa välihuudot on merkitty sulkujen sisään.

osoittavat. Näiden lisäksi pöytäkirjoihin on lisätty huudot vasemmalta, keskeltä tai oikealta ja koko eduskunnan esittämät tai eduskunnasta kuuluneet naurahdukset.

Välihuudot ovat väylä puolueiden ja kansanedustajien aktiivisuuden tarkastelemaan täysistunnoissa. Välihuuto rikkoo kansanedustajan velvollisuutta vakaasta ja arvokkaasta käyttäytymisestä. Normien mukaista käytöstä ei ole toisen puheen keskeyttäminen suoraan ilman pahoittelua, värikkäistä kommentteista puhumattakaan. Välihuuto on luvaton keskeytys, joten edustaja rikkoo tietoisesti yhteisiä sääntöjä. Edustaja asettaa itsensä rangaistuksen uhkaan, joten edustaja ei huuda ilman perusteita. Välihuudoista rankaiseminen on silti harvinaista.³¹¹

Välihuudoilla on yhteys henkilön kieltolakikantaan. Suurin osa yksilöidyistä huudoista (Voionmaan ja Ikolan huudot) kuuluvat kieltolain kiihkeille kannattajille ja vastustajille. Esimerkiksi kokoomuksen Edvard Kilpeläisen puheessa Voionmaa otti kantaa useaan otteeseen Kilpeläisen mielipiteisiin:³¹²

”---saisi vapaasti äänestää oman vakaumuksensa mukaan, (Eduskunnasta: Oikein!) ei katsoa sitä, mitä vaatii ehkä Kieltolakiliitto, mitä ehkä yksi tai toinen valitsija sanoo, (Ed. Voionmaa: Entäs Raittiudenystävät!). --- Tämähän ei ole vain yhteiskunnallinen kysymys, edustaja Voionmaa, tämä on myöskin omantunnon ja vakaumuksen kysymys. (Ed. Voionmaa: On!) Tässä ei ole kysymyksessä lapualaisuus, ei ole kysymys oikeistosta, keskustasta eikä vasemmistosta.”³¹³

Puhe havainnollistaa aineistossa esiintyneitä teemoja. Puheenvuorossa esiintyi ajan poliittinen kulttuuri (Lapuan liike), puoluepolitiikka (oikeisto, keskusta, vasemmisto) sekä kieltolakiin vaikuttaneet painostusryhmät (Kieltolakiliitto ja Raittiuden Ystävät).

³¹¹ Manner, Winter & Wiberg 2012, 134.

³¹² Välihuudot on merkitty sulkuihin kuten ne alkuperäisessä aineistossa esiintyvät.

³¹³ II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 1014, Edvard Kilpeläisen (Kok.) puhe.

Keskustelujen kiistakumppaneiden etsimisessä tarkastellaan puheissa esiintyneitä välihuutoja, kun arvioidaan sitä, kenen puheisiin esitettiin huutoja ja kuinka monta kertaa. Kaikkein kiihkeimmin eri mieltä olleet edustajat puhuivat suoraan päälle. Ahkerin huutaja Voionmaa esiintyi varsinaisena häirikkönä, sillä vain yhdessä SDP:n Lehtokosken puheessa hän ilmaisi olevansa samaa mieltä aiheesta. Lisäksi yhdessä Edistyksen sosiaaliministeri Kivimäen puheessa Voionmaa ikään kuin antoi hyväksynnän Kivimäen kommentille: ”[t]arkoitan tällä sitä, että kieltolain kannattajatkin nyttemmin olisivat taipuvaisia kansanäänestyksen kautta ottamaan selvää kansan todellisesta mielialasta kieltolain suhteen. (Ed. Voionmaa: Määrätyin edellytyksin. Puhuja: Olkoonpa määrätyin edellytyksin.)³¹⁴

Yhdessä Reinikaisen (SDP) puheessa Voionmaa esitti sekä kielteisen että myönteisen huudon ja yhdessä Edvard Kilpeläinen (Kok.) puheessa Voionmaa esitti yhden myönteisen ja kaksi kielteistä välihuutoa. Voionmaan huudoilta ei ollut kukaan turvassa: hän käytti huutamista yli puoluerajojen välittämättä siitä, kannattiko puhuja lakia vai ei. Edes kieltolakinäkemyksiltään samankaltainen kokoomuksen Bror Hannes Päivänsalo ei säästynyt huudoista, vaan Voionmaa vaati tarkennuksia Päivänsalon lakia kannattaviin perusteluihin.³¹⁵

Helpoimmin Voionmaan sai huutamaan kieltolain kokoomuslaiset vastustajat Jaakko Ikola, Yrjö Puhakka sekä ennen kaikkea Paavo Virkkunen. Virkkunen yllytti, ehkä tietoisesti, Voionmaata osallistumaan keskustelun kulkuun 9.12.1930: ”Ed. Voionmaalla ei ole mielestäni syytä moittia nykyistä hallitusta siitä, että se on eduskunnalle tehnyt tällaisen esityksen, sillä hänhän ilmoittaa lausuntonsa lopussa että hän tällä kertaa ei ole valmis hyväksymään hallituksen esitystä: näissä sanoissa on kait viittaus siihen, (Ed. Voionmaa: Ei ole!) että meidän täytyy ryhtyä erikoisiin toimenpiteisiin nykyisen kestäättömän tilanteen selvittämiseksi. (Ed. Voionmaa: Ei ollut tarkoitus!).”³¹⁶ Voionmaan ahkera huutaminen on erikoista, sillä Halila kuvaa Voionmaata rauhallisena poliitikkona, puolueen omatuntona,

³¹⁴ II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 998.

³¹⁵ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat II, 1502, 1610.

³¹⁶ II Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 515.

joka ei kuulunut ”riehujien ja pauhaajien” joukkoon. Lisäksi hänen melkein kirjaimellisesti toistamaa sosiaalidemokraattista puhetyyliä voi pitää outona, sillä Voionmaa korosti järkeä ja moraalialueita auktoriteettiin uskomista vastaan.³¹⁷

Jaakko Ikola huusi käytännössä vain SDP:n puheiden päälle haastamalla heidän mielipiteensä. Erityisesti toinen eteläpohjalainen toimittaja Isak Penttala ajautui sananvaihtoon: kukaan ei hämmästyne, vaikka (---) [Vaasan] vaalipiiristä ensi vaalien jälkeen tuleekin tänne eduskuntaan ainoastaan ed. Ikola yksinään edustamaan kokoomuspuoluetta (Ed. Ikola: Ei pidä ennustaa.) Toivottavaa on, että se ed. Ikolan viime kerralla lausuma väite, että „kieltolakiuskko on sitten viime nujakan jo monista edustajista pahasti rapissut” (Ed. Ikola: Todistuksia!), osottaisi pitävänsä yhtä vähän paikkansa kuin yleensä tässä kysymyksessä hänen muutkin esittämänsä väitteet (Ed. Ikola: Aikapa sen näyttää.).³¹⁸ Puheessa Penttala näytti kyllästymisensä Ikolan kieltolain kannattajien puheiden arvosteluun ja kritisoi itse Ikolan edustaman puolueen vähäistä kannatusta ja hänen ammattitaitoaan.

Toinen näkökulma välihuutoihin on se, keiden edustajien puheissa esiintyy välihuutoja. Liitteessä 4 on esitetty välihuutoja sisältävät eduskunnan täysistuntojen kieltolakikeskustelun 1929–1931 puheet. Puheita esittivät erityisesti Voionmaa ja Päivänsalo. Voionmaan puheista 14 ja Päivänsalon 17 sisälsi välihuutoja. SDP:stä Aino Lehtokosken ja Oskari Reinikaisen sekä kokoomuksen Paavo Virkkusen ja RKP:n Erik von Frenckellin viidessä puheessa esiintyi välihuutoja. Lisäksi Maalaisliiton Kalliokosken ja Kiviojan puheissa oli neljä välihuutoa.

Yhteensä jakauma puolueittain on SDP:n 41 puhetta, kokoomuksen 36 puhetta, Maalaisliiton 33 puhetta ja muut puolueet 15 puhetta. Liitteessä on lueteltuna kaikki edustajat, joiden puheissa esiintyi välihuutoja. Välihuutoja on esitetty usein yksittäisten edustajien yksittäisiin puheisiin. SDP:n ja kokoomuksen merkittävä rooli näkyy jälleen: edustajien puheita on tässä laskelmassa 77 kaikkien muiden puolueiden 47 puhetta vastaan. Välihuutoja sisältäneitä puheita oli 124, mikä on kolmasosa kaikista 378 puheesta.

³¹⁷ Halila 1969a, 164–165.

³¹⁸ I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 186.

Päivänsalon ja Voionmaan puheet herättivät eniten keskustelua eduskunnan alkoholiin liittyvissä täysistuntokeskusteluissa. Syy kytkeytyy heidän esittämiin näkemyksiinsä. Päivänsalon puheet edustivat tosiasioille silmiä ummistavia, yleisen mielipiteen vastaisia ulostuloja, jotka jo tästä syystä aiheuttivat paljon polemiikkaa. Lisäksi Päivänsalo oli harvoja painokkaasti kieltolakia kannattaneita kokoomuksen edustajia 1930-luvun vaihteen eduskunnassa. Päivänsalon puheiden aikana on useita merkittäviä Naurua eduskunnassa- tai Hilpeyttä eduskunnassa - huomautuksia.³¹⁹

Päivänsalon toiminnalla oli merkitystä puheidensa vastaanottoon. Esimerkiksi 14.4.1931 hän osoitti melkein todellisuudesta irtaantumista kertomalla suomalaisten juomatavoista: ”Suomen kansa on niin vaikeassa asemassa, että hätäänsä tarvitsee muuta kuin olutta. (Hilpeyttä eduskunnassa). Täällä aina vain huudetaan olutta ja väkijuomia. Ei suinkaan Suomen kansa sillä ole autettu. Minusta ikään kuin leikitellään Suomen kansan kanssa ja pidetään melkein kuin pilana meidän vakavaa, rakasta kansaamme.”³²⁰ Eduskunnan reaktion voi nähdä spontaanina tai epäuskoisena. Päivänsalo ei ottanut huomioon sitä, minkälaisen yhteiskunnan kieltolaki oli luonut. Kieltolain täysin välinpitämättömän rikkomisen lisäksi kansan oikeustaju oli romuttunut.³²¹

Päivänsaloa vastaavia perusteluja mielipiteilleen esittänyttä Väinö Voionmaata arvostettiin eikä hänen puheilleen naurettu yhtä paljon. Vakuuttavuuteen on vaihtanut edustajan yleinen arvovalta, mikä oli Voionmaan tapauksessa reilusti korkeammalla. Voionmaan kaksoisrooli eduskuntakeskusteluissa on erikoinen, sillä hän oli toisaalta alkoholiasiantuntija, mutta toisaalta hänen puheensa sisältö oli lähellä sosiaalidemokraattista tyyppiedustajaa.

Huudot näkyivät ajoittain vilkkaana edustajan ja välihuutajan ajatusten vaihtona. Esimerkkinä kieltolakikeskustelujen rikkaasta välihuutojen käytöstä on ote Väinö Voionmaan puheesta 11.2.1930:

---

³¹⁹ Esim. Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat II, 1502.

³²⁰ Valtiopäivät 1931, Pöytäkirjat, 459.

³²¹ Esim. Pulkkinen 2015, 167.

”Mitä me koko kieltolailla tekisimme, jos tässä jo ilmankin päästäisiin niille toivotuille perille (Ed. Ikola: Mutta ei päästä silläkään!) Me koetamme päästä ja kieltolaki on monipuolinen laki. Se ei toimi ainoastaan sillä ahtaalla alalla, jossa ed. Ikola näkee sen, vaan sillä on paljon avarammat toimialat. (---) Mutta ovatko ne [alkoholin kulutuksen luomat olosuhteet] oikeastaan paremmat muuallakaan (Ed. Ikola: Ei muualla juoda pirtua!). Tarkastakaamme Ruotsin oloja. Svenska Morgonbladetin saamien tietojen mukaan – on väkijuomien kulutus jatkuvasti lisääntynyt Ruotsissa. (---) Sama suunta on ollut vallalla viinien kulutuksessa (Ed. Ikola: Ja meillä pirtussa!).”³²²

Välihuutojen ympärillä ilmaistussa puheessa näkyy kieltolain kannattajien (Voionmaa) ja vastustajien (Ikola) omien mielipiteiden suora esittäminen. Puheessa esiintyy lisäksi edellisissä alaluvuissa esitettyjä puheiden keskeisimpiä teemoja: raittiustilanne (väkijuomien kulutus), viittaus Ruotsiin sekä salakuljetus. Lisäksi puheessa havainnollistetaan julkista keskustelua (Svenska Morgonbladet) eduskuntapuheen osana.

Täysistuntokeskustelujen vuorovaikutusta havainnollistetaan edelleen keskustelujen kiistakumppaneiden avulla. Tässä tapauksessa puheista on etsitty viittauksia muihin kansanedustajiin, joista tarkastelussa on kaikkein jyrkimmät. Näkökulma havainnollistaa aiempien ohella sitä, millaisia keskeiset kieltolakikeskustelijat vuosien 1929–1931 eduskunnassa olivat.³²³

Voionmaan intohimoa ja häiriköimistä kieltolakiasiaassa kuvaa muiden edustajien käsittely hänen puheissaan. Voionmaa arvosteli Maalaisliiton edustajien kieltolakikantojen muutosta ja ihmetteli Wiljo-Kustaa Kuulialan, ”tunnetun raittiustiehen”, mielipidettä, jossa hän kannatti kieltolain vastaista aloitetta. Lisäksi

³²² I Valtiopäivät 1930, Pöytäkirjat, 133.

³²³ Honka-Hallila 2006, 248. Aiemmassa 1920–1930-lukujen eduskuntakeskusteluun liittyvässä kirjallisuudessa nostetaan keskustelujen kiistakumppaneiksi Hilja Pärssinen ja Hilja Riipinen sekä K. R. Kares ja Yrjö Räisänen. Tutkielman aineistossa asetelma ei näkynyt.

hän totesi, että kokoomuksen Yrjö Puhakan aloitteessa tarkoituksena on kielto-
lain kaataminen. Voionmaa paheksui Jaakko Ikolaa sekä arvosteli Pekka Penna-
sen ymmärrystä. Edelleen Voionmaa esitti oikeusministeri Toivo Kivimäen kai-
vaneen haudan kieltoilaille ja kirkkoherra Edvard Kilpeläisen pitäneen hautajais-
puheen.

Lisäksi Voionmaa ajatteli, ettei RKP:n Ernst von Born halunnut kielto-
lain toimi-
van. Saman puolueen Erik von Frenckellille hän puolestaan muistutti, että kiel-
tolaki- ja raittiustyöntekijät eivät tehneet työtä taloudellisten etujen puolesta ja
siksi kieltoilaista ei voinut luopua. Voionmaa otti kantaa lisäksi Hjalmar Forsta-
diuksen ”alkoholia tyrkyttävään” mielipiteeseen. Voionmaa hyökkäsi niin ikään
Virkkusen ymmärrykseen kansasta: Voionmaan mukaan ”Virkkusen kansan”
muodostivat virheellisesti alkoholin nauttijat. Lukuisat esimerkit havainnollista-
vat Voionmaan kaksoisroolia ajan eduskunnassa: hän oli toisaalta arvostettu po-
liitikko, mutta kieltolakiasiassa hän antoi tunteidensa ohjata.

Toinen merkittävä kielto-
lain kannattaja Bror Hannes Päivänsalo otti Voionmaata
rauhallisemman näkökulman kielto-
lain vastustajiin. Vaikka hän vastusti puo-
luetoverinsa Jaakko Ikolan sekä RKP:n Georg Schaumanin ja Erik von Frenckel-
lin alkoholikäsitteitä, ei hän samalla tavoin toistuvasti hyökännyt muiden edus-
tajien mielipiteisiin. Päivänsalon taktiikka oli kohdistaa yksittäiset vertaukset tie-
tyille edustajille, esimerkiksi Jaakko Ikolalle.

Kokoomuksen Paavo Virkkunen arvosteli kielto-
lain kannattajien Väinö Voion-
maan, Aino Lehtokosken, Wiljami Kalliokosken, ja Kalle Lohen mielipiteitä. Ar-
vioinnin syinä olivat pääasiassa edustajien mielipiteiden ristiriitaisuus todelli-
suuden kanssa. Hjalmar Forstadius puolestaan huomautti puoluetoverilleen, että
yhteiskunnalla, ei kansalla, on vastuu kieltoilaista ja että lakia pitää noudattaa oli
oma mielipide mikä tahansa. Tässä hän paheksui Virkkusen ymmärtäväistä asen-
netta kieltolakirikoksiin.

SDP:n muista edustajista Hannes Ryömä rinnasti Erik von Frenckellin lapuanliikkeen johtajaan Vihtori Kosolaan ja kuvitteli heidät yhdessä Helsingin Senaattorille kansannousuun vaatimaan alkoholia. Ryömän vertaus kertoo olennaisesti RKP:n von Frenckellin roolista yhtenä SDP:n eniten vihaamana kieltoain kannattajana. Aino Lehtokoski sen sijaan paheksui erityisesti Paavo Virkkusen kielto lakimieli piteitä, sillä Virkkusta ei voitu Lehtokosken mielestä pitää vakavasti otettavana kielto lakikeskustelijana hänen muutettua kantansa lakiin kannattavasta vastustavaksi.

Hilja Pärssinen puolestaan maalasi surullista tulevaisuudenkuvaa, jossa Jaakko Ikola aukaisee viinavirrat ja saa ne tulvimaan. Ikola itse puhui ivaavaan sävyyn Maalaisliiton Kyösti Kallion kielto lakikannasta, joka edustajan mukaan oli peräisin Maalaisliiton toisen kansanedustajan, Väinö Kivilinnan, "kielto lakikomissarin, harjoitus- ja kertauskursseilta". Lisäksi Ikola vastasi Bror Hannes Päivänsalon kritiikkiin ja teki selväksi, ettei uskonut hänen mielipiteisiinsä lainkaan.

SDP:n kansanedustajat esiintyivät hyökkäävämpinä kielto lakiasioden suhteen kuin kokoomuksen. Jaakko Ikola on poikkeus Kokoomuksen kansanedustajista: vaikka hän toimi eduskunnassa vain puolet tarkastelemastani ajanjaksosta, vuoden 1929 alusta heinäkuuhun 1930, oli hän välihuutojen ja muiden edustajien puheissa esiintyvien nimeämisten näkökulmasta edustaja, joka otti iskuja vastaan, mutta niin ikään antoi niitä itse paljon.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkielmassa oli aineistolähtöinen lähestymistapa, jossa aineistoa analysoitiin monesta eri näkökulmasta. Temaattisena ratkaisuna käsittely painottui kahteen päälinjaan: toimijat ja keskustelut. Kahden kokonaisuuden esitys oli valinta, joka selkeytti kirjallista esitystä. Keskustelun analysointi ilman toimijoita olisi jättänyt tärkeän osa-alueen pois ja tehnyt analyysista liian yksioikoisen – toimijoiden esittäminen keskustelun käsittelyn ohessa olisi aiheuttanut toistoa. Analysoinnissa käytettiin toisiaan tukevia kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysia. Tutkimuskohteen lähestyminen pelkästään toistuneiden teemojen tai yksittäisten puheiden tarkastelulla olisi jättänyt tulkin vajaan. Puheiden keskinäinen arvottaminen on näkökulma, mistä koko tutkielman olisi voinut rakentaa, mutta se olisi aiheuttanut aineistomäärän liiallisen supistumisen.

Aineisto esitettiin yleiseltä tasolta kohti pienempiä yksityiskohtia. Ensin esitettiin pöytäkirja-aineisto kokonaisuudessaan, sitten pelkästään kieltolakiaineisto. Lähtökohtaisesti aineisto jaettiin edustajien puolueiden mukaisesti, jonka jälkeen aineistosta laskettiin keskeiset puhujat, toimijat, joiden puhetta tarkasteltiin. Toimijuus-näkökulma ulotettiin alaluvussa 2.2 toimijoiden taustoihin asti. Luvussa 3 tarkasteltiin keskustelua yleisellä tasolla toistuneiden teemojen (alaluku 3.1) ja edustajien tietämyksellä (alaluku 3.2). Keskustelusta erotettiin jakolinjat alaluvussa 3.3, jotka olivat keskeisiä kieltolakikeskustelussa. Tässä yhteydessä painostusryhmät esitettiin osana selkeitä jakolinjoja. Edelleen alaluvussa 3.4 tarkasteltiin yksittäisten edustajien kieltolakikantoja. Alaluvussa 3.5 edettiin pidemmälle ja tarkasteltiin yksittäisten puheiden ja edustajien suhteita toisiinsa.

Keskustelijoiden puhetapa ilmentää 1930-luvun vaihteen poliittista keskustelua. Keskusteluissa esitettiin edustajien omat mielipiteet lakiin ja kiisteltiin siitä, kenen näkökulma lakiin oli oikea. Lisäksi keskustelut nostivat esiin teemoja, jotka olivat aikakaudelle tärkeitä. Puheiden avulla on vaikeaa tarkastella ajan konteksteja, siksi pää-äänenkannattajien käyttäminen oli perusteltua: sanomalehtiaineisto osoittautui päteväksi tukiaineistoksi valtiopäivätekstien rinnalle. Lehdet

esittivät kieltolakikeskustelun julkisuuden näkyvyyden ja aiheen käsittely havainnollisesti keskustelun merkittäviä osa-alueita. Jos samat näkemykset toistuivat molemmissa lähdeaineistoissa, aihealueet olivat tutkimustuloksia jo sinänsä.

Henkilöiden tarkempi esittäminen oli tarpeen, sillä toimijan roolilla ja taustalla oli merkitystä hänen mielipiteeseensä. Näin nähtiin paremmin osallistuva ihminen politiikan toimijana. Tutkielma vahvisti käsitystä siitä, että puolueiden kieltolakiasioissa oli puolueen muusta eliitistä erilliset mielipidevaikuttajat. Aineiston keskeisistä kieltolakivaikuttajista vain kokoomuksen Pekka Pennanen mahtui puolueiden keskeisten avainhenkilöiden listalle.

Poikkeus edellä mainitusta oli SDP:n sisäpiiriin kuulunut Väinö Voionmaa, joka oli merkittävin kieltolain puolesta puhunut poliitikko. Hän ei kuitenkaan kuulunut puolueen johtoon tai keskeisiin toimielimiin. Toisaalta hänen merkityksensä esimerkiksi ulkopoliitiikkaan oli merkittävä. Hän oli keskimääräistä puhujaa vaikutusvaltaisempi kieltolakikeskustelija. Vahvasti kieltolakia kannattanut Voionmaa otti kantaa lain periaatteellisen merkityksen puolesta, vetosi tilastoihin, etsi kieltolain kannattajien ja vastustajien oikeudentuntoa sekä ennen kaikkea piti kiinni laista sen olemassaolon loppuun asti.

Toinen vahva kieltolain kannattaja oli kokoomuksen Bror Hannes Päivänsalo. Hän perusteli kantaansa uskonnollisella vakaumuksella. Hän oli sitä mieltä, ettei alkoholin aiheuttamia ongelmia voinut ratkaista muuten kuin poistamalla juoma yhteiskunnasta. Helsinkiläinen Päivänsalo puhui erityisen paljon kotikaupunkinsa ongelmista. Hän vertasi usein kieltolain ajan alkoholinkäyttöä 1910-lukuun, joka edustajan mielestä oli laajempaa ja suurempaa. Päivänsalon näkemykset eivät olleet vakuuttavia, sillä nimenomaan Helsinki oli kieltolain ajan laitoman alkoholin välittämisen keskus.

Vahvin kieltolain vastustaja, kokoomuksen Paavo Virkkunen, nojasi puheensa kansan mielipiteeseen, joka oli lakia vastaan: koska lakia ei kannatettu riittävästi, se oli kumottava. Toinen kieltolain vastainen kokoomuslainen, Pekka Pennanen

puolestaan nosti esiin ”saunan ja viinan”: kansanomaiset perinteet alkoholikäytössä ja käytön kielloista huolimatta.

SDP:n toiseksi äänekkäin edustaja Aino Lehtokoski perusteli mielipidettään kieltoain vahvana kannattajana kansan tahdolla, jonka mukaan kielto laki oli saatava käytäntöön paremmin. Lehtokosken mukaan alkoholin vaikutus kansaan oli haitallista ja sen heikentämä kotien hyvinvointi oli laajemmin yhteydessä koko yhteiskunnan siveyskäsitteeseen. Lehtokosken ideaalisessa maailmassa yhteiskunta olisi täysin alkoholista vapaa. Hilja Pärssinen oli Lehtokosken ohella toinen naiskansanedustaja, joka esiintyi säännöllisesti lain puolesta. Hänen näkemyksensä mukaan alkoholi oli yhteiskunnallinen asia, jonka roolia alkoholin rajoittajana ei voinut ylikorostaa. Muut aktiiviset SDP:n kielto lakikeskustelijat olivat Oskari Reinikainen ja Hannes Ryömä.

Niin ikään lehtien mielipidekirjoittajat olivat ajan vaikutusvaltaisia toimijoita. *US:n* Johannes esiintyi arvostelijana, joka arvioi edustajia niiden persoonallisuuden ja luotettavuuden mukaan. *SSd* ei mielipidekirjoituksissa käyttänyt yhtä rajuja arvioita kansanedustajista: lehtereiltä eduskunnan toimintaa seurannut He-sekiel lähinnä referoi eduskunnan keskusteluita reportaaseissaan.

Papisto oli suurin yksittäinen kielto lakikeskusteluun osaa ottanut ammattiryhmä. Edustajien ikäjakauma oli vaihteleva, viisi iän perusteella eroteltua ryhmää olivat samankokoisia. Vanhimmat edustajat, kuten Voionmaa ja Päivänsalo, puhuivat paljon ja monta kertaa. Sen sijaan nuoremmat edustajat, kuten Jaakko Ikola tai Wiljo-Kustaa Kuuliala esittivät yksittäisiä voimakkaita puheenvuoroja. Kansanedustajien maantieteellinen edustavuus kattoi maan Lappia lukuun ottamatta: edustajat olivat pääosin pieniltä maaseutupaikkakunnilta. Kielto lakikeskusteluun 1929–1931 osallistunut tyyppiedustaja oli korkeakoulutettu, todennäköisimmin ammatiltaan pappi tai muu hengellisen työn tekijä.

Henkilön tausta ei aina selittänyt henkilön käyttäytymistä. Keskustelujen taustalla ja keskiössä vaikuttaneet painostusryhmät sekä puolueet olivat merkittävässä asemassa sille, miksi kansanedustajat esittivät sellaisia mielipiteitä kuin

esittivät. Ryhmistä Täyskiellottoman kansanraittiuuden edistämislitto (TKE) oli kieltolain vastainen järjestö, Kieltolakiliitto kannatti lakia.

Kansanedustajat eivät toimi itsenäisesti, sillä painostusryhmät pyrkivät vaikuttamaan edustajien toimintaan ja päätäntävaltaan. Tällaisella vaikuttamisella tarkoitetaan sitä, että päätöksentekijä toimii painostusryhmän tahdon mukaisesti – edustaja ei olisi päätenyt vastaavaan ratkaisuun tai käyttäytymiseen tai olisi muuttanut toimintaansa ilman sitä.³²⁴ Täysistuntopuheissa on yhteys edustajan jäsenyyteen kieltolaki- tai raittiusjärjestössä. Painostusryhmät pyrkivät muokkaamaan edustajan käyttäytymistä, mutta muodollisesti edustajat olivat riippumattomia. Jos sama puhetapa esiintyy sekä painostusryhmän tekstissä että kansanedustajan puheessa, on yhteys selkeä riippumatta edustajan henkilökohtaisesta mielipiteestä. Sillä mitä sanottiin, on merkitystä.

Kieltolain kannattajat esiintyivät eduskunnassa ja SDP:n pää-äänenkannattaja *Suomen Sosialidemokraatissa* tunnustetut tosiasiat hylkäävinä. Erityisesti SDP:n kieltolakia kannattanut väki toisti puolueen ja Kieltolakiliiton virallista linjaa tai yhdisti sen muihin perusteluihin kieltolain kannattamisen puolesta, käytännössä poikkeuksetta. Merkittävimmät kieltolain kannattajat olivat joko Kieltolakiliiton jäseniä tai toimivat liitossa keskeisessä asemassa.

SDP:n kiihkeimmät kieltolain kannattajat eivät kaihtaneet henkilökohtaisuuksiin asti menevää käyttäytymistä eduskunnassa, saadakseen huomiota mielipiteilleen. SDP:n virallista kantaa toistavat edustajat ovat SDP:n tyyppiedustajia, joiden mielipidettä henkilöiden omat taustat eivät selitä yhtä hyvin kuin puolueen kanta. Osa edustajista toisti sanatarkasti puolueen tai painostusryhmän kantaa, joten ei ole uskottavaa, että mielipide olisi ollut toimijan oma. Kokoomuksen tyyppiedustajaa on haasteellisempaa kuvailla, sillä puolueessa mielipiteet hajaantuivat kieltolain suhteen ja esimerkiksi eniten äänessä ollut lain kannattaja Päivänsalo edusti poikkeusta.

---

³²⁴ Sipponen 1982, 551, 553.

Kieltolain kannattajien kantaa on perusteltu lainsäädännön yliarvioinnilla. Ajatuksena oli, että lain avulla voitaisiin vaikuttaa kansalaisten mielipiteisiin.³²⁵ Ajattelutavasta kertoo useat sosiaalidemokraattiset puheenvuorot, joissa uskottiin lainsäädännön paremman toteuttamisen saavan kieltolain vastustajien esittämät lain epäkohdat korjattua. Kieltolain kumoamisen jälkeen tällaisesta näkökulmasta ollaan luovuttu ja alkoholiasioita ei ole enää kieltolain jälkeen käsitelty puolueiden kokonaisratkaisuin, vaan ne jäivät puolueohjelmista pois: kansanedustajille annettiin vapaa harkinta alkoholipoliittisiin kysymyksiin.³²⁶

Kieltolain kannattajat ja vastustajat käyttivät samoja argumentteja oman mielipiteensä tukena. Eniten toistuneita teemoja edustajien ja lehtijuttujen kirjoittajien mielipiteissä olivat moraaliin, talouteen ja raittiuteen liittyneet aiheet. Moraalisista näkökulmista esiin nousivat juopumus, siveelliset arvot ja lain noudattamisen moraali. Raittiuteen liittyvässä kieltolakikeskustelussa näkyi ennen kaikkea raittiustilanne, eli alkoholinkäyttö. Tilanne esitettiin aiemmin, nyt tai tulevaisuudessa. Taloudellisista perusteluista eniten esiintyviä olivat alkoholiverotus, sekä salakuljetus- ja kauppa, jotka olivat kieltolain aikana yleinen yhteiskunnallinen ja taloudellinen ongelma. Neljäs teema oli viittaaminen muihin maihin, useimmiten Pohjoismaihin.

Tietämys havainnollisti parhaiten sitä, miten edustajat ja pää-äänenkannattajat muodostivat mielipiteensä ja pyrkivät vaikuttamaan muihin edustajiin, yleisöön, asian käsittelyyn, lukijoihinsa sekä puolueidensa jäseniin. Tietämys jakautui kolmeen eri osa-alueeseen. Alkoholiasioiden käsitteleminen laajempaan sosiaalisena kysymyksenä oli yleistä. Sosiaalidemokraatit vastustivat kieltolain käsittelyä pelkästään taloudellisista näkökohdista, sillä lailla oli sosiaalidemokraattisesta näkökulmasta tarkasteltuna merkittävä periaatteellinen asema. Toivomus valtion kontrolloivasta alkoholipolitiikasta oli sosiaalidemokraattien puheita ja kirjoituksia yhdistävä nimittäjä.

---

³²⁵ Louhelainen 1991, 188.

³²⁶ Sipponen 1982, 648.

Kieltolakikeskustelujen teemojen ymmärtämiseksi oli ymmärrettävä puheiden jakolinjat. Keskustelussa lain kannattajat ja vastustajat nähtiin yhtenäisinä, vastakkaisina joukkoina. Jakolinjat näkyivät edustajien ja pää-äänenkannattajien kieltolakikannoissa. SDP:n edustajista valtaosa kannatti lakia, kokoomuksen edustajista pääosa ei. SDP:n pää-äänenkannattaja *Suomen Sosialidemokraatti* oli täysin kieltolakimyönteinen, vastaavasti kokoomuksen *Uusi Suomi* esitti kieltolakivastaisen mielipiteen. Porvarilliset aatteet yksilönvapaudesta törmäsivät työväen raittiusliikkeen ihannoiman yhteiskunnan kontrolloivan roolin kanssa.

SDP:n puheissa eniten käytetty teema oli kieltolain vastustajien arvostelu. SDP:n kansanedustajien mukaan vastustajat ajoivat asiaansa ala-arvoisesti, halveksuivat ja yllyttivät rikkomaan lakia. Työläiset esitettiin usein yhtenäisenä, homogeenisenä joukkona, joka oli järjestäytyneelle työväenliikkeelle ominaista. Toinen yleinen asetelma oli arvostelu sellaisesta puheesta, jossa kaikki alkoholiin liittyvät asiat rinnastettiin kieltolakiin; oman puolen vastaavaa toimintaa ei myönnetty, mikä murensi sosiaalidemokraattisen puheen uskottavuutta.

Oman mielipiteen taakse lisättiin suurempi ryhmä, esimerkiksi toteamalla, että kaikki ehdottoman raittiuden harrastajat olisivat kieltolain kannattajia. Lisäksi yksittäisiin kieltolakivaikuttajiin vedottiin. Väsymätön toistaminen on puheen vaikuttamiskeino, mutta tässä tapauksessa toistolla ei ainakaan parannettu sosiaalidemokraattisen näkökulman luotettavuutta.

Kokoomuksen edustajien puheissa esiintyi mielipide, jossa vaadittiin omaa vaakaumusta painostusryhmiä toistavan mielipiteen sijaan. Kokoomuksen edustajat pystyivät sosiaalidemokraattisia edustajia paremmin esittämään asiat asioina, eivätkä he välittäneet mielipiteidensä arvostelusta yhtä usein kuin SDP:n edustajat. Kokoomuksen kieltolakia kannattaneiden edustajien puheeseen syynä olivat henkilökohtaiset näkemykset, ei puolueen määrittämä kanta.

Kieltolaista luopumista perusteltiin valtion alkoholista saamalla tuloilla sekä yleisellä kansankäsityksellä, jossa valtaosa kansasta ei kannattanut lakia. Kieltolain

kannattajat perustelivat mielipidettään kansan tahdolla, työväestön aseman parantamisella, kieltolaki- ja raittiusväen tahdolla, lain suurella periaatteellisella merkityksellä työväestölle ja yhteiskunnan roolilla alkoholiasioissa. Lisäksi vedottiin työväestön etuun. Kieltolain vastustajien taloudelliset teesit näyttäytyivät hyökkäyksinä lakia vastaan. Kieltolain kannattajat eivät voineet hyväksyä taloudellisten teesien esittämistä kieltolain kumoamisen näkökulmasta. Lisäksi kieltolain kannattajat näkivät, ettei kansanraittiuuden tavoitteeseen voinut päästä muuten kuin kieltolain avulla.

Keskustelun vuorovaikutusta tarkasteltiin välihuutojen avulla. Välihuudot näkyivät edustajan ja välihuutajan vilkkaana ajatusten vaihtona. Välihuudot olivat lisäksi näkyvä vastalause puhujan mielipiteeseen. Erityisesti SDP:n ja kokoomuksen rooli välihuutojen esittäjinä oli merkittävä. SDP:n Väinö Voionmaa (35 huutoa) ja kokoomuksen Jaakko Ikola (20 huutoa) erottuivat aineistosta. Välihuutojen runsas määrä kertoo ajan riitaisesta poliittisesta kulttuurista. Arvio kiihkeästä asennoitumisesta aiheeseen pääteltiin siitä, että kärkkäimmät edustajat puhuivat suoraan toisen edustajan puheen päälle. Välihuudoilla oli yhteys henkilön kielto lakikantaan: suurin osa yksilöidyistä huudoista kuului kieltolain kiihkeille kannattajille tai vastustajille, joita Voionmaa ja Ikola olivat.

Ahkerin välihuutaja Voionmaa esiintyi varsinaisena häirikkönä. Kieltolain vastustajat Jaakko Ikola, Yrjö Puhakka sekä ennen kaikkea Paavo Virkkunen saivat Voionmaan huutamaan. Ikola haastoi SDP:n puheet huutamalla päälle, odotta-matta mahdollista omaa puheenvuoroaan. Välihuudoilla arvioituna Bror Hannes Päivänsalon ja Väinö Voionmaan puheet herättivät eniten keskustelua.

Täysistuntokeskustelujen vuorovaikutusta etsittiin edelleen keskustelujen kiistakumppaneiden avulla. Kieltolain kannattajat esiintyivät eduskunnassa 1929–1931 vihamielisemmällä asenteella kuin kieltolain vastustajat. Kannattajat menivät herkästi henkilökohtaisuuksiin, siinä missä vastustajat pyrkivät tilastojen ja muiden perustelujen avulla vastaamaan kannattajien iskuihin.

LÄHTEET

I PRIMAARILÄHTEET

Suomen eduskunta

Valtiopäivät 1929–1931. Pöytäkirjat, asiakirjat ja liitteet.

Sanomalehdet

Suomen Sosialidemokraatti 1929–1931. Digitoidut sanomalehdet. Kansalliskirjasto.

Uusi Suomi 1929. Digitoidut sanomalehdet. Kansalliskirjasto.

Uusi Suomi 1930–1931. Jyväskylän yliopiston kirjaston mikrofilmit (JYK).

II SEKUNDAARILÄHTEET

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Ahtokari, Reijo (1972), Pirtua, pirtua...Kieltolaki Suomessa 1.6.1919–5.4.1932. WSOY.

Alapuro, Risto & Sulkunen, Irma (1989), Raittiusliike ja työväestön järjestäytyminen. Teoksessa: Alapuro, Risto et al. (toim.), Kansa liikkeessä. Kirjayhtymä Oy, 142–156.

Alapuro, Risto (2004), Historiallisia vertailuja. Teoksessa: Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka (toim.), Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia. Juhlakirja professori Matti Alestalolle, 53–66.

Alasuutari, Pertti (2011), Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino. 4. uudistettu painos.

Apo, Satu (2001), Viinan voima. Näkökulmia suomalaisten kansanomaiseen alkoholiajatteluun ja -kulttuuriin. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Borg, Olavi (1964), Suomen puolueideologiat. Periaateohjelmien sisältöanalyytinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Poliitiikan tutkimuksia, Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisusarja, 5.

Borg, Olavi (1982), Puolueiden ja eduskuntaryhmien suhteet. Teoksessa: Salervo, Olavi, Suomen Kansanedustuslaitoksen historia 12, 459–548.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998), Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.

Halila, Aimo (1969a), Väinö Voionmaa. Tammi.

Halila, Aimo (1969b), Väinö Voionmaa raittiusmiehenä. Alkoholipolitiikka 34; 4/1969. <https://www.julkari.fi/handle/10024/128212>. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), 185–187.

Halme, Jukka (2013), Sasu Punanen. Kaarlo Yrjö Räisänen 1888–1948. Teoksessa: Sisäntö, Vesa & Halme, Jukka, Kotimaisia pakinoitsijoita. Avain 2013, 124–125.

Hyrkkänen, Markku (2002), Aatehistorian mieli. Osuuskunta Vastapaino.

Häikiö, Martti (2007), Alkon historia. Valtion alkoholiliike kieltolain kumoamisesta Euroopan unionin kilpailupolitiikkaan 1932–2006. Otava.

Hölttä, Outi (1982), Suomen puolueiden organisaatiot vuosina 1918–39. Turun yliopisto. Poliittinen historia. Julkaisuja C:17.

Immonen, Erkki J. (1958), Alkoholipolitiikka ja lehdistö. Sisällönerittely alkoholipolitiikkaa koskevista pääkirjoituksista viiden päivälehdien palstoilla 1919–1931. Väkijuomakysymyksen tutkimussäätiön julkaisuja n:o 8/1. Väkijuomakysymyksen tutkimussäätiö, Helsinki.

Immonen, Erkki J. (1980), Säännöstelyn aika Ruotsin alkoholipolitiikassa. Brattingin järjestelmän lakkauttamisesta 25 vuotta. Alkoholipolitiikka Vol. 45, 267–272. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/128437/ap-1980-6-immonen.pdf?sequence=1>.

Kaartinen, Aija (2006), Kun naiset kieltolakia kumosivat. Kevään 1931 naisten adressi ja sen synnyttämä keskustelu sanomalehdistössä. Teoksessa: Peltonen, Matti; Kuusi, Hanna & Kilpiö, Kaarina, Alkoholien vuosisata. Suomalaisen alkoholiolojen vaiheita 1900–luvulla. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Historiallinen arkisto 122, 119–176.

Kaartinen, Aija (2011), Kansan raittiudeksi ja kotien onneksi. Naisten kieltolakimielipiteet ja toiminta kieltolain puolesta ja sitä vastaan 1919–1932. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Bibliotheca historica, 133.

Kalela, Jorma (2000), Historiantutkimus ja historia. Gaudeamus.

Kallenautio, Jorma (1979), Kieltolaki ja sen kumoaminen puoluepoliittisena ongelmana. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja n:o 31.

Karhu, Valtteri (2008), Muuttuva parlamentarismi. Globaali päätöksenteko alkuperäiskansojen oikeuksista käydyissä eduskuntakeskusteluissa. Pro gradu -tutkielma, valtio-oppi. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Karonen, Petri (2012), Pitkä parlamentti ja rauhankriisi toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa: Enbuske, Matti; Mäntylä, Matti; Salo, Matti & Satokangas, Reija, Historian selkosilla. Jouko Vahtolan juhlaKirja. Studia Historica Septentrionalia, 65. Oulu: Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, 163–172.

Karonen, Petri & Hakanen, Marko (2017), Personal Agency and State Building in Sweden (1560–1720). Teoksessa: Karonen, Petri & Hakanen, Marko (toim.), Personal Agency at the Swedish Age of Greatness 1560-1720. Studia Fennica Historica, 23. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 13–44.

Larkio, Mauri (1976), Papisto ja raittiuskysymys kieltolain voimassaolon aikana v. 1919–1932. Suomen kirkkohistoriallinen seura 1976.

Laukkonen, Ilmari (1993), Vaasan Jaakkoo. Tosi pohjalainen. Credo.

Lehto, Markku (1968), Kansanedustajien aktiivisuus eduskuntatyössä vuoden 1961 valtiopäivillä. Tutkimuksia: Turun yliopiston valtio-opin laitos, Sarja C, 8.

Lindgren, Hans, (1993), Kanalbyggarna och Staten. Offentliga vattenbyggnadsföretag i Sverige från medeltiden till 1810. Universitet I Linköping. Linköping Studies in Arts and Science.

Louhelainen, Pekka (1991), Vettä, viiniä vai väkeviä? Neuvoa-antava kansanäänestys 29.–30.12.1931. kieltolain kohtalon kiirehtijänä. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos, Sarja A.

Manner, Henrik; Winter, Lasse & Wiberg, Matti (2012), Välihuudot eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa vaalikaudella 2007–2011. Määrällinen tarkastelu. Poliittikka, 54:2. Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu. Helsinki. Valtiotieteellinen yhdistys, 131–147. <http://elektra.helsinki.fi/se/p/politiikka/54/2/valihuud.pdf>

Melin, Harri (2005), Vertailevan tutkimuksen monet lähtökohdat. Teoksessa: Räsänen, Pekka, Anttila Anu-Hanna & Harri Melin (toim.), Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-kustannus, 53–66.

Mickelson, Rauli (2007), Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä. Vas-tapaino.

Mylly, Juhani (1986), Puoluetutkimuksen kehityksestä ja ongelmista. Teoksessa: Soikkanen, Timo (toim.), Poliittisen historian tutkimusopas. Turun yliopisto, Poliittinen historia, 43–55.

Mylly, Juhani (1989a), Maalaisliitto-keskustapuolueen historia 2. Maalaisliitto 1918-1939. Kirjayhtymä.

Mylly, Juhani (1989b), Traditio, järjestelmä, symbolit. Tutkielmia Suomen poliittisesta kulttuurista 1800- ja 1900-luvuilta. Turun yliopiston julkaisuja, C 76.

Noponen, Martti (toim.) (1989), Suomen kansanedustusjärjestelmä. WSOY Kurssikirjat.

Noponen, Martti (1982), Kansanedustajien osallistuminen eduskuntatyöhön sen eri muodoissa ja asteissa. Teoksessa: Salervo, Olavi, Suomen Kansanedustuslaitoksen historia 12. 239–368.

Nousiainen, Jaakko (1981), Suomen kansanedustuslaitoksen historia: 10.2. Eduskunnan historiakomitea, Helsinki.

Palonen, Kari (2012), Parlamentarismi retorisena politiikkana. Vastapaino.

Pekonen, Kyösti (2011), Puhe eduskunnassa. Vastapaino, Tampere.

Pekonen, Onni (2014), Debating "the ABCs of parliamentary life". The learning of parliamentary rules and practices in the late nineteenth-century Finnish Diet and the early Eduskunta. Väitöskirja, valtio-oppi. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Peltonen, Matti (1988), Viinapäästä kolerakauhuun. Kirjoituksia sosiaalihistoriasta. Hanki ja Jää Oy. Helsinki.

Peltonen, Matti (1997), Kerta kiellon päälle. Suomalainen kieltolakimentaliteetti vuoden 1733 juopumusasetuksesta kieltolain kumoamiseen 1932. Helsinki, Tammi.

Peltonen, Matti (2006), Alkoholi ja suomalaiset 1900-luvulla. Teoksessa: Peltonen, Matti; Kuusi, Hanna & Kilpiö, Kaarina, Alkoholin vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen vaiheita 1900-luvulla. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Historiallinen arkisto 122, 7–16.

Pietilä, Jyrki (2008), Kirjoitus, juttu, tekstielementti. Suomalainen sanomalehti-journalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos.

Pulkkinen, Jonna (2015), Kieltolaki. Kielletyn viinan historia Suomessa. Minerva Kustannus Oy. Helsinki.

Päivänsalo, Laina (toim.), B. H. Päivänsalo. Elämä ja työ. WSOY 1942.

Rasinaho, Kirsi (2006), Alkoholien salakauppa Helsingissä vuosina 1919–1932. Teoksessa: Peltonen, Matti; Kuusi, Hanna & Kilpiö, Kaarina, Alkoholien vuosisata. Suomalaisen alkoholiolojen vaiheita 1900–luvulla. Suomalaisen kirjallisuuden seura, 17–85.

Rytkölä, Petri (2006), Saaristokalastajat pirtun salakuljettajina. Teoksessa: Peltonen, Matti; Kuusi, Hanna & Kilpiö, Kaarina, Alkoholien vuosisata. Suomalaisen alkoholiolojen vaiheita 1900–luvulla. Suomalaisen kirjallisuuden seura, 86–118.

Salervo, Olavi (1981), Suomen kansanedustuslaitoksen historia: 10.1. Eduskunnan historiakomitea, Helsinki.

Salokangas, Raimo (1987), Puoluepolitiikka ja uutisjournalismi muuttuvilla lehdimarkkinoilla. Eripainos teoksesta Suomen lehdistön historia 2. Kustannuskiila Oy, Kuopio.

Salokangas, Raimo (2012), Tekstit, kontekstit ja poikittaiskatse mediahistorian kohtauspaikalle. Teoksessa: Erkkä Railo & Paavo Oinonen (toim.), Media historiassa. Turun historiallinen yhdistys, 25–46.

Salonen, Juho (2013), Viatonta raittiusjuomaa. Miedosta ja keskivahvasta maljasjuomasta käydyt eduskuntakeskustelut 1926–1940. Pro gradu -tutkielma, Suomen historia. Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos.

Siivinen, Tuomo (2016), Punavalkoinen propaganda. Vaalistrategiat Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen vaalijulisteissa 1919–1939. Pro gradu -tutkielma, Valtio-oppi. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Simpura, Jorma (1982), Vapaan viinan aika. 50 vuotta suomalaista alkoholipolitiikkaa. Kirjayhtymä, Helsinki.

Sinkkonen, Sirkka & Haavio-Mannila, Elina (1980), Naisliikkeen heijastuminen kansanedustajien lainsäädäntötoiminnassa: mies- ja naiskansanedustajien 1907–1977 valtiopäivillä tekemien aloitteiden vertailu. Poliittika-lehti, 101–117.

Sipponen, Kauko (1982), Etujärjestöt ja eduskuntatyö. Teoksessa: Salervo, Olavi, Suomen Kansanedustuslaitoksen historia 12, 549–656.

Sisättö, Vesa (2013), Vaasan Jaakkoo. Jaakko Ikola 1887–1951. Teoksessa: Sisättö, Vesa & Halme, Jukka, Kotimaisia pakinoitsijoita. Avain 2013, 142–143.

Soikkanen, Hannu (1975), Kohti kansan valtaa (osa 1), 1899–1937. Suomen sosialidemokraattinen puolue 75 vuotta.

Sulkunen, Irma (1986), Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870–luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin. Suomen historiallinen seura, Suomen historiallisia tutkimuksia 134.

Sulkunen, Irma (1989), Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus. Teoksessa: Alapuro, Risto et al. (toim.), *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä Oy, 157–175.

Suominen, Leena (1975), Perhepolitiikan perustelut Suomessa. Väestöntutkimuslaitos, julkaisuja B 36.

Sääskilahti, Minna (2006), *Vapise, kuningas Alkoholi*. Alkoholivalistuksen tekstilaji ja sen muuttuminen vuosien 1755 ja 2001 välisenä aikana. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.

Tervasmäki, Vilho (1964), Eduskuntaryhmät ja maanpuolustus valtiopäivillä 1917–1939. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Poliittikan tutkimuksia 4. Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisusarja.

Tuominen, Uuno (1950), Suomen alkoholipolitiikka 1866–1886, 1. Viinan ja tislattujen väkiviinajuomien valmistukseen liittynyt alkoholipolitiikka 1866–1875. Väitöskirja. Suomen historiallinen seura. Historiallisia tutkimuksia 33, 1.

Tuominen, Uuno (1953), *Tie raittiuteen*. Otava.

Tuominen, Uuno (1981), Suomen alkoholipolitiikka vuosisadasta toiseen. Suomen Akateeminen Raittiusliitto. Helsinki.

Tuominen, Uuno & Pulkkinen, Anneli (1967), *Sosiaaliministeriö 1917–1967*.

Turja, Timo (2007), Parlamentaariset puhetyylit eduskunnan täysistunnoissa. *Politiikka* 49:3. Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu. 168–181. <http://elektra.helsinki.fi/se/p/politiikka/49/3/parlamen.pdf>

Uino, Ari (1994), Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1918–1929. Teoksessa: Leino-Kaukiainen, Pirkko & Uino, Ari, *Suomalaiskansallinen Kokoomus (osa 1)*. Suomalaisen puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia vuoteen 1929. Suomen kansalliskirja, 255–629.

Valen, Henry (1990), “Coalitions and Political Distances”. Teoksessa: Sänkiaho, Risto et al. (toim.), *People and their polities*. The Finnish Political Science Association, 198–213.

Vares, Vesa (2007), *Kokoomus ja demokratian kriisi 1929–1932*. Teoksessa: Uino, Aro & Vares, Vesa, *Suomalaiskansallinen Kokoomus (osa 2)*. Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1929–1944. Suomen kansallismedia. Edita, 12–373.

Vilkuna, Kustaa, H. J. (1995), Alkoholin nauttimispaikka, juopottelijat ja juomisen ajankohta 1500–1700-luvun Suomessa. Teoksessa: Roiko-Jokela, Heikki et al. (toim.), *Sisä-Suomen tuomiokirjat tutkimuslähteinä ja elämän kuvaajina*, 210–322.

Vilkuna, Kustaa, H. J. (2015), Juomareiden valtakunta. Suomalaisten känni ja kulttuuri 1500–1850. Teos.

Virkkunen, Paavo (nuorempi) (2002), Lannistumaton. Paavo Virkkusen elämä. WSOY.

Virtanen, Leea (1999), Suomalainen kansanperinne. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 471. Helsinki.

Voutilainen, Eero (2016), Tekstilajitietoista kielenhuoltoa: puheen esittäminen kirjoitettuna eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa. Teoksessa: Tiittula, Liisa & Nuolijärvi, Pirkko (toim.), Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1424, 162–191.

Ylimaunu, Veera (2018), Talouskasvun este ja varhaisen puuttumisen kohde. Syrjäytyminen ylijäisenä käsitteenä eduskunnan välikysymyskeskusteluissa 1990- ja 2000-luvuilla. Maisterintutkielma, valtio-oppi ja yleinen historia. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Öytenmaa, Pasi (2015), Riittämätön liikunta yhteiskunnallisena ongelmana. Eduskunnan liikuntapoliittiset täysistuntokeskustelut toimikaudella 2011-2015. Pro gradu -tutkielma, yhteiskuntapolitiikka. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.

VERKKOAINEISTO

Eduskunta.fi, Kaikki entiset kansanedustajat-palvelu. <https://www.eduskunta.fi/FI/search/Sivut/people/results.aspx?k=%2A#k=NykyinenKansanedustaja%3AEi>. Viitattu 12.10.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Hannes Ryömä. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/911402.aspx>. Viitattu 9.10.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Hilja Pärssinen. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/911305.aspx>. Viitattu 9.10.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Heikki Välisalmi. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/911780.aspx>. Viitattu 20.11.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Jaakko Ikola. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/910572.aspx>. Viitattu 9.10.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Jalmari Pilkama. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/911259.aspx>. Viitattu 9.10.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Juho Pyy. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/911302.aspx>. Viitattu 9.10.2018.

Eduskunta, Kansanedustajat: Oskari Reinikainen. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/911347.aspx>. Viitattu 9.10.2018.

Kaarninen, Pekka (2001), Voionmaa, Väinö. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/680>. Viitattu 22.11.2018.

Kalemaa, Kalevi (2004), Ikola, Jaakko, Oskari. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1613>. Viitattu 9.10.2018.

Karimäki, Jenni (2010), Kokoomusbiografia, Päiväsalo, Bror Hannes. Artikkelit on julkaistu Porvarillisen työn arkiston verkkosivuilla 1.12.2010. <http://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/paivansalo-brorhannes/>. Viitattu 15.8.2018.

Kokoomusbiografia (2009a), Huhtala, Kaarlo Vilho. Artikkelit on julkaistu Porvarillisen työn arkiston verkkosivuilla 18.8.2009. <https://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/huhtala-kaarlo-vilho/>. Viitattu 4.10.2018.

Kokoomusbiografia (2009b), Kuuliala, Wiljo-Kustaa. Artikkelit on julkaistu Porvarillisen työn arkiston verkkosivuilla 18.8.2009. <https://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/kuuliala-wiljo-kustaa/>. Viitattu 4.10.2018.

Lähtenmäki, Maria (2000a), Lehtokoski, Aino, Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3943>. Viitattu 4.10.2018.

Lähtenmäki, Maria (2000b): Pärssinen, Hilja. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3946>. Viitattu 5.10.2018.

Mäkelä, Juho (2018), Turun Sanomat, 31.5.2018, THL:n erikoistutkija: "Emme väittäneetkään ihmisiä kuolevan kadulla" – uusi alkoholilaki ei aiheuttanut myyntipiikkiä. <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3966356/THLn+erikoistutkija+Emme+vaittaneetkaan+ihmisia+kuolevan+kadulla++uusi+alkoholilaki+ei+aiheuttanut+myyntipiikkiä>. Viitattu 13.10.2018.

Uola, Mikko (2000), Ryömä, Hannes, Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/693>. Viitattu 5.10.2018.

Uola, Mikko (2001), Reinikainen, Oskari, Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/960>. Viitattu 5.10.2018.

Valtioneuvosto. Hallitukset aikajärjestyksessä. <https://valtioneuvosto.fi/tieto/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti/-/r/v2>. Viitattu 9.10.2018.

Vares, Vesa (2008a), Kokoomusbiografia. Rantakari, Kaarle Nestori. Artikkelit on julkaistu Porvarillisen työn arkiston verkkosivuilla 5.12.2008. <http://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/rantakari-kaarle-nes-tori/>. Viitattu 24.9.2018.

Vares, Vesa (2008b), Kokoomusbiografia. Virkkunen, Emil, Paavo. Artikkelit on julkaistu Porvarillisen työn arkiston verkkosivuilla 5.12.2008. <http://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/virkkunen-emil-paavo/>. Viitattu 15.8.2018.

Vares, Vesa (2009), Kokoomusbiografia. Pennanen, Pekka. Artikkelit on julkaistu Porvarillisen työn arkiston verkkosivuilla 21.1.2009. <http://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/pennanen-pekka/>. Artikkelit on julkaistu myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansallisbiografiassa 22.5.2000. <http://www.kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/946>. Viitattu 15.8.2018.

MATRIKKELIT

Durchman, Osmo; Havu, I. & Hendell, Lauri (1933), *Aikalaiskirja*. Henkilötietoja nykypolven suomalaisista 1934.

Hirvonen, Maija (2000), *Salanimet ja nimimerkit*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjasto. BTJ Kirjastopalvelu.

Huovinen, Pentti (1974), *Kuka kukin on* (Aikalaiskirja). Henkilötietoja nykypolven suomalaisista.

Virolainen, Johannes & Pakkanen, Veijo (1982) *Suomen kansanedustajat 1907-1982. Finlands riksdagsledamöter 1907-1982*. Matrikkeli-toimikunta: Johannes Virolainen ym.; laati ja Veijo Pakkanen. Helsinki, Valtion painatuskeskus.

LIITTEET

LIITE 1

KOKOOMUKSEN JA SDP:N KANSANEDUSTAJIEN PUHEENVUOROT ALKOHOLIIN JA KIELTOLAKIIN LIITTYVISSÄ KESKUSTELUISSA EDUSKUNNAN TÄYSISTUNNOISSA 1929–1931

Kokoomus	lkm	sivut
Päivänsalo, Bror Hannes	27	22,78
Virkkunen, Paavo	8	8,97
Pennanen, Pekka	7	5,46
Forstadius, Hjalmar	9	3,94
Aalto-Setälä, Toivo	6	1,13
Kilpeläinen, Edvard	6	4,45
Huhtala, Kaarlo	5	1,48
Malmivaara, Väinö	4	1,19
Ikola, Jaakko	3	11,75
Kuuliala, Wiljo-Kustaa	3	6,25
Jussila, Oskari	3	0,62
Puhakka, Yrjö	2	5,5
Riipinen, Hilja	2	1,83
Oksala, Arvi	3	1,78
Perheentupa, Erkki	2	1
Järvinen, Kyösti*	2	0,75
Paavolainen, Erkki	1	2
Lamminen, Antero	1	0,25
Pesonen, Emil	3	0,28
Yrjö Leivo	2	0,02
Koskelainen, Yrjö	1	0,02
Kuokkanen, Erkki	1	0,01
YHTEENSÄ	101	81,46

* Osallistui keskusteluun valtiovarainministerinä, muttei ollut varsinainen kansanedustaja.

** Edusti aiemmin kokoomuspuoluetta.

*** Edusti aiemmin työväen ja pienviljelijäin vaali-liittoa.

SDP	lkm	sivut
Voionmaa, Väinö	24	44,61
Lehtokoski, Aino	17	19,56
Pyy, Juho	10	9,53
Reinikainen, Oskari	10	9,15
Pärssinen, Hilja	9	10,28
Ryömä, Hannes	10	6,31
Rantala, Viljo	4	1,55
Aaltonen, Aleksi	3	1,19
Penttala, Isak	2	4,75
Aro, Toivo	2	3,5
Kivisalo, Väinö	2	3
Lepistö, Matti	2	1,01
Svento, Reinhold	3	1,01
Erich, Mikko**	2	0,54
Halonen, Toivo	2	0,26
Lehikoinen, Antti	2	0,05
Aromaa, Emanuel	1	1
Attela, Hugo	1	1
Komu, Ville	1	1
Sillanpää, Miina	1	1
Åhlström, Axel	1	1
Huttunen, Edvard***	1	0,75
Kanerva, Akseli	1	0,4
Bryggari, Tuomas	1	0,25
Fagerholm, Karl-August	1	0,25
Helo, Johan	1	0,25
Valta, August	1	0,15
Turkia, Matti	1	0,14
Aalto, Artturi	1	0,11
Seppälä, Hilda	1	0,08
Harvala, Kaarlo	1	0,08
YHTEENSÄ	107	122,02

LIITE 2

KIELTOLAKITOIMIJOIDEN JÄSENYYYDET PUOLUEISSA JA PAINOSTUS-
RYHMISSÄ (esitystavan idea: Lindgren, 1993)

	Kieltolakiliitto	Raittiuden Ystävät	TKE	Sosiaaliministeriön raittiosasto	Eduskunnan talousvaliokunta	Kokoomus	SDP	Suomen Kirkon Pappisliitto	Maalaisliitto
Väinö Voionmaa	•	•					•		
Bror Hannes Päivänsalo	•				•	•		•	
Aino Lehtokoski	•				•		•		
Santeri Alkio	•								•
Oskari Reinikainen					•		•		
Matti Helenius-Seppälä	•	•		•					
Paavo Virkkunen	•					•		•	
Niilo Liakka	•	•		•					•
K. K. Aro	•	•		•		•		•	
K. V. Hurmerinta	•					•		•	
Wiljo-Kustaa Kuuliala	•				•	•		•	
Hjalmar Forstadius					•	•			
Yrjö Koskelainen			•			•			
Hannes Ryömä	•						•		
Hilja Pärssinen		•					•		

LIITE 3

KIELTOLAKIKESKUSTELUUN OSALLISTUNEIDEN KANSANEDUSTAJIEN TAUSTATIEDOT (vähintään 6 puhetta tai 6 sivua kieltolakiin liittyvissä eduskunnan täysistunnoissa 1929–1931). *Lähteet: Valtiopäivät 1929 II, pöytäkirjat, 5-9; Virolainen, Johannes & Pakkanen, Veijo (1982) Suomen kansanedustajat 1907-1982; Eduskunta.fi, Kaikki entiset kansanedustajat-palvelu.*

Kansanedustaja	Puolue	Paikkakunta, vaalipiiri	Ammatti tai nimike	Syntymäaika- ja paikka
Bror Hannes Päivänsalo	Kok.	Helsinki/Uusimaa	jumaluusopin tohtori	1875, Turku
Paavo Virkkunen	Kok.	Helsinki/Uusimaa	kirkkoherra	1874, Pudasjärvi
Pekka Pennanen	Kok.	Kesälahti/Kuopion itäinen	maanviljelijä	1872, Kesälahti
Hjalmar Forstadius	Kok.	Iitti/Uusimaa	maanviljelijä	1881, Iitti
Jaakko Ikola	Kok.	Vaasa/Vaasan eteläinen	päätöimittäjä	1887, Alahärmä
Wiljo-Kustaa Kuuliala	Kok.	Riihimäki/Hämeen eteläinen	kirkkoherra	1891, Pälkäne
Edvard Kilpeläinen	Kok.	Perniö/Turun eteläinen	rovasti	1879, Nastola
Toivo Aalto-Setälä	Kok.	Rauma/Turun pohjoinen	oikeusneuvos	1896, Köyliö
Väinö Voionmaa	SDP	Helsinki/Hämeen pohjoinen	professori	1879, Jyväskylä
Aino Lehtokoski	SDP	Helsinki/Turun eteläinen	rouva	1886, Maaria
Juho Pyy	SDP	Viipuri/Viipurin läntinen	asutustilallinen	1884, Viipurin maalaiskunta
Oskari Reinikainen	SDP	Viipuri/Viipurin läntinen	lääkäri	1885, Parikkala
Hilja Pärssinen	SDP	Viipuri/Viipurin läntinen	rouva	1876, Halsua
Hannes Ryömä	SDP	Helsinki/Turun pohjoinen	lääkintöhallituksen pääjohtaja	1878, Karkku
Wiljami Kalliokoski	ML	Halsua/Vaasan pohjoinen	maanviljelijä	1894, Halsua
Kalle Lohi	ML	Ranua/Oulun pohjoinen	maanviljelijä	1872, Pudasjärvi
Vilho Kivioja	ML	Kalajoki/Oulun eteläinen	pastori	1896, Kalajoki
Juho Niukkanen	ML	Kirvu/Viipurin itäinen	maanviljelijä	1888, Kirvu
Erik von Frenckell	RKP	Helsinki/Uusimaa	diplomi-insinööri	1887, Helsinki
Max Sergelius	RVP	Helsinki/Uusimaa	rehtori	1879, Turku
Juho Vennola	Edistys	Helsinki/Uusimaa	professori	1872, Oulu

LIITE 4

VÄLIHUUTOJA SISÄLTÄNEET EDUSKUNNAN TÄYSISTUNTOJEN 1929–
1931 KIELTOLAKIKESKUSTELUN PUHEET

SDP	lkm	Kokoomus	lkm	Maalaisliitto	lkm	Muut puolueet	lkm
Voionmaa	14	Päivänsalo	17	Kalliokoski	4	von Frenckell (RKP)	5
Lehtokoski	5	Virkkunen	5	Kivioja	4	Vennola (Edistys)	3
Reinikainen	5	Huhtala	3	Lohi	3	Kivimäki (Edistys)	2
Pärssinen	4	Kuuliala	2	Pitkänen	3	Rötkö (STPV)	1
Pyy	3	Puhakka	2	Sunila	2	Myllymäki (STPV)	1
Ryömä	2	Ikola	1	Leppälä	2	Sergelius (RVP)	1
Penttala	2	Perheentupa	1	Tuomivaara	2	Åkerblom (RKP)	1
Sillanpää	1	Aalto-Setälä	1	Hannula	2	von Born (RKP)	1
Komu	1	Kilpeläinen	1	Kukkonen	1	YHT	15
Kivisalo	1	Pennanen	1	Lampinen	1		
Svento	1	Riipinen	1	Lahtela	1		
Huttunen	1	Forstadius	1	Annala	1		
Aalto	1	YHT	36	Ruotsalainen	1		
YHT	41			Nurmesniemi	1		
				Halonen	1		
				Alestalo	1		
				Tarkkanen	1		
				Kallio	1		
				Suurkonka	1		
				YHT	32		